

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marjana Maslo Vidmar

Udeležba žensk v politiki v treh obalnih občinah (MO Koper, Občina Izola in Občina Piran) pred in po uvedbi ženskih kvot (volitve 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Marjana Maslo Vidmar

Mentor: red. prof. dr. Jernej Pikalo

Udeležba žensk v politiki v treh obalnih občinah (MO Koper, Občina Izola in Občina Piran) pred in po uvedbi ženskih kvot (volitve 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014)

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

...mojim staršem, ki sta me vedno z ljubeznijo bodrila in podpirala...

...mojim deklicam Zarji, Mili in Avi Vesper, ker so bile odlična motivacija...

...mentorju red. prof. dr. Jerneju Pikalu za potrpežljivost in strokovne nasvete...

...vsem, ki so mi stali ob strani, ko je bilo treba...

...Anžetu, ker me je naučil, da kar te ne ubije te ojača.

UDELEŽBA ŽENSK V POLITIKI V TREH OBALNIH OBČINAH (MO KOPER, OBČINA IZOLA IN OBČINA PIRAN) PRED IN PO UVEDBI ŽENSKIH KVOT (VOLITVE 1998, 2002, 2006, 2010 IN 2014)

V diplomskem delu smo proučevali, kako so spolne kvote kot zakonski ukrep pozitivne diskriminacije žensk kot družbene skupine vplivale na povečanje zastopanosti žensk v lokalni politiki, in sicer v treh obalnih občinah, MO Koper, Občini Izola in Občini Piran. Za zagotavljanje enakih možnosti moških in žensk v politiki, je država posegla z uzakonitvijo spolnih kvot, bolj znanih kot »ženske kvote«. Z analizo kandidatnih list in rezultatov lokalnih volitev v obalnih občinah smo ugotovili, da so spolne kvote, po lokalnih volitvah v letu 2006, postopno prispevale k pomembnemu dvigu deleža žensk, tako na kandidatnih listah kot v občinskih svetih treh obalnih občin. Delež izvoljenih žensk v občinskih svetih treh obalnih občin, po lokalnih volitvah leta 2014 v povprečju presega predpisani 40 odstotni delež žensk na kandidatnih listah. Ti podatki kažejo, da se s pomočjo predpisanih spolnih kvot v družbi postopno in zanesljivo oblikuje politična kultura enakih možnosti.

Ključne besede: ženske v politiki, spolne kvote, politika enakih možnosti.

Women Participation in Politics in Three Municipalities of the Littoral Region in Slovenia (Koper, Izola, Piran) Before and After the Introduction of the Gender Quotas (elections of 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014)

This thesis examines how gender quotas as part of the legal positive discrimination action influenced the numbers of women in local politics, namely in three municipalities of the Littoral region: Koper, Izola and Piran. The introduction of gender quotas, known also as »women quotas«, were measures taken by the government to ensure equal opportunities in politics. After analyzing candidates' lists and results of 2006 local elections in these municipalities we discovered that gender quotas gradually helped increase the women's presentation on candidates' lists and municipal councils. The percentage of elected women in municipal councils after the 2014 local elections is in average above the legally regulated 40%. Data show that with the help of gender quotas a culture of equal opportunities is slowly but surely being shaped in our society.

Key words: women in politics, gender quotas, equal opportunities policy.

KAZALO

1	Uvod.....	10
2	Metodološko-hipotetični okvir	13
2.1	Cilj in pomen diplomskega dela	13
2.2	Hipoteze diplomskega dela.....	13
2.3	Uporabljena metodologija	14
2.4	Struktura diplomskega dela	17
3	Opredelitev temeljnih pojmov	18
3.1	Enake možnosti moških in žensk.....	18
3.2	Spolne kvote	22
3.2.1	Razvoj spolnih »ženskih« kvot v svetu in Sloveniji	24
3.2.2	Politične stranke in spolne kvote	27
3.3	Lokalne volitve	28
3.3.1	Proporcionalne volitve v luči kvot.....	31
3.3.2	Večinske volitve v luči kvot.....	32
4	Zakonska ureditev spolnih kvot na državni in lokalni ravni	34
4.1	Zakonska ureditev spolnih kvot pri volitvah na državni ravni	34
4.2	Zakonska ureditev spolnih kvot pri volitvah na lokalni ravni	35
5	Analiza rezultatov volitev v občinske svete v obalnih občinah z vidika spolnih kvot	37
5.1	Volitve v Občinski svet Mestne občine Koper.....	37
5.2	Volitve v Občinski svet Občine Piran	41
5.3	Volitve v Občinski svet Občine Izola	45
5.4	Analiza rezultatov volitev v občinske svete vseh treh obalnih občin	49

6	Rezultati raziskave o stališčih občinskih svetnic in svetnikov o spolnih kvotah	54
7	Sklepne ugotovitve	67
8	Literatura.....	70
PRILOGE	74
PRILOGA A:	Vprašalnik o stališčih občinskih svetnic v zvezi z »ženskimi kvotami«	74
PRILOGA B:	Vprašalnik o stališčih občinskih svetnikov v zvezi z » ženskimi kvotami«	77
PRILOGA C:	Podatki o volitvah v Mestni občini Koper	80
PRILOGA Č:	Podatki o volitvah v Občini Piran	81
PRILOGA D:	Podatki o volitvah v Občini Izola	82
PRILOGA E:	Podatki o volitvah skupaj za MO Koper, Občino Izola in Občino Piran	83

KAZALO SLIK

Slika 5.1:	Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper.....	39
Slika 5.2:	Razporeditev žensk po mestu na kandidatnih listah in številu izvoljenih svetnic v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper.....	40
Slika 5.3:	Delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper.....	41
Slika 5.4:	Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Piran.....	43
Slika 5.5:	Razporeditev žensk po mestu na kandidatnih listah in številu izvoljenih svetnic v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v občini Piran.....	44
Slika 5.6:	Delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v občini Piran.....	45
Slika 5.7:	Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Izola.....	47
Slika 5.8:	Razporeditev žensk po mestu na kandidatnih listah in številu izvoljenih svetnic v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Izola.....	48
Slika 5.9:	Deležev žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Izola.....	49
Slika 5.10:	Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1998/1999, 2002, 2006, 2010/2011 in 2014 v treh obalnih občinah.....	51
Slika 5.11:	Delež izvoljenih svetnic v občinske svete v letih 1998/99, 2002, 2006, 2010/11 in 2014 v treh obalnih občinah.....	52
Slika 5.12:	Delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1998/99, 2002, 2006, 2010/11 in 2014 v treh obalnih občinah.....	53
Slika 6.1:	Zadovoljstvo s členom ZLV, ki uvaja »ženske kvote«.....	54
Slika 6.2:	Ali je zakonska določba prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto.....	55
Slika 6.3:	Kako je zakonsko določilo o »ženskih kvotah« prispevalo k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi.....	56
Slika 6.4:	Ali bi ženske postavili na izvoljivo mesto, če ne bi obstajale kvote.....	57
Slika 6.5:	Mnenje o diskriminatornosti »ženskih kvot« do žensk (odgovori žensk).....	58
Slika 6.6:	Mnenje o diskriminatornosti »ženskih kvot« do moških (odgovori moških).....	58
Slika 6.7:	Vrsta diskriminacije.....	59
Slika 6.8:	Ali se je število žensk, ki so kandidirale na lokalnih volitvah, povečalo zaradi uvedbe »ženskih kvot«.....	60

Slika 6.9:	Ali se je število žensk, izvoljenih v občinski svet, povečalo po uvedbi »ženskih kvot«	61
Slika 6.10:	Kaj je najbolj vplivalo na odločitev stranke, da uvrstijo ženske na izvoljivo prvo ali drugo mesto na kandidatni listi.....	62
Slika 6.11:	Ali so volili stranko prav zaradi njenega/njegovega imena na listi	63
Slika 6.12:	Kaj lahko ženska prinese v tipično moški svet politike (odgovori žensk).....	64
Slika 6.13:	Kaj lahko ženska prinese v tipično moški svet politike (odgovori moških).....	65

KRATICE

EU	Evropska unija
MO	mestna občina
OZN	Organizacija združenih narodov
ReNPEMŽM15-20	Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020
ZEMŽM	Zakon o enakih možnostih žensk in moških
ZLV	Zakon o lokalnih volitvah

1 UVOD

Ženske v politiki niso več redkost, kot so bile še v začetku dvajsetega stoletja, vendar je njihov preboj na pomembnejše politične položaje še vedno zelo težaven. Skozi zgodovino je bil ženski namenjen pomemben položaj predvsem v zasebnem življenju, saj je bila ves čas izrinjena iz polja javnega življenja oziroma politike, ki je bila namenjena predvsem moškim (Antić Gaber 2011). V sodobni demokratični družbi si ne moremo zatiskati oči pred dejstvom, da so ženske enakopraven član družbe ter da je enakost moških in žensk tako v javnem kot zasebnem življenju njena temeljna demokratična vrednota. V demokratični družbi imajo državljani iz različnih družbenih skupin, v katere sodijo tudi ženske in moški, pravico do enake slišnosti in zastopanja različnih pogledov (Dahl 2000). Splošna deklaracija človekovih pravic¹ (OZN 1948) opredeljuje človekove pravice kot univerzalno sprejemljive pravice, brez razlikovanja na podlagi rase, barve kože, spola, jezika, vere, političnega ali kakšnega drugega prepričanja, ne glede na narodno ali socialno pripadnost, premoženje ali katerokoli drugo okoliščino. Deklaracija že v svoji preambuli poudari pomen enakopravnosti moških in žensk. Gre za globalne človekove pravice, za katerih uresničevanje je država obvezna zagotoviti ustrezne družbene razmere, saj se pravice na ravni države ne uresničujejo samodejno (Pikalo 2009, 559–576).

Vrednote Splošne deklaracije o človekovih pravicah so vgrajene v Ustavo Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04), tudi v tistem delu, ki se nanaša na enake pravice moških in žensk. V 43. členu Ustave RS je opredeljena volilna pravica, ki je za vse splošna in enaka. V letu 2004 je z Ustavnim zakonom o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije – UZ43 (Ur. l. RS, št. 69/04) bil v 43. člen Ustave RS dodan nov četrti odstavek, ki se glasi: »Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.« S predstavitvijo temeljnih pojmov in zakonodaje bomo ugotovili, kako smo v Sloveniji uresničili to določilo.

Eden izmed učinkovitih načinov zagotavljanja enakih možnosti žensk in moških so prav gotovo zakonsko določene pravno zavezujoče spolne kvote, ki so eden izmed najbolj razširjenih instrumentov za vključitev večjega števila žensk v politične organe odločanja po celem svetu (Allen in drugi 2016, 143–163). Znano je, da nasprotniki »ženskih kvot« pogosto

¹ Sprejeta na Generalni skupščini ZN 10. 12. 1948 z resolucijo št. 2/7A.

napadajo »kvotne političarke« (angl. *quota women*), saj naj ne bi bile kos političnim položajem, na katere so bile izvoljene s pomočjo kvot, navajajo avtorji (prav tam). Njihova raziskava je pokazala, da *quota women* nič ne zaostajajo za *non-quota* kolegicami in kolegi, ne po volilnem uspehu, ne po kvalifikacijah za politične funkcije, ne po povolilnih kariernih dosežkih. To je zagotovo spodbudna ugotovitev, ki lahko upraviči prizadevanja sodobnih demokratičnih družb za uvajanje spolnih kvot tudi kot instrumenta za odpravljanje še vedno prisotne spolne diskriminacije žensk v politiki in spreminjanje politične kulture v odnosu do žensk v politiki. V času pristopanja Slovenije k Evropski uniji je v sklopu prenosa pravnega reda skupnosti v pravo Republike Slovenije bil prenesen splošni pravni okvir na področju enakosti spolov in nediskriminacije (Humer 2007, 317–319).

Splošni okvir za odpravo diskriminacije je v Sloveniji bil zagotovljen leta 2002 s sprejetjem Zakona o enakih možnostih moških in žensk – ZEMŽM (Ur. l. RS, št. 59/02), ki v 4. členu opredeljuje enako pravico moških in žensk do sodelovanja na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.

Strateška podlaga za uresničitev enakih pravic moških in žensk na vseh področjih javnega in zasebnega življenja je na podlagi 15. člena ZEMŽM podana s prvo Resolucijo o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005–2013, ki ga je pripravila Vlada RS in sprejel Državni Zbor RS leta 2005 (Ur. l. RS, št. 100/05). V Resoluciji je posebno poglavje posvečeno uravnoteženi zastopanosti in udeležbi žensk in moških v političnem odločanju, saj naj bi le enakopravno in številčno uravnoteženo zastopanje obeh spolov in spoštovanje različnosti pozitivno vplivalo na razvojne procese v družbi. V prvi vrsti poudarja pomen zagotavljanja ustreznih mehanizmov, predvsem zakonodaje in posebnih ukrepov v političnih strankah, katerih namen je omogočanje enakopravnega sodelovanja žensk pri političnem odločanju. V zvezi s tem je posebej pomembno v družbi razvijati politično kulturo, ki je naklonjena ženskam v politiki, saj jim z rastjo demokratičnosti postaja družba bolj naklonjena (Paxton in drugi 2010, 25–52). Vlada RS (2014) je v Poročilu o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2012 in 2013 ugotovila, da je leta 2005 s sprejemom spremembe zakona o lokalnih volitvah uresničen ukrep dopolnitve zakonodaje za povečanje deleža žensk na kandidatnih listah, s čimer je bilo možno na volitvah v letu 2014 pričakovati polno uveljavitev spolnih kvot po prehodnem obdobju za volilni leti 2006 in 2010. Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 – ReNPEMŽM15-20 (Ur. l. RS, št. 84/15) predvideva nadaljnja prizadevanja za

doseganje uravnotežene zastopanosti spolov, saj za vsa področja od politike do gospodarstva in znanosti velja, da je žensk vse manj, bolj ko se vzpenjamo po družbeni lestvici. To terja več aktivnosti za gradnjo politične kulture, naklonjene ženskam v politiki.

Slovenija sodi med države Evropske unije, v katerih je raven enakosti spolov nekoliko višja od povprečja Evropske unije, vendar so še potrebne aktivnosti za izboljšanje položaja žensk v slovenski družbi, še posebej na področju politične participacije. Na podlagi konkretnih kazalnikov Slovenija še ni zagotovila učinkovitega varstva pred diskriminacijo na podlagi spola, vsej pozitivni zakonodaji navkljub. To velja tudi za sodelovanje žensk v političnem življenju oziroma na področju političnega odločanja (Humer in Panić 2015).

V letu 2014, osem let po uvedbi spolnih kvot, je prišlo do pomembnih premikov na boljše pri udeležbi žensk v politiki, saj jih je bilo izvoljenih več kot kdaj prej. V tem letu so potekale trojne volitve, in sicer v evropski parlament, slovenski parlament in lokalne volitve. Po teh volitvah je v državnem zboru približno 36 % žensk, med izvoljenimi v evropski parlament je 37,5 % žensk, v občinske svete je bilo izvoljenih 31,8 % občinskih svetnic in samo 16 županj v 212 občinah. (Hočevar 2015; Murko Pleš in drugi 2015).

Za udeležbo žensk pri političnem odločanju v Sloveniji na lokalni ravni je nedvomno največje zasluge možno pripisati Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalnih volitvah – ZLV-E (Ur. l. RS, št. 72/05) v letu 2005, ki je v 70.a členu določil, da morajo kandidatne liste vključevati najmanj 40 % kandidatur tako moškega kot ženskega spola in da morajo kandidate oziroma kandidatke na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu. Prav učinki tega zakona pri volitvah na lokalni ravni so predmet te raziskave, katere namen je ugotoviti, kako so navedeni strateški dokumenti, zakonodaja in zavezujoča uvedba spolnih kvot, v družbi bolj znanih kot »ženske kvote«, prispevali k večji vključenosti žensk v politično življenje treh obalnih občin, Mestne občine Koper, Občine Izola in Občine Piran, ter kakšno je stališče občinskih svetnic in svetnikov do kvot, desetletje po postopnem uvajanju spolnih kvot.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Cilj in pomen diplomskega dela

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, ali je po uvedbi ženskih kvot dejansko prišlo do večjega števila izvoljenih žensk v občinske svete treh obalnih občin (Mestna Občina Koper, Občina Izola, Občina Piran) na volitvah v letih 2006, 2010 in 2014. Gre za obdobje treh mandatov občinskih svetov, ko bi se vpliv večjih možnosti žensk pri kandidiranju za občinski svet lahko izkazal tudi v volilnih rezultatih. Z dejanskimi podatki želimo ugotoviti, ali politične stranke upoštevajo določila volilne zakonodaje o spolnih kvotah, bolj znanih kot »ženske kvote«, in ali je to vplivalo na večjo udeležbo žensk v politiki. Zanima nas tudi, kako na »ženske kvote« gledajo ženske svetnice kot enakopravne udeleženke v političnem življenju lokalne skupnosti kakor njihovi kolegi svetniki, ki so jim »ženske kvote« nekoliko zmanjšale možnosti za uvrstitev na prvi dve mesti kandidatnih list.

2.2 Hipoteze diplomskega dela

V pričujočem diplomskem delu so zastavljene tri temeljne hipoteze.

H1: Število/delež žensk v občinskih svetih treh obalnih občin se je po uvedbi spolnih kvot povečalo, vendar se ni povečalo sorazmerno enako ali več, kot je določeno z zakonskim predpisom o spolnih kvotah na kandidatnih listah za lokalne volitve.

Prva hipoteza se nanaša na uvedbo spolnih kvot in na rezultate volitev v občinske svete treh obalnih občin – Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola – pred uvedbo spolnih kvot (volitve 1998 in 2002) ter po uvedbi spolnih kvot (volitve 2006, 2010 in 2014). Hipoteza torej predpostavlja, da se je število žensk v občinskih svetih treh obalnih občin zaradi uvedbe spolnih kvot sicer povečalo, vendar se ni povečalo do te mere, da bi lahko govorili o spremembi, ki bi bila sorazmerna predpisanemu deležu žensk na kandidatnih listah ali večja od tega, kar predpisuje 70.a člen ZLV-E. Pri tem predpostavljamo, da bi v primeru predpisanega 20-odstotnega deleža žensk na kandidatni listi lahko po lokalnih volitvah v letu 2006 pričakovali 20 % izvoljenih občinskih svetnic, po volitvah v letu 2010 bi jih pričakovali 30 % in po volitvah leta 2014 bi pričakovali 40-odstotni delež izvoljenih občinskih svetnic.

H2: Na kandidatnih listah strank je bil delež žensk na drugem mestu večji od deleža žensk na prvem mestu.

Druga hipoteza se nanaša na udejanjenje predpisanih spolnih kvot. Z njo želimo preveriti, v kolikšni meri politične stranke dejansko upoštevajo zakonsko določilo z uvrstitvijo žensk na najbolj izvoljiva prvo in drugo mesto na kandidatnih listah. Pri tem predpostavljamo, da stranke pogosteje uvrščajo ženske na drugo mesto na strankarski kandidatni listi kakor na prvo mesto, iz česar bi lahko sklepali tudi, da so spolne kvote »nujno zlo«. Hipoteza torej predpostavlja, da politične stranke postavljajo ženske na večinoma manj izvoljivo drugo oziroma nižje uvrščena in s tem manj izvoljiva mesta na strankarski kandidatni listi. Domnevamo, da so za politične stranke spolne kvote le nujno zlo in na prvo izvoljivo mesto še vedno pogosteje postavijo moškega kandidata.

H3a: Večina občinskih svetnic v občinskih svetih Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola meni, da so zasedle izvoljivo mesto na kandidatni listi svoje stranke zaradi svojih sposobnosti in ne zaradi spolnih kvot.

H3b: Večina izvoljenih svetnikov v občinskih svetih Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola meni, da so se ženske na izvoljivo mesto na kandidatni listi uvrstile zaradi predpisanih spolnih kvot.

Z dvodelno tretjo hipotezo želimo preveriti, kako svetnice in svetniki treh obalnih občin gledajo na dejstvo, da so izvoljene občinske svetnice zasedle izvoljiva mesta na strankarskih kandidatnih listah. Hipoteza predpostavlja, da ženske in moški različno gledajo na predpisane spolne kvote, predvsem pa, da so ženske prepričane v svoje politične sposobnosti, moški pa gledajo na spolne kvote kot na zakonsko prisilo, ki ženskam omogočajo preboj na izvoljivo mesto na strankarski kandidatni listi ne glede na njihove dejanske politične sposobnosti.

2.3 Uporabljen metodologija

V diplomskem delu je uporabljenih več raziskovalnih metod in tehnik.

Z *metodo deskripcije* bomo razložili temeljne pojme ter opisali in predstavili rezultate analiziranih volitev, ki so predmet proučevanja diplomskega dela.

Metodo analize vsebine primarnih virov bomo uporabili pri analiziranju anketnih vprašalnikov, ki so bili uporabljeni kot raziskovalni instrument kvalitativne raziskave stališč občinskih svetnic in svetnikov o spolnih kvotah, slovenske zakonodaje, ki vsebuje določbe o

spolnih kvotah s poudarkom na zakonodaji s področja lokalne samouprave, in poročil občinskih volilnih komisij o rezultatih lokalnih volitev v izbranih občinah.

Metoda analize vsebin sekundarnih virov, kot so knjige, zborniki in članki v znanstvenih revijah, nam omogoča razumevanje raziskovalne problematike tako v teoretičnem kot v empiričnem delu diplomske naloge.

Analizo relevantnih spletnih virov bomo uporabili pri analizi strateških dokumentov in znanstvenih člankov v teoretičnem delu, v empiričnem delu pa pri analizi rezultatov lokalnih volitev, objavljenih na svetovnem spletu.

Podatke bomo obdelali z opisno statistiko, predvsem bomo analizirali frekvenčne porazdelitve deležev odgovorov anketirancev na posamezna vprašanja v izpolnjenih vprašalnikih in rezultatov volitev, ter jih prikazali grafično in tabelarno. Kvantitativno raziskovanje volilnih rezultatov temelji na razpoložljivih volilnih statistikah občinskih volilnih komisij. Deleži so prikazani v odstotkih, čeprav gre za majhen vzorec, ki vsebuje manj kot sto enot, zaradi lažje analize in primerjave dejanskih deležev, ugotovljenih z analizo s predpisanimi spolnimi kvotami.

S študijo primera bomo analizirali rezultate petih zaporednih lokalnih volitev za tri izbrane občine na geografsko zaokroženem območju s primerljivimi demografskimi in političnimi značilnostmi.

Raziskovalni instrument v drugem delu raziskave bo anketni vprašalnik, ki bo podlaga za kvalitativno analizo stališč občinskih svetnic in svetnikov o spolnih kvotah.

Tehniki raziskovanja bosta analiza rezultatov petih zaporednih lokalnih volitev v treh izbranih občinah in analiza rezultatov anketiranja občinskih svetnikov in svetnic v izbranih občinah.

Vzorčenje in zbiranje podatkov. Raziskovana populacija v prvem delu raziskave, s katero bomo odgovorili na prvo in drugo hipotezo, so kandidatke in kandidati na petih zaporednih lokalnih volitvah v treh obalnih občinah (Mestna občina Koper, Občina Piran in Občina Izola), in sicer na volitvah v letih 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014. V vzorec raziskave so vključeni vsi kandidati in kandidatke razen predstavnic in predstavnikov Italijanske samoupravne narodne skupnosti, saj volijo svoje predstavnice in predstavnike po večinskem načelu. Poudarek raziskave je na ženskih kandidatkah na prvih in drugih mestih kandidatnih

list pri volitvah v občinske svete, ki štejejo več kot 12 članov, zato volitve potekajo po proporcionalnem načelu.²

V drugem delu raziskave, s katerim želimo odgovoriti na tretjo hipotezo, raziskovalno populacijo predstavljajo svetniki in svetnice treh obalnih občinskih svetov v mandatu 2014–2018. V raziskovalni vzorec so vključeni vsi svetniki in svetnice razen predstavnikov italijanske narodne skupnosti, saj pri njih potekajo volitve predstavnikov v občinske svete obalnih občin po večinskem sistemu.

Skupina A: občinske svetnice – vzorec: vse občinske svetnice brez svetnic samoupravne italijanske narodne skupnosti (N = 32).

Skupina B: občinski svetniki – vzorec: vsi občinski svetniki brez svetnikov samoupravne italijanske narodne skupnosti (N = 41).

Podatki za prvi del raziskave so bili zbrani od maja do junija 2016 iz arhivov občinskih volilnih komisij treh obalnih občin, saj podatki o vseh kandidatih in kandidatkah na lokalnih volitvah niso dostopni na spletnih straneh Državne volilne komisije.

Podatki za drugi del raziskave so bili zbrani s pomočjo vprašalnika (priloge A in B) v juniju 2016. Izpolnjevali so ga svetnice in svetniki treh obalnih občin (Mestna občina Koper, Občina Piran in Občina Izola). Anketiranje je bilo anonimno.

Anketni vprašalnik z obrazložitvijo in navodili za izpolnjevanje ter priloženo kuverto s poštno znamko za vrnitev izpolnjenega vprašalnika je avtorica diplomskega dela poslala svetnikom in svetnicam z navadno pošto na domači naslov.

Razdeljeno je bilo 73 vprašalnikov (32 svetnic in 41 svetnikov). Nazaj smo prejeli 61 izpolnjenih vprašalnikov (28 žensk in 33 moških).

² Zakon o lokalnih volitvah – ZLV-UPB3 (Ur. l. RS 94/07) v 9. členu določa, da se člane občinskih svetov voli po večinskem ali proporcionalnem načelu. Če občinski svet šteje manj kot 12 članov, potekajo volitve po večinskem načelu, v občinskih svetih z 12 ali več člani pa potekajo volitve po proporcionalnem načelu. V tem številu se ne upošteva članov občinskega sveta predstavnikov italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti ter predstavnikov romske skupnosti. 10. člen ZLV-UPB3 določa, da se te predstavnike voli po večinskem načelu.

2.4 Struktura diplomskega dela

Diplomsko delo sestavljata teoretični in empirični del.

Uvodoma je predstavljena tematika naloge, opredelitev problema, metode raziskovanja in obdelave podatkov, hipoteze in temeljni pojmi.

Teoretični del opisuje pot in razvoj ženskega političnega udejstvovanja skozi zgodovino ženskih političnih pravic ter zakonske podlage, ki na ravni Evropske unije (EU) in v Republiki Sloveniji (RS) omogočajo ženskam preboj v tipično moški svet politike. Opredeljen je temeljni pojem spolnih kvot (angl. *gender quotas*) oziroma ženskih kvot, prikazan razvoj teh kvot v svetu in Sloveniji ter predstavljene konkretne strateške in zakonske podlage za uveljavitev enakih možnosti žensk in moških na področju politične participacije s poudarkom na lokalnih volitvah. Prav tako sta opredeljena pojma lokalnih volitev in političnih strank.

Empirični del je razdeljen na dva dela. V prvem delu smo opravili primerjavo podatkov, pridobljenih z analizo volilne dokumentacije o kandidatnih listah in rezultatov lokalnih volitev v občinske svete v treh obalnih občinah, Mestni občini Koper, Občini Piran in Občini Izola, in sicer za lokalne volitve pred uvedbo spolnih kvot v letih 1998 in 2002 ter po uvedbi spolnih kvot v letih 2006, 2010 in 2014. V drugem delu so predstavljeni rezultati ankete, izpolnjene s strani občinskih svetnic in svetnikov treh obalnih občin, Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola, v mandatu 2014, s katero smo pridobili mnenja oziroma stališča svetnic in svetnikov o spolnih kvotah kandidatk in kandidatov na kandidatnih listah. S tem smo pridobili odgovore na zastavljene hipoteze.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

V tej točki bomo opredelili temeljne pojme, na katerih sloni enakopravno sodelovanje žensk v politiki s poudarkom na spolnih oziroma »ženskih« kvotah.

3.1 Enake možnosti moških in žensk

Iz teorije o spolnih režimih je znano, da v organizacijah, kot so šole, uradi, cerkev, bolnišnice tovarne in politika, veljajo posebni režimi spolnega strukturiranja, ki se mu reče »spolni red družbe« (angl. *the gender order of society*) (Antić Gaber 2015, 9–23). Specifični spolni režimi na vsakem od teh področij povzročajo določeno delitev vlog. Tako ženskam pripadajo manj plačane vloge, reproduktivno delo v družini in nega otrok, saj je kar samoumevno privzeto, da je tako boljše za ženske. Pri tem sploh ni pomembno, kako visoko je izobražena ženska, njeno mesto je bolj v ozadju kot na visokih položajih, kar je ena izmed zgodovinsko največjih ovir za ženski vzpon v politiki in sodelovanje pri ustrežnejšem strukturiranju družbe, v kateri sta spola enakopravna. Politika ima v tem oziru specialno mesto, saj je to polje zgodovinsko pod dominacijo moških. Statistični podatki o ženskah v parlamentih na svetovni ravni kažejo, da je tam le 12,3 % žensk. Januarja 2014 je na svetu bilo le 19 predsednic vlade, od tega le 7 v Evropi. Povsem očitno je, da so ženske izključene iz politike in da se je položaj žensk izboljšal le tam, kjer so države sprejele posebne ukrepe proti izključevanju žensk iz politike, med katerimi so tudi spolne kvote, navaja avtorica (prav tam).

Že od ustanovitve Evropske gospodarske skupnosti (EGS) v letu 1957, ko je bilo z ustanovno pogodbo opredeljeno načelo enakega plačila za enako delo moških in žensk, lahko govorimo o evropski politiki enakosti spolov. Od leta 1997, ko je bila sprejeta Amsterdamska pogodba, je eden od ciljev EU tudi vzpodbujanje enakosti spolov. V zvezi s tem je EU sprejela sedemnajst direktiv, povezanih z enakostjo spolov (Topolinjak 2013, 121–144). V zvezi z enakimi možnostmi spolov EU uporablja predvsem dve strategiji:

- *enako obravnavanje* (enake možnosti spolov na vseh področjih) in
- *pozitivni ukrepi* (pomoč ženskam, ki so v neenakem izhodiščnem položaju glede na moške, npr. s spolnimi kvotami).

V EU pri sprejemanju odločitev in dokumentov, ki se nanašajo na enakost spolov, sodelujejo Evropski svet, Evropski parlament, Svet EU, Evropska komisija in Sodišče EU. Topolinjak (2013, 121–144) navaja, da je bilo od leta 2008 do 2013 sprejeto veliko »mehke« zakonodaje

(resolucije, priporočila), kar govori o prizadevanjih EU za enakopravno in uravnoteženo zastopnost spolov pri sprejemanju odločitev. Prav tako EU pritiska na svoje članice, da storijo enako.

Enake možnosti žensk in moških so tudi tesno povezane s pojmom diskriminacije žensk. Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki jo je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov (OZN 1979) z resolucijo št. 34/180, definira diskriminacijo žensk kot »vsakršno razlikovanje, izključevanje ali omejevanje na podlagi spola, katerega posledica ali namen je ogroziti ali onemogočiti ženskam priznavanje, uresničevanje ali uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ne glede na njihov zakonski stan, na podlagi enakosti moških in žensk, na političnem, ekonomskem, socialnem, kulturnem in državljskem ali kateremkoli drugem področju«.

Države pogodbenice so se zavezale, da bodo z vsemi primernimi sredstvi preprečevale diskriminacijo žensk v vseh njenih oblikah in zagotovile ustrezne instrumente za to. Predvsem so se zavezale, da bodo z ustavo in ustreznimi zakoni zagotovile spoštovanje pravic in preprečevanje diskriminacije žensk. Še več, države so se zavezale, da bodo sprejele vse ukrepe za zagotovitev polnega razvoja in izboljšanja položaja v družbi za uresničitev temeljnih pravic in svoboščin enakopravno moškim (OZN 1979).

Poleg zakonodaje, ki preprečuje diskriminacijo žensk, mora država urediti tudi ustrezno državljsko vzgojo. Tudi na področju človekovih pravic, ki se nanašajo na enakost žensk in moških, mora sodobna družba oziroma politične skupnosti z državljsko vzgojo »usposobiti državljane za družbeno življenje v sodobnem, globaliziranem in multikulturnem svetu« (Pikalo 2010, viii). Pikalo tudi pravi, da pri državljski vzgoji ne sme manjkati etična komponenta in da »univerzalne človekove pravice lahko pri tem služijo kot eden izmed etičnih temeljev za odločanje o lokalnih, nacionalnih in globalnih problemih« (prav tam).

Jogan (2004, 361–376) meni, da le sprejetje zakonodaje še ne zagotavlja odprave diskriminacije, vendar si brez nje ni mogoče zamisliti doseganja enakosti spolov. Navaja tudi, da je v začetku 21. stoletja bila skupna značilnost držav EU, kakor tudi Sveta, da še vedno obstaja spolna neenakost. Avtorica pravi, da je odpravljanje diskriminacije zahteven proces, ki ni samoumeven, čeprav je po mnogih avtorjih emancipacija žensk nekaj, kar bi morala biti dokončana zgodba še v času »moderne«. A ni tako, ženske so v »postmoderni« družbi še

vedno diskriminirana družbena skupina, to pa je v 21. stoletju treba preseči in končno doseči enakost spolov.

Za odpravo neenakosti spolov Jogan (2004, 361–376) ugotavlja, da se v strategiji EU za odpravo neenakosti spolov dopolnjujeta dve poglavitni strategiji, in sicer:

- *spolno specifični ukrepi*, ki podpirajo ženske pri odpravljanju neenakosti (usmerjena nazaj), in
- *integracija enakosti možnosti* za vsa področja, na vseh ravneh, tudi s spreminjanjem institucij (usmerjena v prihodnost).

Na področju udeležbe žensk pri političnem odločanju je potrebna jasna strategija in konkretni ukrepi. Gerhard (Jogan 2004, 361–376) v zvezi s tem pravi, da zgodovinska izkušnja kaže, da »dokler so ženske v demokratičnih predstavniških telesih podzastopane, se napredek glede ženskih pravic, predvsem konkretne izboljšave socialnega in pravnega položaja žensk, doslej po pravilu ni pojavljal kot avtomatična posledica razširjajoče se demokratizacije«.

To gotovo velja tudi za Slovenijo, zato morajo biti prizadevanja za enake pravice moških in žensk nekaj povsem samoumevnega in evropskega sklone Jogan (prav tam).

V Republiki Sloveniji predstavlja splošni pravni okvir za enakopravnost spolov Zakon o enakih možnostih žensk in moških.

Namen zakona je določitev skupnih temeljev za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti za ženske in moške na političnem, ekonomskem, socialnem in drugih področjih družbenega življenja. Na podlagi tega zakona si mora celotna družba prizadevati za ustvarjanje enakih možnosti in pogojev za doseganje enakopravnosti spolov ter za odpravo diskriminacije na podlagi spola, še posebej v družbenih okoljih, kjer so ženskam tako zgodovinsko kot tradicionalno dodeljene »ženske« vloge, ki sodijo predvsem v sfero zasebnega življenja. Zakon je za izvedbo določb zakona zadolžil Vlado RS in jo preko njenih pristojnih ministrstev usmeril v sodelovanje s socialnimi partnerji in nevladnimi organizacijami s tega področja.

V četrtem členu ZEMŽM je enakost spolov definirana kot enaka udeležba moških in žensk na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, pri čemer so obema spoloma zagotovljene enake pravice in možnosti za osebni razvoj, s katerim lahko prispevajo tudi k razvoju družbe

in imajo enake koristi, ki jih razvoj prinaša. Zakon izpostavlja, da enako obravnavanje spolov izključuje vsakršno obliko diskriminacije na podlagi spola.

Diskriminacija na podlagi spola je lahko:

- *neposredna*, če je oseba bila ali bi lahko bila v enakih okoliščinah ali podobnih okoliščinah obravnavana manj ugodno kot oseba nasprotnega spola;
- *posredna*, če je oseba postavljena v manj ugoden položaj glede na osebo drugega spola z na videz nevtralnimi določbami, merili ali ravnanji v enakih ali podobnih okoliščinah, razen če je vse to pogojeno z objektivnimi dejstvi, ki niso povezana s spolom.

Kot *splošne ukrepe* za odpravo diskriminacije je ZEMŽM opredelil zlasti aktivnosti vlade, ki z Uradom za enake možnosti oblikuje programe dejavnosti in strategije enakih možnosti, ki jih opredeli v Nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških. Z izvajanjem teh programov vlada vnaša vrednote enakosti spolov na vsa področja družbenega življenja. Antić Gaber (1998, 130) navaja, da sodijo ukrepi, s katerimi se opredeli določeno število ali delež rezerviranih pomembnih političnih položajev ali mest na kandidatnih listah ali političnih položajev v stranki, med *strategije pozitivne diskriminacije*.

S *posebnimi ukrepi* vlada posega na področja, na katerih ugotovi neuravnoteženo zastopanost spolov. Pri tem *neuravnotežena zastopanost spolov* pomeni, da je zastopanost enega spola na posameznem področju družbenega življenja ali njegovem delu nižja od 40 %. ZEMŽM omogoča posebne ukrepe za odstranjevanje objektivnih ovir, v okviru katerih je možno omogočiti ugodnosti in vzpodbude manj zastopnemu spolu. Ukrepi morajo biti sorazmerni in utemeljeni.

Po četrtem odstavku 7. člena ZEMŽM so posebni ukrepi zlasti: »*pozitivni ukrepi*, ki ob enakem izpolnjevanju predpisanih meril in pogojev dajejo prednost osebam tistega spola, ki so zastopane v manjšem številu oziroma so v neenakem položaju glede na spol, dokler ni dosežena uravnotežena ali enaka zastopanost; *spodbujevalni ukrepi*, ki dajejo posebne ugodnosti ali uvajajo posebne spodbude z namenom odpravljanja neuravnotežene zastopanosti spolov oziroma neenakega položaja glede na spol, ter *programski ukrepi* v obliki aktivnosti za osveščanje in akcijskih načrtov za spodbujanje ter ustvarjanje enakih možnosti in enakosti spolov«.

Pri posebnih ukrepih Antić Gaber (1998, 135) poudarja, da gre pri tem za pozitivne ukrepe oziroma ukrepe pozitivne akcije. Bacchi (v Antić Gaber 1998, 135), kot ena najboljših

poznavalk tega področja, definira pozitivne ukrepe kot: »vrsto programov, usmerjenih na ciljne skupine z namenom, da bi vzpostavili enakost. Na splošno poznamo dve obliki: politike za spreminjanje strukture zaposlenih in/ali politike za povečanje reprezentativnosti državnih komisij, političnih strank in izobraževalnih institucij z vključevanjem žensk.« Antić Gaber (1998, 135) izpostavlja, da kljub nasprotovanju številnih nasprotnikov ukrepov za doseganje enakosti spolov v družbi zasledimo številne aktivnosti za odpravo neenakosti spolov, kar je seveda dobro za razvoj demokratične družbe.

ZEMŽM je v 30. členu opredelil tudi vlogo samoupravnih lokalnih skupnosti pri uresničevanju ciljev zakona, na podlagi katerih morajo skrbeti za ustvarjanje in izvajanje enakih možnosti obeh spolov v okviru svojih pristojnosti. V 31. členu je ZEMŽM tudi političnim strankam naložil, da morajo vsaka štiri leta sprejeti načrt, v katerem določijo načine in ukrepe za spodbujanje uravnotežene zastopanosti obeh spolov v organih stranke, na kandidatnih listah za volitve v državni zbor, v organe lokalnih skupnosti in za volitve predsednika oziroma predsednice republike. Stranke so bile dolžne sprejeti prvi načrt na podlagi tega zakona v enem letu po njegovi uveljavitvi oziroma na svojem prvem kongresu po uveljavitvi ZEMŽM v letu 2002.

3.2 Spolne kvote

Spolne kvote opredeljujejo številčno razmerje med spoloma. Gre za mehanizem, ki je lahko prisoten na področju izobraževanja, zaposlovanja in politike. Kvote se praviloma vedno nanašajo na spol, običajno na tistega, ki je premalo zastopan, ali pa na oba. Jalušič in Antić Gaber (2001, 45) opredeljujeta volilne kvote oziroma »ženske kvote« kot obliko pozitivne diskriminacije (angl. *affirmative action*).

Uporabljajo se v primerih podzastopanosti določenih skupin z namenom povečanja njihovega predstavnštva (Dahlerup 2006). V politiki se običajno o spolnih kvotah govori kot o ženskih kvotah, četudi se zakonsko določene kvote nanašajo na oba spola. Kvote so tudi najbolj znane na področju politike, kjer sprožajo številne razprave za in proti; najpogosteje se pojavljajo na kandidatnih listah bodisi znotraj strank, bodisi na volilnih kandidatnih listah predstavniških teles (Antić Gaber 1998, 138). Kgotna določila so lahko opredeljena glede na: namen, čas, pravno moč, opredelitve deleža, to, kako se nanašajo na spol, in to, kdo jih predpisuje (prav tam).

V kontekstu našega raziskovanja je pomemben namen sprejema kvote, ki se nanaša predvsem na povečanje deleža žensk pri političnem odločanju, s čimer je možno doseči vsaj »kritično število« žensk pri odločanju. Norris (v Antić Gaber 1998, 138) kot kritično število, pri katerem je možno prispevati k spremembam v politiki, navaja vsaj 30-odstotni delež žensk. Časovna dimenzija uvajanja spolnih kvot je po Antić Gaber (1998, 139) pomembna predvsem z vidika postopnega uvajanja kvot v časovnih intervalih. Tak način vidi kot prednost, saj ni drastičnih sprememb za moške, kar lahko sproža odpor do kvot, temveč omogoča lažje privajanje na nove razmere.³ Avtorica izpostavlja časovno dimenzijo tudi z vidika doseganja učinka spolnih kvot, saj ne moremo pričakovati, da bomo dosegli želeni rezultat večje udeležbe žensk pri političnem odločanju takoj, moč kvot pa je prav v tem, da do tega lahko pride tudi v relativno kratkem času.

Dahlerup in Freidenvall (2008, 13–14) navajata dve zvrsti spolnih kvot, in sicer:

- *ustavne ali zakonske kvote*, ki jih določa ustava in na njeni podlagi volilna zakonodaja z namenom zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov pri sestavi kandidatnih list političnih strank z zahtevo po minimumu zastopanosti spolov, predvsem podzastopanih skupin, kot so ženske. Znane so tudi kot *kandidatne kvote* ali *zagotovljeni sedeži* za ženske običajno v parlamentu;
- *strankarske kvote*, ki jih prostovoljno sprejmejo stranke s svojimi notranjimi pravili (statut) kot izraz notranje demokracije stranke z jasno definiranimi zahtevami po minimalnem deležu kandidatk za voljene položaje. Lahko določajo minimalno število žensk med kandidati za strankarske položaje in za volilne liste ter »zagotovljene« sedeže za ženske v strankarskih organih.

Po Krook (2006) se kvote pojavljajo v treh kategorijah, in sicer kot:

- *rezervirani sedeži* v parlamentu, namenjeni le ženskam,
- *zakonsko predpisane kvote*, ki narekujejo političnim strankam kandidiranje ali imenovanje žensk na politične položaje in
- *prostovoljne strankarske kvote*, ki jih stranke opredelijo v svojih statutih.

³ Tak primer je uvedba spolnih kvot v Sloveniji v letu 2005, saj je v prehodnih določbah ZLV-E določeno, da pri prvih rednih volitvah (2006) pripada vsakemu izmed spolov najmanj 20 % in pri naslednjih rednih volitvah najmanj 30 % kandidatur na kandidatnih listah. Šele leta 2014 je stopilo v veljavo določilo 70.a člena ZLV-E o najmanj 40 % kandidatur vsakega spola. Tako je bila polna uveljavitev zakonske določbe odložena na 8-letno obdobje.

Prvi dve kategoriji Krook (2006) uvršča v »zakonske« kvote, ki jih države sprejmejo kot volilni zakon ali kot določilo ustave. Šinko (2006, 47–68) meni, da je možno pričakovati, da bodo zakonske kvote omogočile večjo zastopanost žensk v politiki, kar bi težko rekli za strankarske kvote, če niso določena zavezujoča pravila za uvrstitev žensk na strankarske liste.

3.2.1 Razvoj spolnih »ženskih« kvot v svetu in Sloveniji

Zgodovina ženskega političnega predstavnštva je skoncentrirana v 20. stoletje. Neposredno pred tem so ženske prvič pridobile volilno pravico na nacionalni ravni v Novi Zelandiji (leta 1893). Šele v 20. stoletju so prvič vstopile v parlament (Finska, leta 1907), dosegle 10-odstotno zastopanost v zakonodajnem telesu (Sovjetska zveza, leta 1946), 30-odstotno zastopanost v parlamentu (Demokratska republika Nemčija, leta 1967) in 50-odstotno zastopanost v parlamentu (Ruanda, leta 2008). Do tega je lahko prišlo zaradi razvoja demokracije in uvajanja spolnih kvot na ravni držav (Paxton in drugi 2010, 25–52).

Spolne kvote predstavljajo eno izmed ključnih inovacij v politiki 20. stoletja. Čeprav se ves čas vnemajo razprave zagovornikov kvot in nasprotnikov na drugi strani, ki govorijo o negativnih posledicah spolnih kvot, dejstva kažejo na njihove številne pozitivne učinke, ki se kažejo v politikah držav in večjem številu žensk v predstavnih organih političnega odločanja. Ne glede na dejstvo, da doseganje možnosti za izvolitev ali imenovanje več žensk v predstavnika politična telesa ne more potekati brez ženskih aktivistk, so tudi številne ženske nasprotovale uvedbi kvot kot posebnih ukrepov določenih z zakonom. Predvsem so nasprotovale feministke v političnih strankah in izven njih, ki so trdile, da kvote ne morejo biti instrument za opolnomočenje (angl. *empowerment*) žensk. Nekatere feministke političarke so aktivno nasprotovale in ne le pasivno spremljale razprave o uvedbi spolnih kvot kot pozitivnih ukrepov za odpravo diskriminacije žensk in za njihovo opolnomočenje (Krook 2006).

Po četrti svetovni konferenci Združenih narodov o ženskah v Pekingu leta 1995, kjer so bili podani konkretni predlogi za zagotavljanje enakih možnosti ženskam za vstop v politiko, so številne države in mednarodne organizacije uvedle spolne kvote, vključno z Interparlamentarno unijo, Socialistično internacionalo, Svetom Evrope, Evropsko unijo, nadalje v Organizaciji za varnost in sodelovanje v Evropi, Commonwealthu, Afriški uniji, Južnoafriški skupnosti za razvoj in v številnih drugih organizacijah (Krook 2006; 2009). Pred letom 1970 so spolne kvote za promocijo zastopanosti žensk v politiki bile sprejete le v petih

državah na svetu. V prvem desetletju 21. stoletja so se spolne kvote uveljavile v več kot stotih državah, skoraj v vseh z minimalno 30 % ženskih kvot. V tem času je tako med raziskovalci spolnih kvot kot tudi v mednarodnih organizacijah prišlo do pomembnih spoznanj v zvezi z boljšim uveljavljanjem spolnih kvot, kot so aktivnosti za podporo spolno uravnoteženemu odločanju, načrtovanje karier, mentorstvo, treningi in usmerjanje za ženske ter javne razprave o novih vlogah moških in žensk v družbi in družini (Krook in Norris 2014, 2–20).

V letu 2010 je le 18 % žensk na svetu sodelovalo v politiki na ravni odločanja o državni zakonodaji. V januarju leta 2016 je delež žensk v nacionalnih parlamentih na svetu znašal 22,7 %, v Evropi pa je ta delež znašal 25,6 % žensk v parlamentih, vključno s skandinavskimi državami (Inter-Parliamentary Union 2016). Promocija enakosti spolov z uvajanjem spolnih kvot je eden ključnih elementov demokratizacije držav. Kvote so se še posebej uveljavile v državah, v katerih so bili navzoči predstavniki združenih narodov, bodisi zaradi nerazvitosti države bodisi v okviru mirovnih operacij (Bush 2011, 103–137). Strukturni in sociološki pogled na kvote nam razkriva, da je njihov pojav postal neizogiben z vstopom žensk na trg delovne sile. Z naraščanjem industrializacije in demokracije ter izobraženosti žensk so se ženska gibanja okrepila, družinski vzorci in rodnost pa spremenili, navaja avtorica (prav tam).

V Sloveniji so ženske prvič pridobile enakopravno volilno pravico leta 1945. V začetku sedemdesetih let so jugoslovanske komunistke intenzivno sodelovale pri pripravi prve svetovne konference Združenih narodov o ženskah v Ciudadu de Mexico. Prizadevale so si tudi za to, da bi Jugoslavija v gibanju neuvrščenih postala model z uvedbo 30-odstotne ženske kvote (Lokar 2004). To jim ni uspelo, so pa dosegle, da so od leta 1974 kvote vstopile v pravila družbenopolitičnih organizacij. V Sloveniji so strankarske kvote bile upošteevane le v zgodnjih osemdesetih letih. Z osamosvojitvijo Slovenije so ženska gibanja ponovno oživila idejo o kvotah, saj so ženske na volitvah leta 1990 bile praktično prezrte. Predvsem članice Stranke demokratične preнове (naslednice Komunistične partije Slovenije) so si intenzivno prizadevale za uvedbo ženskih kvot, vendar na volitvah leta 1990 niso uspele, tako da je delež žensk v parlamentu s 26 % leta 1980 padel na 18 % v letu 1990. Leta 1992 je Združena lista socialnih demokratov, predvsem zaradi pritiskov ženskega dela stranke, v statut stranke zapisala ciljni 30-odstotni delež žensk in moških na kandidatnih listah, vendar na volitvah to pravilo ni bilo spoštovano. Med letoma 1994 in 2004 so članice treh različnih strank (ZLSD, LDS in SLS) šestkrat poskusile doseči zakonsko določene spolne kvote ali kakšen drug pozitivni ukrep, vendar neuspešno (Lokar 2004).

Leta 1999 je v slovenskem parlamentu potekala razprava o spremembi Zakona o političnih strankah – ZPolS (Ur. l. RS, št. 62/94) oziroma zahteva po obvezni razlagi 5. točke 19. člena tega zakona, ki določa, da statut stranke mora določiti »način zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov pri določanju kandidat in kandidatov za volitve iz 4. točke tega člena«, in sicer z namenom uvedbe ukrepov za zagotavljanje večje uravnoveženosti spolov v političnem življenju. Ob številnih argumentih za spolne kvote so se v razpravi pokazala tudi nasprotovanja spolnim kvotam. Najpogostejša je bila utemeljitev, da bi to bilo protiustavno z vidika enakosti pred zakonom. Nekateri so menili, da so pozitivni ukrepi oziroma pozitivna diskriminacija žaljivi za ženske, saj naj bi bile s tem stigmatizirane kot inferiorne, kvote bi ženskam vsiljevale politiko, namesto da se same odločijo zanjo, kar bi bilo bolj demokratično. Pojavili so se očitki, da posebni ukrepi, kot so spolne kvote, silijo stranke v diskriminacijo moških in kandidiranje žensk, ker so ženske, ne pa zato, ker so sposobne in primerne za politiko. Na drugi strani so podporniki utemeljevali spolne kvote s podzastopanstvo žensk v politiki, kar ni skladno z ustavnimi določbami o enakopravnosti žensk. Sprememba ZPolS bi ženskam omogočila večjo udeležbo v politiki, stranke pa nikakor niso prisiljene kandidirati ženske, saj so strankarske kvote prostovoljne (Gortnar 2004, 1034–1050).

Pred sprejemom zakonodaje o spolnih kvotah sta le dve politični stranki vključili kvote v svoje statute, in sicer Liberalna demokracija Slovenije (LDS) in Združena lista socialnih demokratov (ZLSD). Ženski del ZLSD je uspel doseči 40-odstotne ženske kvote na kandidatnih listah stranke pred nacionalnimi volitvami leta 1996. Volilni neuspeh na teh volitvah so strankarske moške elite pripisale prevelikemu številu žensk na kandidatnih listah. V LDS so leta 1994 določili 30-odstotno spolno kvoto, kar je kasneje na volitvah leta 2000 bilo znižano na 25-odstotno žensko kvoto s postopnim dviganjem za 3 % z vsakimi naslednjimi volitvami (Antić Gaber 2008, 82–92).

Šele leta 2004 je bila sprejeta dopolnitev 43. člena Ustave RS, istega leta je bil sprejet Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament – ZVPEP-UPB1 (Ur. l. RS, št. 40/04), ki določa 35-odstotne spolne kvote, leta 2005 je bil sprejet ZLV-E, v katerem so bile sprejete 40-odstotne spolne kvote s postopnim uvajanjem 20-odstotnih in 30-odstotnih spolnih kvot v obdobju 8 let do polne uveljavitve 40-odstotnih spolnih kvot na lokalnih volitvah leta 2014.

3.2.2 Politične stranke in spolne kvote

Politične stranke so organizacije, ki združujejo državljanke in državljane, ki znotraj stranke uresničujejo svoje politične cilje. Stranke te cilje opredelijo v svojih programih, pravila delovanja stranke pa opredelijo v svojem statutu. Statut stranke mora vsebovati tudi določila o načinu zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov na kandidatnih volilnih listah. Pomembna naloga strank je predlaganje kandidatk oziroma kandidatov na volitvah v državni zbor, lokalnih volitvah, volitvah v Evropski parlament in volitvah za predsednika oziroma predsednico republike (ZPolS). Politične stranke imajo v družbi več funkcij, najpomembnejša pa je tista na volitvah, ki se odraža skozi politično kampanjo (Fink Hafner in Krašovec 2000, 141–165). Stranke nosijo logistično in finančno breme volilne kampanje kandidatov, v zameno za to podporo pa pričakujejo lojalnost in delo po pričakovanjih stranke. Prav zato bi bilo pričakovati, da imajo stranke najpomembnejšo vlogo pri določanju kandidatov oziroma kandidatk za volitve, na katerikoli ravni. Zakonodajalec redko posega v to vlogo strank, lahko pa z določili o obveznih spolnih kvotah na kandidatnih listah posredno pritiska na stranke, da pri izbiri kandidatov upoštevajo enakost spolov in jim zagotovijo enake možnosti (Fink Hafner in Krašovec 2000, 141–165).

Spolne kvote, ki ženskam omogočajo preboj na položaje, kjer poteka politično odločanje, same po sebi še ne prinesejo večje udeležbe žensk v politiki. Pri uresničevanju zakonsko predpisanih spolnih kvot igrajo pomembno vlogo prav politične stranke. To je nekoliko lažje v primerih, ko so spolne kvote obvezne in kandidatne liste na volitvah neveljavne, če stranke ne upoštevajo predpisane spolne kvote (Murray in drugi 2012, 529–43). V bistvu so ovire za preboj žensk na izvoljiva mesta na kandidatnih listah prav v vrstah strankarskih elit, ki so lahko prepričane, da ženska ni dobra kandidatka (Krook in Norris 2014, 2–20).

Stranke pri izbiri kandidatov sledijo predvsem svojim interesom in merilom. Glede na to, da stranke logistično in finančno podpirajo volilne kampanje, je pričakovati, da bodo pomembni dejavniki pri izbiri kandidata oziroma kandidatke med drugim tudi z možnost zbiranja finančnih sredstev, popularnost v javnosti in izkušnje na nižjih ravneh političnega delovanja. V zahodnoevropskih državah imajo stranke notranja pravila, po katerih morajo kandidati imeti določene politične izkušnje oziroma politično kariero najprej na npr. lokalni ravni, da bi bili upravičeni do kandidature za politične funkcije npr. na državni ravni. V luči ženskih kvot lahko pomeni »pripustitev« žensk na politične položaje v lokalni skupnosti tudi odpiranje možnosti za kandidiranje na državni ravni (Fink Hafner in Krašovec 2000, 141–165).

Stranke imajo ključno vlogo pri odpiranju vrat ženskam v politiko (Antić Gaber 1998; Dahlerup 2006), saj imajo v rokah postopke kandidiranja in s tem ključno vlogo pri uravnovešanju enakih možnosti moških in žensk v politiki. Kabeer (2005, 13–24) navaja, da je od politične kulture strank odvisno, koliko ženskih kandidatke bo tudi zmagalo na volitvah. To bolje uspeva strankam z daljšo tradicijo in institucionalnimi koreninami, ki imajo jasno opredeljene kriterije izbire kandidatov in kandidatke ter znajo identificirati prave politične teme. Pomembne so politična kultura stranke, ki promovira vključevanje žensk v politiko, moč ali šibkost patriarhalne ideologije v stranki, pluralna organizacija stranke in stopnja religiozne opozicije proti spremembam oziroma spolnim reformam, kot so kvote, pa čeprav so te prostovoljne in znotraj strank (prav tam). Krook (2006) ugotavlja, da ne glede na vse argumente, ki govorijo v prid kvotam, te naletijo na odpor prav pri strankarskih liderjih moškega spola, mnoge stranke pa sploh niti ne sodelujejo v razpravah o kvotah. Tudi če je izključenost žensk iz politike očitna, v nekaterih državah stranke zavračajo kvote in spregledajo ženska prizadevanja za vstop v politiko (prav tam).

Dahlerup in Freidenvall (2008, 25) sta raziskovala odnos političnih strank do spolnih kvot. Ugotovila sta, da dobra tretjina (35,4 %) anketiranih strank gleda na kvote kot na dobro metodo zagotavljanja enakih možnosti moških in žensk, slaba tretjina (32,3 %) jih dojema kot nujno zlo, slaba tretjina (32,3 %) pa meni, da so kvote napačen in nesprejemljiv pristop. Stranke, ki so se same opredelile kot leve, so najbolj naklonjene kvotam, sredinske stranke nekoliko manj, medtem ko so desne stranke kvotam nenaklonjene kar v 83,3 %. Z raziskavo sta ugotovila tudi, da je naklonjenost kvotam v političnih strankah povezana z ženskim zastopstvom v parlamentu. Dahlerup in Freidenvall (prav tam) navajata, da ima strankarska ideologija vpliv na uveljavitev kvot v stranki, saj so kvote bolj prisotne v levih in levosredinskih strankah, vendar je bilo možno v času raziskave opaziti tudi precejšnjo razpršenost podpore strankarskim »mehkim« kvotam tudi po celotnem ideološkem spektru.

3.3 Lokalne volitve

Lokalne volitve in izvolitev predstavniškega telesa lokalne skupnosti občinskega sveta ima v okviru lokalne samouprave podobno vlogo kot volitve v državni parlament. Grad in Svete (2006) navajata, da so lokalne volitve celo starejše od državnih, saj so lokalne oblasti volili še v času, ko so državni organi bili oblikovani na drugih načelih (dedno, po položaju). V sodobnem času so lokalne volitve bistveno bolj formalne kot v preteklosti in regulirane z

zakonodajo ter precej podobne državnim predvsem z vidika volilnega sistema oziroma volilnih načel. Na lokalni ravni so pomembne volitve občinskega sveta in župana, ki so lahko neposredne ali posredne. V Sloveniji so volitve župana neposredne, kakor tudi večinoma v Evropi, navajata Grad in Svete (2006).

Volitve članov občinskih svetov

Zakon o lokalnih volitvah podrobno ureja volitve občinskih svetov, kar predstavlja temelj pravne ureditve lokalnih volitev. Volilna pravica voliti in biti voljen v občinski svet pripada vsem polnoletnim državljanom Republike Slovenije. Prav tako imajo aktivno volilno pravico voliti člana občinskega sveta tudi tujci s stalnim prebivališčem v lokalni skupnosti oziroma Republiki Sloveniji. Tujci nimajo pasivne volilne pravice, torej ne morejo kandidirati na lokalnih volitvah. Aktivno volilno pravico pa imajo državljani drugih članic Evropske unije, ki imajo stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, v skladu z Direktivo Sveta 94/80 in Zakona o lokalnih volitvah (Grad in Svete 2006).

Delitev mandatov

Način delitve mandatov je bistvo volilnega sistema. Lahko poteka po *večinskem ali proporcionalnem* načelu. Po *večinskem* načelu (običajno v manjših občinah z občinskim svetom, ki šteje manj kot 12 članov) kandidirajo oziroma se potegujejo za mandate kandidati in kandidatke, ki jih volivci poznajo kot posameznike in posameznice, ne nujno kot člane strank. Mandat pripada tistemu, ki je izvoljen z večino glasov volivcev, ki so glasovali (sistem relativne večine). *Proporcionalni volilni sistem* zagotavlja sorazmerno razdelitev sedežev v občinskem svetu glede na volilni izid, kar je tudi njegova najpomembnejša prednost, menita Grad in Svete (2006). Tu je poudarjena vloga političnih strank. Delitev mandatov je odvisna od števila volilnih enot. Če je celotna občina ena volilna enota, se delijo mandati listam kandidatov po d'Hondtovem sistemu.⁴ V primeru več volilnih enot v občini se mandate razdeli na dveh ravneh, na ravni volilne enote in na ravni občine. Na ravni volilne enote se mandate razdeli listam kandidatov po navadnem volilnem količniku (Harejev), preostanek

⁴ Najvišje količnike po d'Hondtovem sistemu se izračuna tako, da se število glasov za vsako listo kandidatov deli z vsemi števili od ena do števila svetnikov in svetnic oziroma poslancev in poslank, ki se jih voli. Z liste kandidatov je izvoljenih toliko kandidatov, kolikor mandatov je dobila lista.

nerazdeljenih mandatov pa se razdeli na ravni občine po d'Hondtovem sistemu (Grad in Svete 2006; ZLV-UPB3).

Volilne enote

Volilne enote pri volitvah v lokalni skupnosti so odvisne od velikosti lokalne skupnosti in sistema razdelitve mandatov. Občina, ki ima 7 in manj članov v občinskem svetu, se praviloma ne deli na volilne enote. Če šteje občinski svet, ki se voli po večinskem sistemu, več kot 7 članov, se občina smiselno razdeli glede na čim bolj enakomerno razdelitev mandatov in enakomerno zastopanost vseh krajevnih, vaških ali četrtnih skupnosti. Pri proporcionalnih volitvah se sorazmerna delitev mandatov najdosledneje lahko uresniči v občini kot eni volilni enoti. Občino je možno v primeru proporcionalnih volitev razdeliti tudi na več volilnih enot, vendar se v vsaki enoti lahko voli različno število občinskih svetnikov, najmanj pa 5 članov občinskega sveta v posamezni enoti. Pripadnike italijanske in madžarske narodne skupnosti ter predstavnike romske skupnosti se voli v občini kot eni volilni enoti, in sicer po večinskem načelu (Grad in Svete 2006; ZLV-UPB3).

Kandidiranje

Kandidiranje je praktično najpomembnejša dejavnost pri volitvah. Pri tem imajo pomembno vlogo predvsem stranke, čeprav tudi skupine volivcev lahko predlagajo svoje liste. Zakon o lokalnih volitvah natančno opredeljuje kandidiranje. Stranke določajo kandidatne liste za vsako volilno enoto skladno s svojimi pravili. ZLV-UPB3 v 70.a členu, na podlagi 43. člena Ustave RS, ureja spodbujanje enakih možnosti žensk in moških pri kandidiranju s spolnimi kvotami, kar stranke morajo upoštevati v postopku kandidiranja, sicer kandidatne liste niso veljavne (Grad in Svete 2006).

Volitve župana

Volitve župana so nekoliko enostavnejše od volitev občinskega sveta, saj gre za izvolitev individualnega organa. Smiselno se uporabljajo pravila Zakona o lokalnih volitvah razen tistih, ki se nanašajo na proporcionalne volitve občinskega sveta. Volilna pravica je enaka kakor pri volitvah v občinski svet razen tega, da tujci, tudi tisti iz držav Evropske unije, nimajo pasivne volilne pravice. Zakon ne ureja posebej kandidacijskega postopka ali spolne

kvote pri volitvah župana. Bistvena razlika od volitev v občinske svete je v tem, da pri volitvah župana lahko izvolitev poteka v dveh krogih (Grad in Svete 2006; ZLV-UPB3).

3.3.1 Proporcionalne volitve v luči kvot

Volitve po proporcionalnem načelu se v luči spolnih kvot nekoliko razlikujejo od volitev po večinskem načelu.

Za volitve po proporcionalnem načelu, je vrstni red kandidatk in kandidatov na listi kandidatov pomemben, saj se mandati, ki jih je dobila lista in niso bili dodeljeni kandidatom na podlagi morebitnih prednostnih glasov, dodelijo kandidatom glede na vrstni red na kandidatni listi (Grad in Svete 2006, 79). To velja v primerih, ko volitve potekajo v eni ali več volilnih enotah. Različni avtorji različno gledajo na učinkovitost spolnih kvot v proporcionalnem sistemu. Paxton in drugi (2010, 25–52) so ugotovili, da imajo države, kjer volijo politična predstavništva po proporcionalnem volilnem sistemu ali mešani različici proporcionalnega volilnega sistema, značilno višji delež ženskih predstavnic v političnih telesih v primerjavi z državami z večinskim volilnim sistemom. V raziskavi o rasti števila ženskih predstavnic v političnih telesih za obdobje od leta 1975 do leta 2000 v 110 državah sveta so ugotovili 2–3,5-odstotno rast. Proporcionalni sistem v kombinaciji s spolnimi kvotami, kot ugotavljajo avtorji raziskave, omogoča majhno, vendar konstantno rast števila žensk v političnih predstavništvih, ki skozi čas ne narašča hitreje zaradi pritiska zakonskih norm. To pripišejo še ostalim pomembnim dejavnikom, ki poleg zakonskih norm sodelujejo v procesih kandidiranja in volitev, kot so zgodnja visoka raven demokracije, naklonjene ženskam v politiki, rast demokracije na splošno in rast civilnih svoboščin v vseh družbenih skupinah, vključno z ženskami, in notranja demokracija v političnih strankah. Pomemben delež uspeha naraščanja števila žensk v političnih predstavništvih Paxton in drugi (2010, 25–52) pripišejo tudi ženskemu aktivizmu, bolj kot institucionalnim mehanizmom. Fink Hafner in drugi (2011, 119–120) pa so z analizo rezultatov lokalnih volitev ugotovili, da je v Sloveniji izvoljivost žensk po proporcionalnem načelu manjša kot v občinah, kjer volijo občinski svet po večinskem načelu. Vendar gre v Sloveniji za zanimivo specifiko, saj se po večinskem načelu voli člane občinskih svetov, ki štejejo manj kot 12 članov.⁵ To so običajno

⁵ ZLV-UPB3 v drugem odstavku 9. člena določa, da se člane občinskega sveta voli po večinskem sistemu, če svet šteje manj kot 12 članov, v tretjem odstavku istega člena pa določa, da se v primeru,

občinski sveti v manjših občinah, kjer volivci glasujejo za posamezne kandidate in imajo možnost izbrati tako »dobro« kandidatko kot »dobrega« kandidata, ki je v manjši lokalni skupnosti volivcem tudi bolj znan, tako da se najbrž odločajo za kandidata osebno in ne za stranko. Na kandidatnih listah v občinah, kjer se voli po proporcionalnem načelu, bi volivci morali uporabiti preferenčni glas, če bi želeli podpreti točno določeno kandidatko.

Podatki o deležu svetnic po volitvah v letih 2002, 2006, 2010 in 2014 v povezavi s tipom volilnega sistema kažejo, da skozi celotno obdobje »zmaguje« proporcionalni volilni sistem. V letu 2002 je bilo po proporcionalnem sistemu izvoljenih 13 % občinskih svetnic, po večinskem pa 10 %. Skozi leta je delež izvoljenih svetnic naraščal in je v letu 2014 znašal po proporcionalnem sistemu 33 %, po večinskem pa 20,8 %. Iz teh podatkov je razvidno, da volitve po proporcionalnem načelu ženskam bolj omogočajo izvolitev, vendar so njihove možnosti odvisne od njihovih političnih strank in uvrstitve na najbolj izvoljiva mesta na kandidatnih listah (Murko Pleš in drugi 2015).

3.3.2 Večinske volitve v luči kvot

Vrstni red kandidatur na kandidatnih listah pri volitvah po večinskem načelu nima posebnega pomena, saj volivci v večinskem sistemu namenijo svoj glas izbranemu kandidatu ali kandidatki na listi, ne pa listi kot celoti. Ne glede na to morajo kandidati tudi na listah za večinske volitve, na katerih se volita dva ali trije člani občinskega sveta, oziroma ko občinski svet šteje več kot 7 članov, ki se jih voli v eni volilni enoti, biti razporejeni po sistemu zadrge. Če je na prvem mestu kandidatne liste ženska, mora biti na drugem mestu kandidatne liste moški (in obratno). Grad in Svete (2006, 79) razlagata, da vrstni red kandidatov in kandidatk na listi za večinske volitve razen psihološkega nima posebnega pomena. Antić Gaber (1998, 66) meni, da imajo ženske pri volitvah po večinskem načelu manj možnosti za izvolitev. Fink Hafner in drugi (2011, 119–120) menijo, da to ni možno trditi. Kabeer (2005) navaja, da je raziskava v 53 državah leta 1999 pokazala, da v parlamentarnih volitvah, ki potekajo po proporcionalnem načelu, ženske zasedajo 24 % sedežev, med tem ko v parlamentarnih volitvah, ki potekajo po večinskem sistemu, ženske zasedajo le 11 % sedežev. V parlamentih,

ko občinski svet šteje 12 in več članov, člani občinskega sveta volijo po proporcionalnem načelu. Po večinskem sistemu se voli tudi predstavnike italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti oziroma predstavnike romske skupnosti (10. člen) in nadomestne volitve (32. člen). Pri večinskem volilnem sistemu se glasuje o posameznih kandidatih (11. člen).

kjer je število žensk presegalo 15 % sedežev, je bil rezultat dosežen s posebnimi ukrepi, kot so ženske kvote. Kabeer (2005) meni, da je volilni sistem zelo pomemben za izvolitev ženskih kandidatk).

4 ZAKONSKA UREDITEV SPOLNIH KVOT NA DRŽAVNI IN LOKALNI RAVNI

V tej točki predstavljamo zakonsko ureditev spolnih kvot za volitve na državni ravni in volitve na lokalni ravni.

V 43. členu Ustave RS je opredeljena volilna pravica, ki je za vse splošna in enaka. V letu 2004 je bil z Ustavnim zakonom o spremembi 43. člena Ustave RS (UZ43) v 43. člen Ustave RS dodan nov četrti odstavek, ki se glasi: »Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.« S predstavitvijo temeljnih pojmov in zakonodaje bomo ugotovili, kako smo v Sloveniji uresničili to določilo.

4.1 Zakonska ureditev spolnih kvot pri volitvah na državni ravni

Slovenija je vprašanje kvot rešila na vseh ravneh volitev. V nadaljevanju na kratko predstavljamo spolne kvote za volitve v Evropski parlament, volitve v Državni zbor RS in volitve v občinske svete.

Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament – ZVPEP-UPB1 (Ur. l. RS 40/2004)

Na podlagi 11. člena ZVPEP-UPB1 potekajo volitve poslank in poslancev v Evropski parlament po proporcionalnem načelu, in sicer z glasovanjem o listah kandidat in kandidatov. To pomeni, da je za izvoljivost v Evropski parlament pomembno zaporedje na listi kandidat in kandidatov, saj se poslanska mesta delijo na ravni države, in sicer listam kandidatov po zaporedju najvišjih količnikov, ki se jih izračuna po d'Hondtovem sistemu.

V 15. členu ZVPEP-UPB1 je določeno, da na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kot 40 %. Vsaka lista mora biti sestavljena tako, da je najmanj en kandidat vsakega od spolov uvrščen v zgornjo polovico liste. Če liste kandidatov niso skladne s tem določilom, so neveljavne. Če so na listi le en ali trije kandidati, mora biti najmanj en predstavnik vsakega od spolov.

Zakon o volitvah v državni zbor – uradno prečiščeno besedilo in 54/07 – odl. US - ZVDZ-UPB1 (Ur. l. RS 109/2006)

ZVDZ-UPB1 v 43. členu, ki se nanaša na postopke kandidiranja v političnih strankah ali skupinah volivcev, določa, da na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kakor 35 % od skupnega dejanskega števila kandidatke in kandidatov na listi.

Liste kandidatov, ki niso skladne s temi določbami, so neveljavne. Te določbe ne veljajo za kandidatne liste, na katerih so uvrščeni le en ali le trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov.

Poslanske mandate se podeljuje po proporcionalnem načelu, in sicer po d'Hondtovem sistemu. To pomeni, da je pomembno, na katerem mestu na listi je kandidat oziroma kandidatka, saj se poslanski mandat podeljuje po številu mandatov, ki pripadajo listam. Če lista posamezne stranke dobi npr. tri poslanske mandate, ženska kandidatka pa je šele na četrtem mestu kandidatne liste, nima možnosti biti izvoljena v Državni zbor. Tukaj pride do izraza demokratičnost znotraj posamezne stranke in način, kako so, skladno z 31. členom ZEMŽM, načrtovale zagotavljanje enakih možnosti obeh spolov, tudi pri kandidiranju na volitvah.

4.2 Zakonska ureditev spolnih kvot pri volitvah na lokalni ravni

Zakon o lokalnih volitvah – uradno prečiščeno besedilo - ZLV-UPB3 (Ur. l. RS 94/2007)

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalnih volitvah (ZLV-E) iz leta 2005 je v skladu s spremembo 43. člena ustave v 70.a členu uredil način spodbujanja enakih možnosti obeh spolov pri kandidiranju. Zakon določa kot ukrepa za spodbujanje enakih možnosti žensk in moških pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti spolne kvote, kar vključuje tako ženske kot moške kvote in način razporeditve kandidatke oziroma kandidatov po spolu pri določanju kandidatur oziroma list kandidatov.

Zaradi pomena, ki ga ima 70.a člen ZLV-E za predmet raziskovanja v diplomski nalogi, člen navajamo v celoti:

Politična stranka ali volivci, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, morajo določiti kandidate oziroma kandidatne liste tako, da pripada vsakemu

od obeh spolov najmanj 40 % kandidatur oziroma mest na kandidatni listi ter svoje kandidate oziroma kandidate na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu. Določba prvega odstavka tega člena ne velja za kandidatne liste, na katerih so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov. (ZLV-E, 70.a člen)

Grad in Svete (2006) ugotavljata, da sprejem tega določila predstavlja uresničitev četrtega odstavka 43. člena Ustave RS, ki je določil, da se s posebnim zakonom določijo ukrepi za enake možnosti žensk in moških. Pri tem gre za podobno rešitev, kot je na podlagi predpisov EU že zapisana v Zakonu o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament. Grad in Svete (2006) poudarjata, da morajo biti kandidati in kandidatke tako pri volitvah po večinskem načelu kakor tudi pri volitvah po proporcionalnem načelu razporejeni izmenično po spolu po sistemu zadrge na način, da vsakemu spolu pripada 40 % mest na listi kandidatov.

5 ANALIZA REZULTATOV VOLITEV V OBČINSKE SVETE V OBALNIH OBČINAH Z VIDIKA SPOLNIH KVOT

V tej točki bomo predstavili podatke o lokalnih volitvah v letih 1998 in 2002 (pred uvedbo spolnih kvot) in v letih 2006, 2010 in 2014 (po uvedbi spolnih kvot) v treh obalnih občinah: Mestni občini Koper, Občini Piran in Občini Izola. Predmet analize je število oziroma delež žensk na prvih in drugih mestih kandidatne liste ter število oziroma delež izvoljenih žensk v Občinski svet Mestne občine Koper, Občinski svet Občine Piran in Občinski svet Občine Izola.

Podatke bomo analizirali in prikazali najprej po posameznih občinah in nato skupaj za vse tri občine.

5.1 Volitve v Občinski svet Mestne občine Koper

Mestna občina Koper (MO Koper) sodi v skupino občin, ki jih definira strnjeno naselje ali več naselij, povezanih v enoten prostor, zato izpolnjuje pogoje za status mestne občine. Pogoji, ki jih je po Zakonu o lokalni samoupravi – ZLS-UPB2 (Ur. l. RS, 94/07) treba izpolniti za status mestne občine, so: najmanj 20.000 prebivalcev; najmanj 15.000 delovnih mest, od tega mora biti najmanj polovica v terciarnem in kvartarnem sektorju; geografsko, gospodarsko in kulturno središče na zaokroženem območju. V MO Koper živi 51.000 prebivalcev, njena površina meri 303,2 km². MO koper ima 104 naselja in 22 krajevnih skupnosti (Mestna Občina Koper 2016). V letu 2014 izvoljeni občinski svet šteje 32 članov, od tega so trije predstavniki italijanske narodne skupnosti. Med svetniki večinskega naroda je 15 svetnic in 15 svetnikov. Celotna MO Koper je ena sama volilna enota.

Volitve v občinski svet MO Koper so potekale z enoletnim zamikom glede na ostale obalne občine v letih 1999 in 2011, in sicer zaradi volilnih in političnih zapletov, ki niso predmet analize, zato jih ne bomo podrobneje predstavljali.

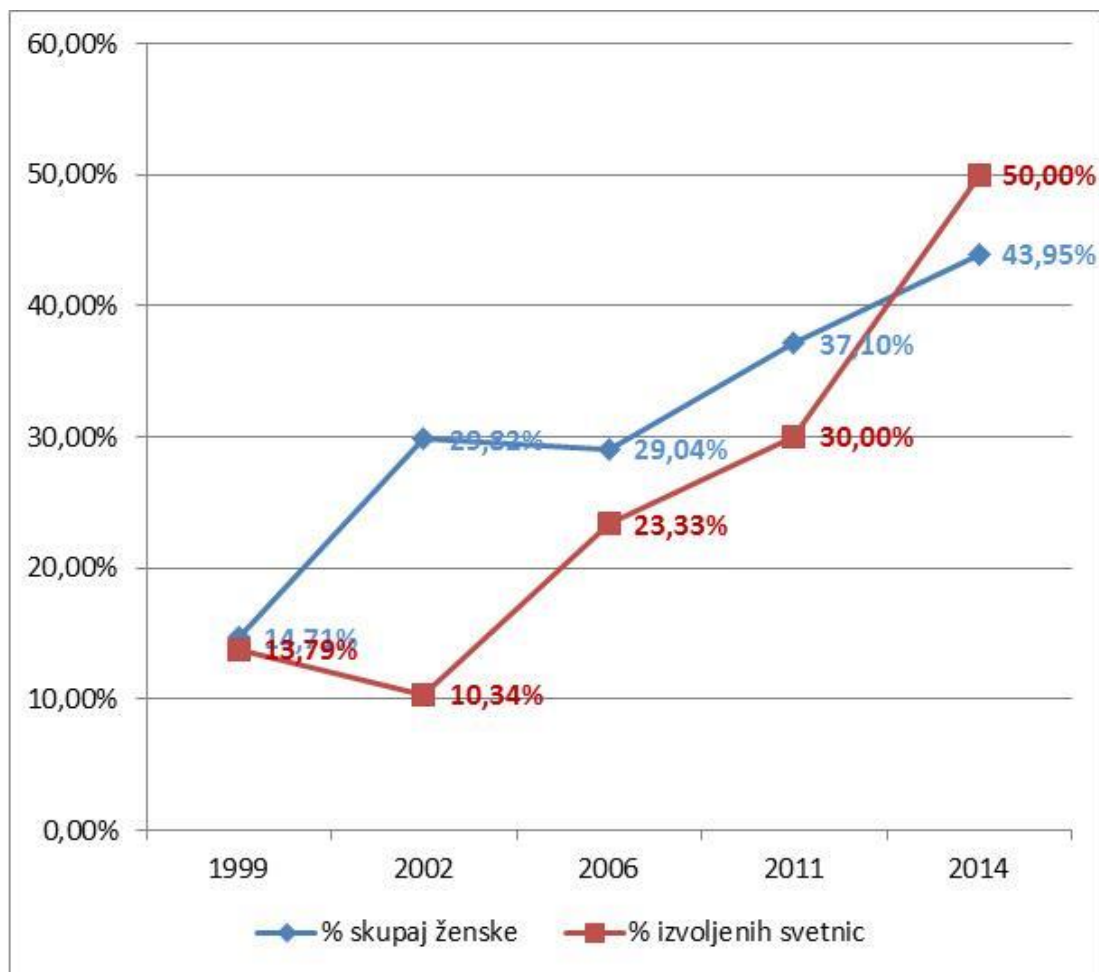
V analizi bomo podrobneje predstavili volitve iz leta 1999 in 2014. Podatki o volitvah tudi v letih 2002, 2006, 2011 so prikazani v Prilogi C in na Slikah 5.1, 5.2 in 5.3. Podrobnejša predstavitev vseh podatkov bi bila preobsežna in ni nujna, saj so podatki tudi grafično prikazani za vsa leta volitev. V to analizo niso vključeni predstavniki italijanske narodne skupnosti.

Volitve v občinski svet MO Koper v letih 1999 in 2014, kakor tudi v vseh drugih volilnih letih, so potekale v eni volilni enoti po proporcionalnem volilnem načelu. Na volitvah je leta 1999 sodelovalo 28 strank in list s svojimi kandidatnimi listami, leta 2014 le še 17 strank in list. Za vstop v občinski svet se je leta 1999 potegovalo 469 kandidatov, od tega 400 moških (85,29 %) in 69 žensk (14,71 %). Leta 2014 je kandidiralo 339 kandidatov, od tega 190 moških (56,05 %) in 149 žensk (43,95 %) (Priloga C). Iz teh podatkov je razvidna velika sprememba v 15 letih v smislu izenačevanja možnosti moških in žensk za sodelovanje na volitvah in s tem enakopraven vstop v občinski svet MO Koper.

Na 5.1 je razvidno, da je z naraščanjem deleža žensk na kandidatnih listah naraščal tudi delež izvoljenih svetnic, saj je ta v letu 1999 znašal 13,79 %, leta 2002 je padel na 10,34 %, leta 2006, ko so bile obvezne 20-odstotne spolne kvote na kandidatnih listah, je delež svetnic porasel na 23,33 %, v letu 2011, ko so stranke na liste morale uvrstiti 30 % žensk, je delež občinskih svetnic porasel na 30 % in leta 2014, ob polni uveljavitvi 40-odstotnih spolnih kvot, je delež kandidatk znašal 43 %, delež svetnic, izvoljenih po proporcionalnem načelu (brez predstavnic italijanske narodne skupnosti), pa je dosegel 50 %.

Od 69 žensk na volitvah leta 1999 je le 1 ženska bila na prvem mestu kandidatne liste od 28 možnih prvih mest in 5 žensk na drugem mestu kandidatne liste od 28 možnih mest. Na preostalih mestih je bilo 63 žensk (Slika 5.2 in Slika 5.3). V občinski svet so bile izvoljene 4 svetnice (13,79 %). Od tega je bila izvoljena 1 svetnica, ki je kandidirala na prvem mestu kandidatne liste, 2 svetnici z drugega mesta kandidatne liste (Slika 5.2). Delež izvoljenih žensk, ki so kandidirale na prvem mestu liste, je bil 100 %, delež izvoljenih žensk na drugem mestu kandidatne liste je bil 40 % in na preostalih mestih le 1,59 %. V letu 2014 je od 149 žensk bilo 6 žensk na prvem mestu kandidatne liste od 17 možnih prvih mest in 10 žensk na drugem mestu od možnih 17. Na preostalih mestih je bilo 133 žensk. Od šestih žensk, ki so kandidirale na prvem mestu kandidatne liste, so bile izvoljene 4, z drugega mesta na kandidatni listi so bile izvoljene 4 od 10 žensk, na preostalih mestih pa le 7 od 133 (5,26 %). Iz teh podatkov je jasno razvidno, da je pomembno, katero mesto na kandidatni listi zasede ženska, in da za izvolitev ne zadostuje, da je na kandidatni listi predpisana spolna kvota ženskih kandidatk.

Slika 5.1: Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper

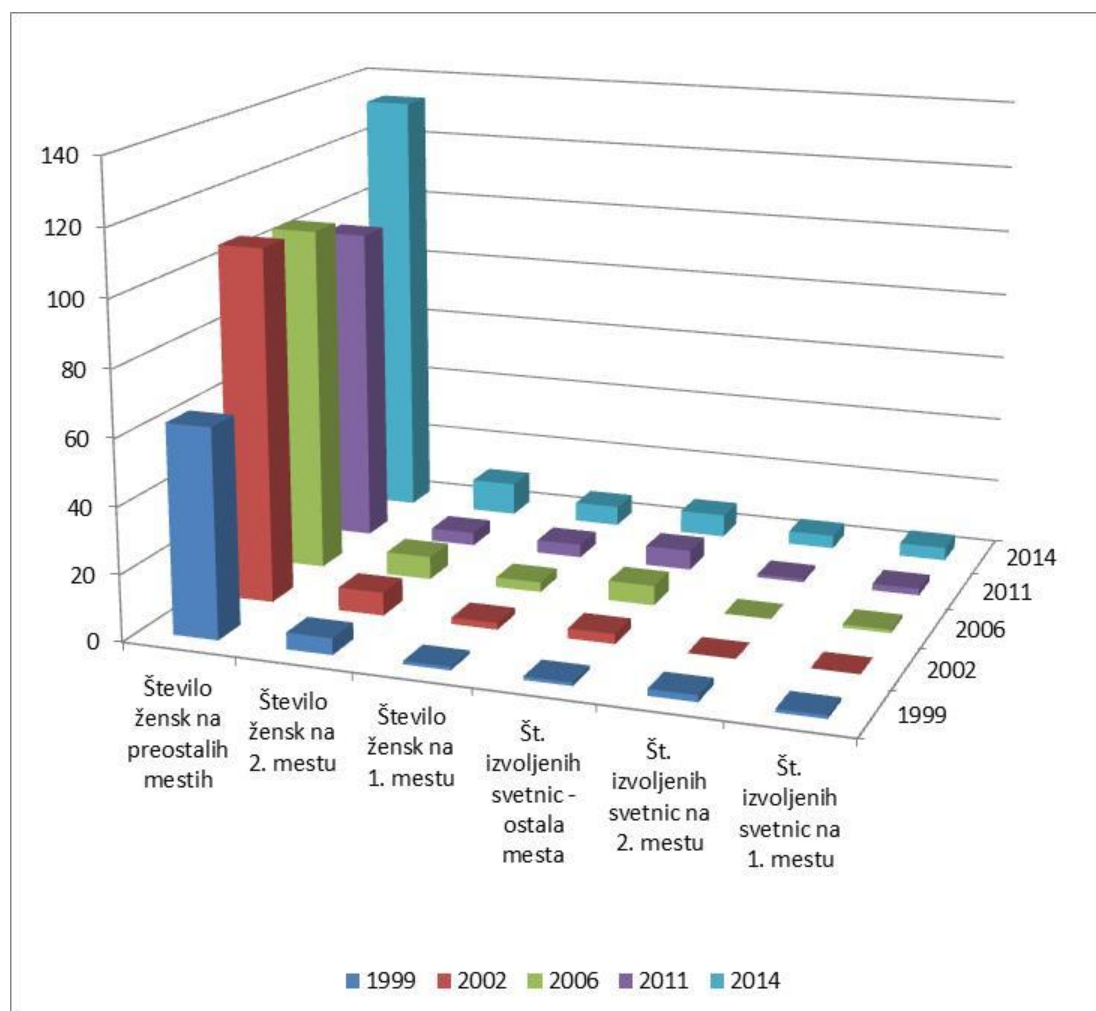
Vir: Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija (1999; 2002; 2006; 2011; 2014).

Število list in strank v MO Koper je z leti upadalo (Priloga C). Na Sliki 5.3 je razvidno, kako se je gibal delež žensk na prvih in drugih mestih kandidatnih list v odnosu na možna prva in druga mesta na listi. Sčasoma je naraščalo tako število kot delež žensk, ki so bile uvrščene na kandidatne liste. Vzporedno z naraščanjem deleža žensk na kandidatnih listah je naraščal tudi delež izvoljenih žensk v Občinski svet MO Koper. V MO Koper, v kateri potekajo volitve po proporcionalnem načelu v eni volilni enoti, uvrstitev na prvo ali drugo mesto kandidatne liste nima bistvenega vpliva na možnosti izvolitve, če je upoštevano pravilo enakomerne razporeditve kandidatov in kandidatk po sistemu zadrge. Murko Pleš in drugi (2015) v primerjalni analizi kandidiranja in volilnih izidov žensk na lokalnih volitvah od leta 2002 do leta 2014 ugotavljajo, da ima MO Koper po volitvah v letu 2014 med vsemi mestnimi občinami najvišji delež žensk (50 %) v občinskem svetu. Navajajo, da je najvišji povprečni delež žensk v občinskih svetih bil dosežen v občinah z eno volilno enoto, medtem ko so

možnosti za izvolitev kandidatk najnižje v občinah z večjim številom volilnih enot, v katerih se voli najmanj 5 mandatov.

Iz analiziranih podatkov o volitvah pred uvedbo »ženskih kvot« (1999 in 2002) in po uvedbi »ženskih kvot« (2006, 2011 in 2014) lahko ugotovimo, da se je v MO Koper s številom povečeval tudi delež kandidatk in izvoljenih svetnic sorazmerno, skladno s predpisanimi spolnimi kvotami na kandidatnih listah. V volilnem letu 2014 je delež izvoljenih žensk v občinski svet (50 %) presegel kvoto 40 % žensk na kandidatnih listah.

Slika 5.2: Razporeditev žensk po mestu na kandidatnih listah in številu izvoljenih svetnic v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper

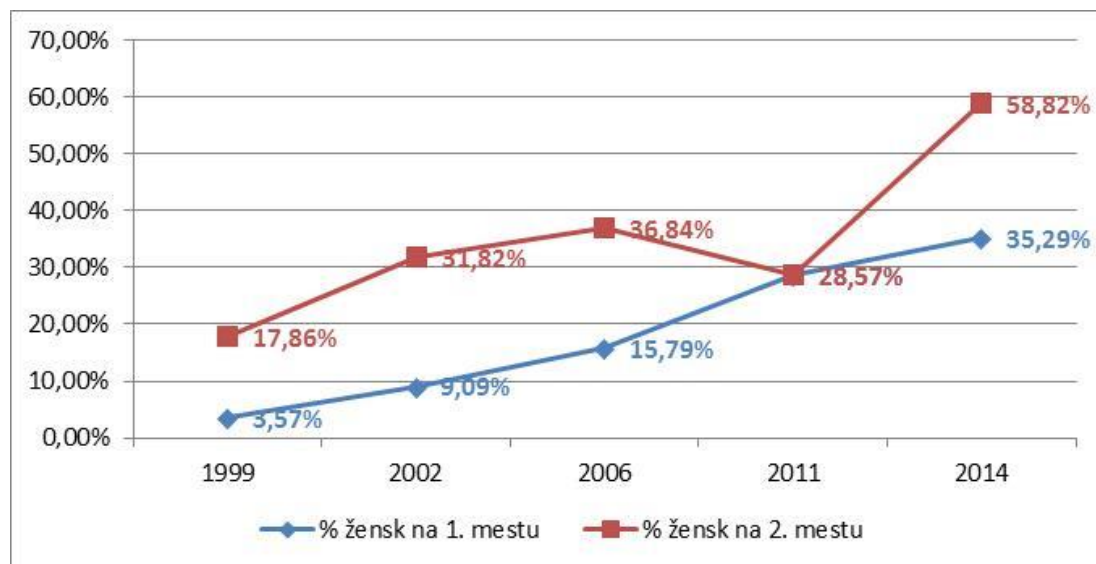

Vir: Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija (1999; 2002; 2006; 2011; 2014).

Iz analize volitev v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper je razvidno, da je delež žensk na drugem mestu kandidatnih list večji od deleža žensk na prvem mestu kandidatnih

list, le v letu 2011 je enak. Na podlagi teh podatkov lahko ugotovimo, da je delež žensk na drugem mestu kandidatnih list večji od deleža žensk na prvem mestu kandidatne liste.

Slika 5.3: Delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1999, 2002, 2006, 2011 in 2014 v MO Koper

Vir: Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija (1999; 2002; 2006; 2011; 2014).

5.2 Volitve v Občinski svet Občine Piran

Občina Piran je najbolj turistično razvita slovenska občina in se razprostira na skrajno jugozahodnem delu RS pretežno v priobalnem pasu. Njena površina meri 46,6 km². Šteje slabih 17.000 prebivalcev. Občina ima 14 naselij in 8 krajevnih skupnosti. Volitve potekajo v štirih volilnih enotah. Občinski svet šteje 25 članov. Na volitvah v letu 2014 je bilo od 22 svetnikov večinskega naroda izvoljenih 10 žensk in 12 moških, med tremi predstavniki italijanske narodne skupnosti sta 2 ženski in 1 moški (Občina Piran 2016).

Sledi predstavitev rezultatov volitev v Občinski svet Občine Piran v letih 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014 z vidika spolnih kvot.

V analizi bomo podrobneje predstavili volitve v letih 1998 in 2014, saj s tem zajamemo obdobje 15 let, v katerem bi lahko že ugotovili vpliv uvedbe zakonsko predpisanih spolnih kvot. Podatki o volitvah tudi v letih 2002, 2006, 2011 so prikazani v Prilogi Č ter na Slikah 5.4, 5.5 in 5.6. Podrobnejša predstavitev vseh podatkov bi bila preobsežna in ni nujna, saj so

podatki tudi grafično prikazani za vsa leta volitev. V to analizo niso vključeni predstavniki italijanske narodne skupnosti.

Volitve v Občinski svet Občine Piran v letih 1998 in 2014, kakor tudi v vseh drugih volilnih letih, so potekale v štirih volilnih enotah po proporcionalnem volilnem načelu. Na volitvah je leta 1998 sodelovalo 14 strank in list s svojimi kandidatnimi listami, leta 2014 pa 13 strank in list. Na volitvah leta 2006 je tekmovalo za občinski svet kar 20 strank in list. Za vstop v občinski svet se je leta 1998 potegovalo 247 kandidatov, od tega 179 moških (72,47 %) in 68 žensk (27,53 %). Leta 2014 je kandidiralo 177 kandidatov, od tega 95 moških (53,67 %) in 82 žensk (46,33 %) (Priloga Č). Iz teh podatkov je razvidna sprememba v 16 letih, ki se kaže kot skoraj izenačitev deležev moških in žensk na kandidatnih listah za sodelovanje na volitvah.

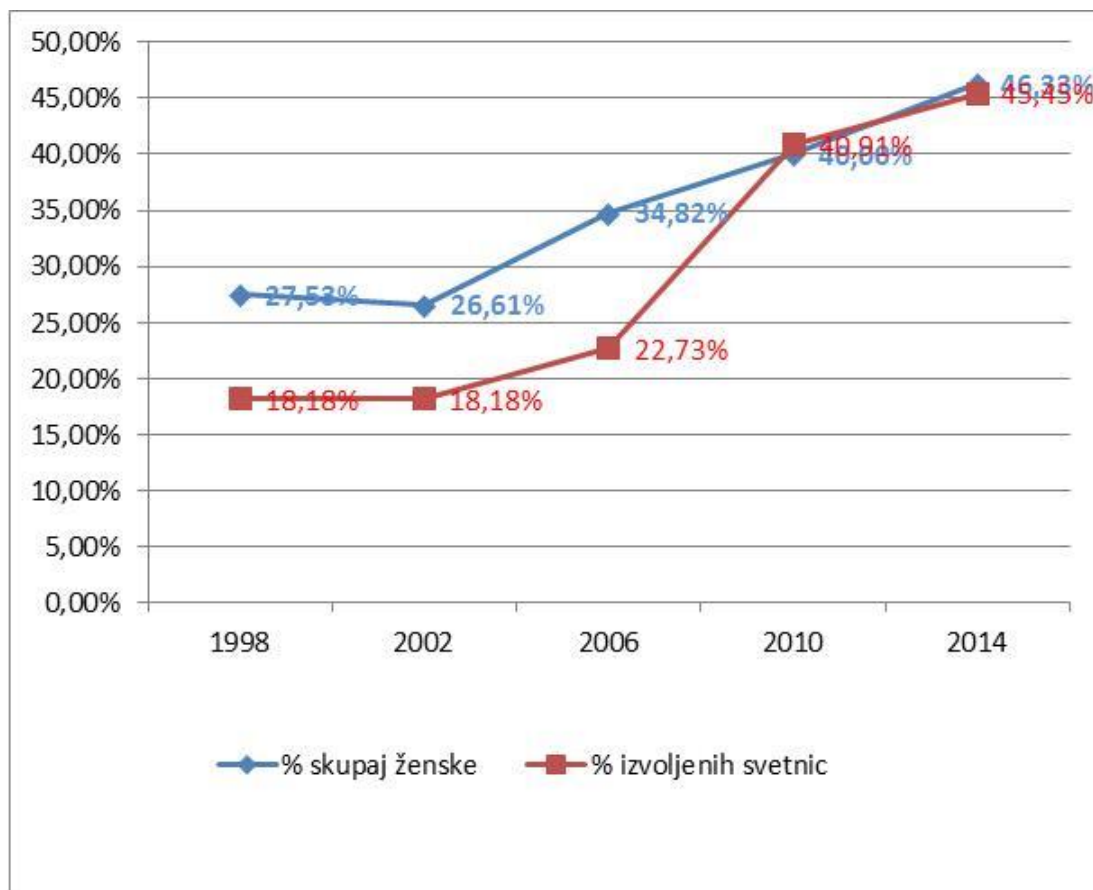
Na Sliki 5.4 je razvidno, da je z naraščanjem deleža žensk na kandidatnih listah naraščal tudi delež izvoljenih svetnic, saj je ta v letu 1998 znašal 18,18 %, leta 2002 enako, leta 2006, ko so bile obvezne 20-odstotne spolne kvote na kandidatnih listah, je delež svetnic porasel na 22,73 %, v letu 2010, ko so stranke na liste morale uvrstiti 30 % žensk, je delež občinskih svetnic porasel na 40,91 % in leta 2014, ob polni uveljavitvi 40-odstotnih spolnih kvot, je delež kandidatk znašal 46,33 %, delež svetnic, izvoljenih po proporcionalnem načelu (brez predstavnic italijanske narodne skupnosti), pa je znašal 45,45 %.

V volilnem letu 1998 je od 68 žensk bilo 11 žensk na prvem mestu kandidatne liste od 56 možnih prvih mest in 11 žensk na drugem mestu kandidatne liste od 48 možnih drugih mest.

Na preostalih mestih je bilo 46 žensk (Slika 5.5 in Slika 5.6). V občinski svet so bile izvoljene 4 svetnice (18,18 % sestave občinskega sveta), vse so kandidirale na prvem mestu kandidatne liste. Z drugega mesta in preostalih mest na kandidatnih listah ni bila izvoljena nobena svetnica (Slika 5.5). Delež izvoljenih žensk, ki so kandidirale na prvem mestu liste, je bil 100 %, delež izvoljenih žensk na drugem mestu kandidatne in na preostalih mestih pa 0,00 %. V letu 2014 je od 82 žensk bilo 15 žensk na prvem mestu kandidatne liste od 52 možnih prvih mest in 19 žensk na drugem mestu od možnih 52. Na preostalih mestih kandidatnih list je bilo 48 žensk. Od 15 žensk, ki so kandidirale na prvem mestu kandidatne liste, je bilo izvoljenih 8, z drugega mesta na kandidatni listi sta bili izvoljeni 2 od 19 žensk, na preostalih mestih pa od 48 žensk ni bila izvoljena nobena. Iz teh podatkov je jasno razvidno, da je pomembno, katero mesto na kandidatni listi zasede ženska, in da za izvolitev ne zadostuje, da je na kandidatni listi predpisana spolna kvota ženskih kandidatk. Pri tem je pomembno tudi, da volitve

potekajo v več volilnih enotah (4), kar pomeni, da je na razpolago več prvih in drugih mest kot na volitvah, ki potekajo samo v eni volilni enoti.

Slika 5.4: Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Piran

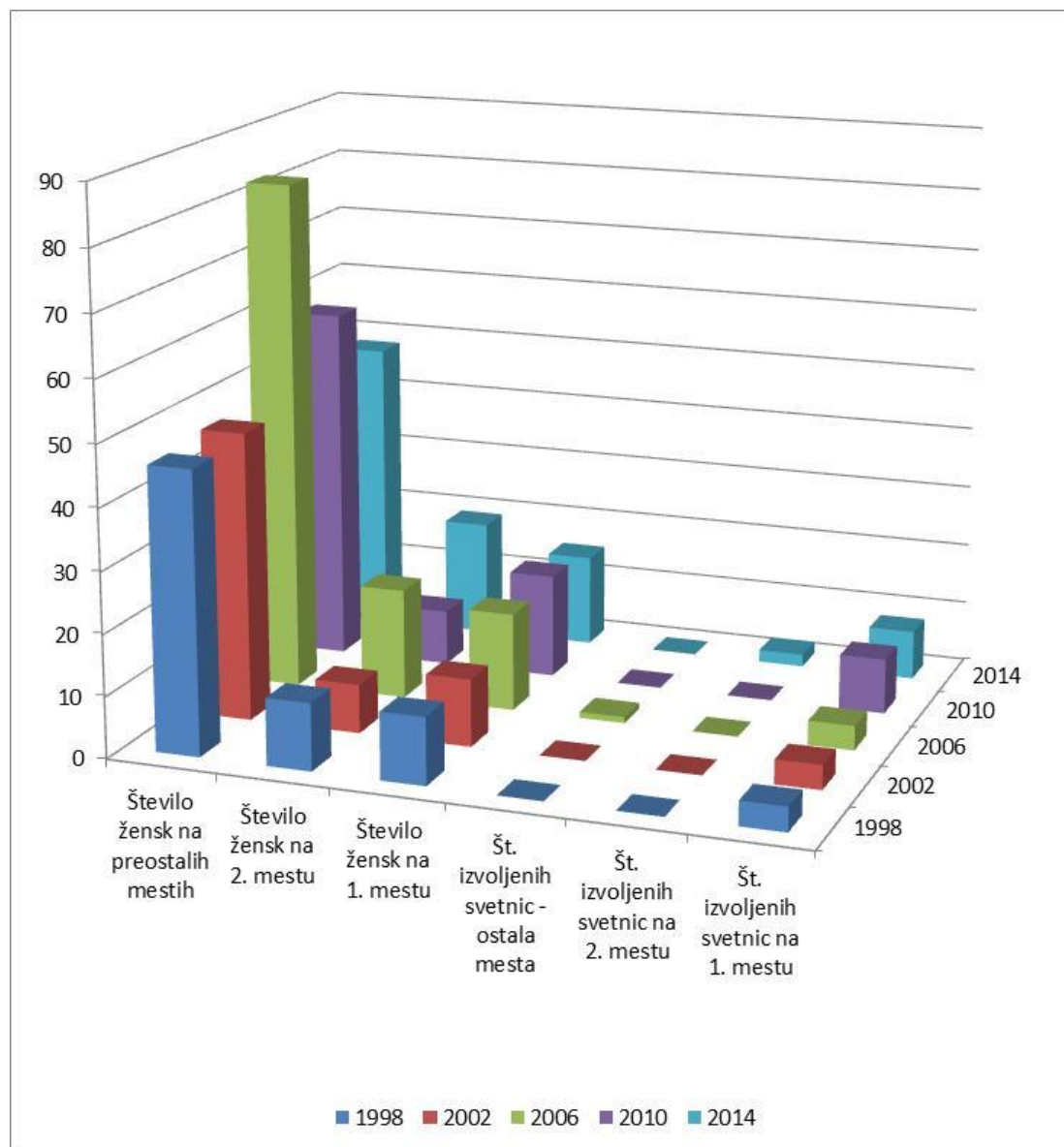
Vir: Občina Piran, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014).

Število list in strank se z leti v občini Piran ni bistveno spreminjalo (Priloga Č). Na Sliki 5.5 je razvidno gibanje števila žensk na prvih in drugih mestih kandidatnih list ter števila izvoljenih svetnic po letih. Na Sliki 5.6 pa je razviden delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah po letih. Sčasoma je naraščalo tako število kot delež žensk, ki so bile uvrščene na kandidatne liste. Vzporedno z naraščanjem deleža žensk na kandidatnih listah je naraščal tudi delež izvoljenih žensk v Občinski svet občine Piran.

Iz analiziranih podatkov o volitvah pred uvedbo »ženskih kvot« (1998 in 2002) in po uvedbi »ženskih kvot« (2006, 2010 in 2014) lahko ugotovimo, da se je v Občini Piran s številom povečeval tudi delež kandidatkinj in izvoljenih svetnic sorazmerno, skladno s predpisanimi

spolnimi kvotami na kandidatnih listah. V volilnem letu 2014 je delež izvoljenih žensk v občinski svet (45,45 %) presegal kvoto 40 % žensk na kandidatnih listah.

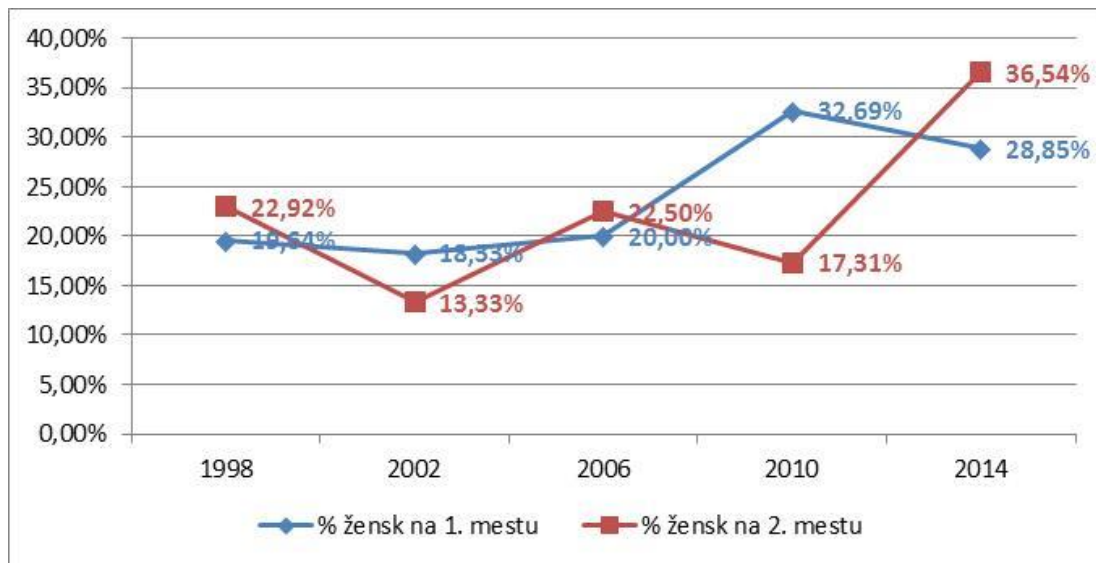
Slika 5.5: Razporeditev žensk po mestu na kandidatnih listah in številu izvoljenih svetnic v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v občini Piran

Vir: Občina Piran, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014).

Iz analize volitev v letih 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014 v Občini Piran je razvidno, da je delež žensk na drugem mestu kandidatnih list večji od deleža žensk na prvem mestu kandidatnih list, le v letu 2010 je delež žensk na prvem mestu bistveno višji od deleža žensk na drugem mestu. Na podlagi analize teh podatkov ugotavljamo, da je delež žensk na drugem mestu kandidatnih list večji od deleža žensk na prvem mestu kandidatne liste.

Slika 5.6: Delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v občini Piran

Vir: Občina Piran, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014).

5.3 Volitve v Občinski svet Občine Izola

Občina Izola sodi v skupino manjših občin v Sloveniji. Razprostira se na jugozahodnem delu Republike Slovenije ter meri 29 km² in šteje okoli 16.000 prebivalcev. Občina ima 9 naselij. Občinski svet šteje 23 članov, od katerih sta dva predstavnika italijanske narodne skupnosti. Med 21 člani občinskega sveta večinskega naroda je 7 žensk in 14 moških ter 1 predstavnica in 1 predstavnik italijanske narodne skupnosti. Volitve so v volilnem letu 1998 potekale v 4 volilnih enotah, v letih 2002 in 2006 v treh volilnih enotah ter v letih 2010 in 2014 v 1 volilni enoti (Občina Izola 2016).

Sledi predstavitev rezultatov volitev v občinski svet Občine Izola v letih 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014 z vidika spolnih kvot.

V analizi bomo podrobneje predstavili volitve v Občinski svet Občine Izola v letih 1998 in 2014, saj s tem zajamemo obdobje 15 let, v katerem bi lahko že ugotovili vpliv uvedbe zakonsko predpisanih spolnih kvot. Podatki o volitvah tudi v letih 2002, 2006, 2011 so prikazani v Prilogi D ter na Slikah 5.7, 5.8 in 5.9. Podrobnejša predstavitev vseh podatkov bi bila preobsežna in ni nujna, saj so podatki tudi grafično prikazani za vsa leta volitev. V to analizo niso vključeni predstavniki italijanske narodne skupnosti.

Volitve v Občinski svet Občine Izola so leta 1998 potekale v štirih volilnih enotah in leta 2014 v eni volilni enoti po proporcionalnem volilnem načelu. Na volitvah leta 1998 je sodelovalo 10 strank in list s svojimi kandidatnimi listami, leta 2002 je bilo 16 strank in list, leta 2010 je sodelovalo 12 strank in list, leta 2014 pa 13 strank in list. Za vstop v občinski svet se je leta 1998 potegovalo 176 kandidatov, od tega 135 moških (76,70 %) in 41 žensk (23,30 %). Leta 2014 je kandidiralo 195 kandidatov, od tega 113 moških (57,95 %) in 82 žensk (42,05 %) (Priloga D). Iz teh podatkov je razvidna sprememba v 16 letih, ta se kaže kot vse večji delež žensk na kandidatnih listah, ki presega zakonsko predpisane spolne kvote na kandidatnih listah.

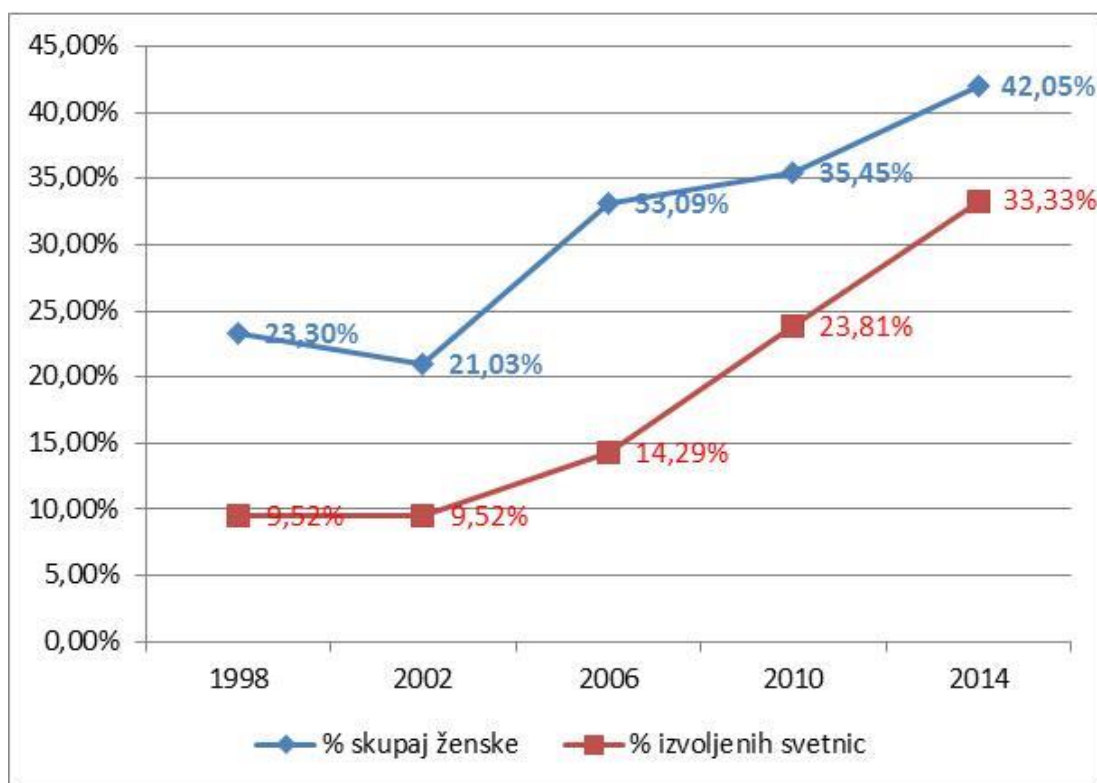
Na sliki 5.7 je razvidno, da je z naraščanjem deleža žensk na kandidatnih listah naraščal tudi delež izvoljenih svetnic, saj je ta v letu 1998 znašal 9,52 %, leta 2002 enako, leta 2006, ko so bile obvezne 20-odstotne spolne kvote na kandidatnih listah, je delež svetnic porasel na 14,29 %, leta 2010, ko so stranke na liste morale uvrstiti 30 % žensk, je delež občinskih svetnic porasel na 23,81 % in leta 2014, ob polni uveljavitvi 40-odstotnih spolnih kvot, je delež kandidatk znašal 42,05 %, delež svetnic, izvoljenih po proporcionalnem načelu (brez predstavnic italijanske narodne skupnosti), pa je znašal 33,33 %.

V volilnem letu 1998 so od 40 možnih prvih mest na kandidatnih listah ženske zasedale 3 prva mesta, od 40 možnih drugih mest na kandidatnih listah pa so ženske zasedale 6 mest.

Na preostalih mestih je bilo 32 žensk od skupaj 41 žensk, ki so kandidirale na kandidatnih listah (Sliki 5.8 in 5.9). V občinski svet sta bili izvoljeni 2 svetnici (9,52 % sestave občinskega sveta), ena je kandidirala na prvem mestu kandidatne liste in ena na drugem. Delež izvoljenih žensk, ki so kandidirale na prvem mestu, je bil 33 %, delež izvoljenih žensk na drugem mestu kandidatne liste je bil 16,67 %, na preostalih mestih pa 0,00 %. V letu 2014 je znašal delež žensk v Občinskem svetu Občine Izola 33,33 %. Od 82 žensk je le 1 ženska zasedla prvo mesto na kandidatni listi od 13 možnih prvih mest in 10 žensk drugo mesto od 13 možnih drugih mest. Na preostalih mestih kandidatnih list je bilo 71 žensk. Ena ženska, ki je kandidirala na prvem mestu kandidatne liste, je bila izvoljena, z drugega mesta na kandidatni listi so bile izvoljene 4 od 10 žensk, na preostalih mestih pa od 71 žensk le 2 svetnici. Iz teh podatkov je jasno razvidno, da je pomembno, katero mesto na kandidatni listi zasede ženska, in da za izvolitev ne zadostuje, da je na kandidatni listi predpisana spolna kvota ženskih kandidatk.

Dejstvo, da so potekale volitve v Občini Izola leta 2014 le v eni volilni enoti, ni bistveno vplivalo na izvolitvene možnosti žensk glede na delež kandidatk, kot je to bilo možno ugotoviti v primeru MO Koper ter v analizi Murko Pleš in drugi (2015). Na izvolitvene možnosti žensk namreč vpliva tudi dejstvo, na kateri kandidatni listi ženske kandidirajo in na katero mesto kandidatne liste so uvrščene, pri čemer preferenčni glasovi ne vplivajo bistveno na volilni rezultat, saj ženske manj nagovarjajo volivce in volivke k uporabi preferenčnega glasu kot moški v predvolilni kampanji (prav tam). Vsekakor pa je možno ugotoviti znaten porast števila žensk na kandidatnih listah, kakor tudi izvoljenih svetnic. V letu 1998, ko še ni bilo spolnih kvot in so volitve potekale v štirih volilnih enotah, je bil delež svetnic 9,52 %, leta 2014, ko so volitve potekale v eni volilni enoti in s predpisano 40-odstotno spolno kvoto, pa je bil delež svetnic 33,33 %. V 16 letih se je delež svetnic več kot potrojil.

Slika 5.7: Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Izola

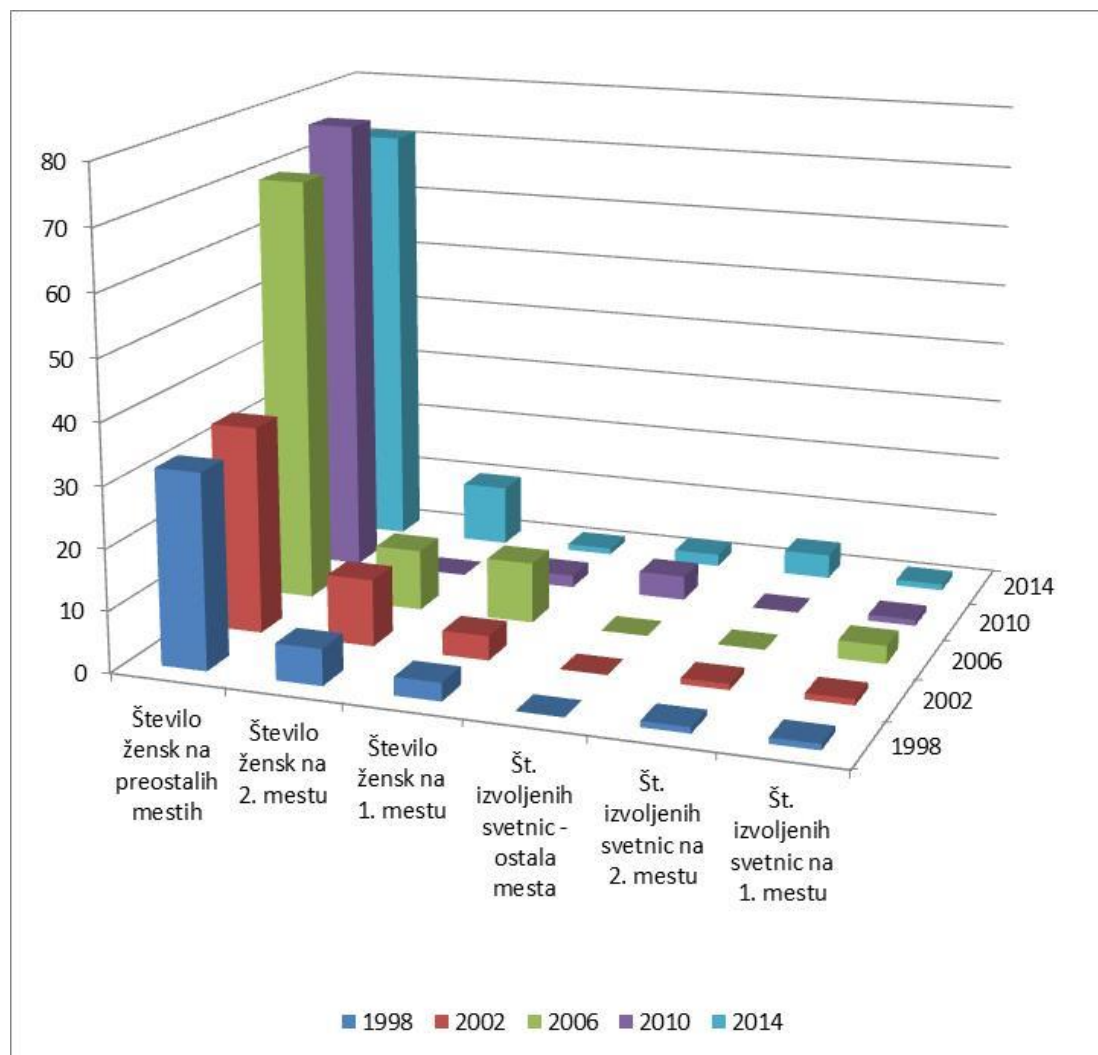

Vir: Občina Izola, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014).

Število list in strank je z leti v občini Izola precej nihalo (Priloga D). Na sliki 5.8 je razvidno gibanje števila žensk na prvih in drugih mestih kandidatnih list ter števila izvoljenih svetnic po letih. Na Sliki 5.9 pa je razviden delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah po letih. Sčasoma je naraščalo tako število kot delež

žensk, ki so bile uvrščene na kandidatne liste. Vzporedno z naraščanjem deleža žensk na kandidatnih listah je naraščal tudi delež izvoljenih žensk v Občinski svet Občine Izola.

Slika 5.8: Razporeditev žensk po mestu na kandidatnih listah in številu izvoljenih svetnic v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Izola

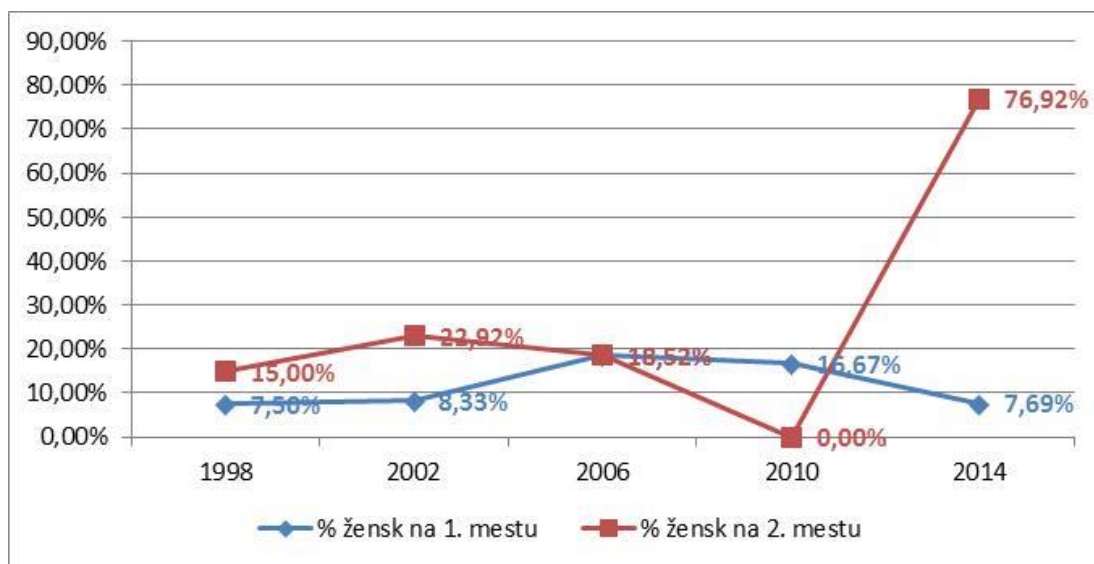
Vir: Občina Izola, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014).

Iz analiziranih podatkov o volitvah pred uvedbo »ženskih kvot« (1998 in 2002) in po uvedbi »ženskih kvot« (2006, 2010 in 2014) lahko ugotovimo, da se je v Občini Izola s številom povečeval tudi delež kandidatk, skladno s predpisanimi spolnimi kvotami na kandidatnih listah, delež izvoljenih svetnic pa se ni povečeval sorazmerno enako ali več, kot je določeno z zakonskim predpisom o spolnih kvotah na kandidatnih listah za lokalne volitve.

Iz analize volitev v letih 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014 v Občini Izola je razvidno, da je delež žensk na drugem mestu kandidatnih list večji od deleža žensk na prvem mestu

kandidatnih list, le v letu 2010 je delež žensk na prvem mestu bistveno višji od deleža žensk na drugem mestu. Na podlagi analize teh podatkov ugotavljamo, da je delež žensk na drugem mestu kandidatnih list večji od deleža žensk na prvem mestu kandidatne liste.

Slika 5.9: Deležev žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1998, 2002, 2006, 2010, 2014 v Občini Izola

Vir: Občina Izola, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014).

5.4 Analiza rezultatov volitev v občinske svete vseh treh obalnih občin

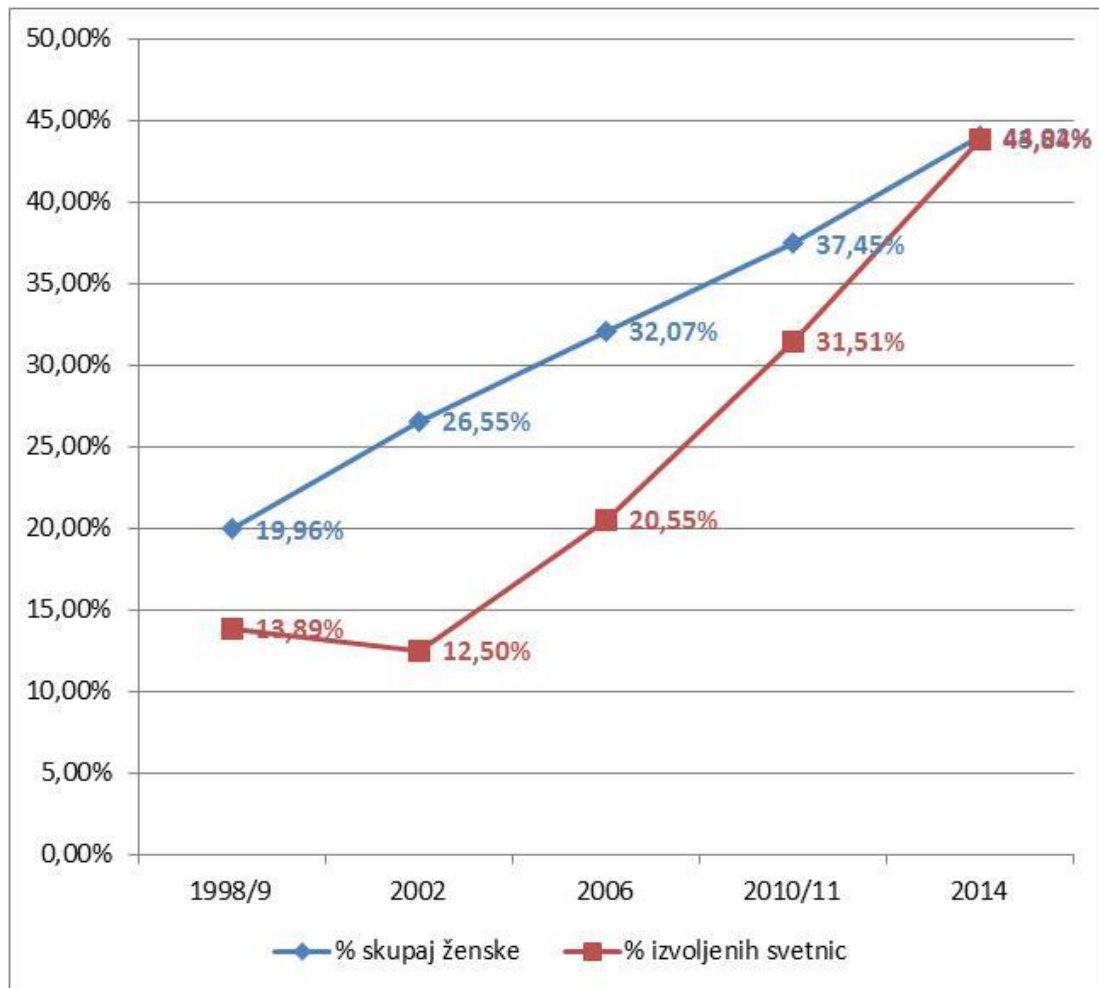
Iz analize podatkov za tri obalne občine je razvidno, da je delež žensk na kandidatnih listah konstantno naraščal in tudi presegal z zakonom predpisani delež spolnih kvot za posamezna volilna leta. Na Slikah 5.10 in 5.11 je razvidno, da je rast deleža izvoljenih svetnic prav tako konstantna, vzporedno z deležem kandidatk na listah. Med volitvami v letih 2006 in 2010 je delež žensk v občinskih svetih treh obalnih občin zrasel za 10,96 %, kar na leto znaša 2,74 %. Med letoma 2010 in 2014 je porasel za 12,33 % oziroma 3,08 % na leto.

Podobna rast deleža kandidatk in deleža izvoljenih občinskih svetnic je ugotovljena tudi po lokalnih volitvah v državnem merilu, vendar šele med letoma 2010 in 2014. Med letoma 2010 in 2014 je delež izvoljenih svetnic v vseh slovenskih občinah⁶ skupaj porasel z 22,4 % na 31,8 %, torej za 9,4 % oziroma 2,3 % letno (Murko Pleš in drugi 2015).

⁶ V Sloveniji je leta 2015 bilo 212 občin, medtem ko jih je leta 2002 bilo 193 (Murko Pleš in drugi 2015).

Paxton in drugi (2010, 25–52) so v raziskavi o rasti števila ženskih predstavnic v političnih telesih za obdobje 25 let, od leta 1975 do leta 2000, v 110 državah sveta ugotovili 2–3,5-odstotno letno rast. Avtorji raziskave so ugotovili, da proporcionalni sistem v kombinaciji s spolnimi kvotami omogoča majhno, vendar konstantno rast števila žensk v političnih predstavništvih, ki skozi čas ne narašča hitreje zaradi pritiska zakonskih norm. Ugotovili so tudi, da imajo države, kjer volijo politična predstavništva po proporcionalnem volilnem sistemu ali mešani različici proporcionalnega volilnega sistema, v primerjavi z državami, kjer volijo po večinskem volilnem sistemu, značilno višji delež ženskih predstavnic v političnih telesih. Do enakih ugotovitev so v svoji analizi volilnih rezultatov v slovenskih občinah, ki so spreminjale volilni sistem iz večinskega v proporcionalni, prišle raziskovalke iz Ženskega lobija Slovenije (Murko Pleš in drugi 2015). Iz rezultatov volitev na ravni Slovenije lahko ugotovimo, da je delež izvoljenih žensk v občinske svete konstantno naraščal, vendar je v obalnih občinah naraščal še bolj. Leta 2002 je na ravni Slovenije delež občinskih svetnic znašal 13,1 %, v obalnih občinah pa 12,50 %; leta 2006 je na ravni Slovenije znašal 21,7 %, v obalnih občinah pa 20,55 %; leta 2010 je na ravni Slovenije znašal 22,4 %, v obalnih občinah pa 31,51 %; leta 2014 je bil na ravni Slovenije 31,8 %, v treh analiziranih obalnih občinah pa 43,84 %. Raziskovalke iz Inštituta za družbeno kreativnost (Skornšek Pleš in drugi 2013) so ugotovile, da se je učinek zakonsko predpisanih spolnih kvot za lokalne volitve na državni ravni pokazal že takoj po uveljavitvi na lokalnih volitvah leta 2006, in sicer se je delež žensk v občinskih svetih glede na volitve v letu 1994 podvojil.

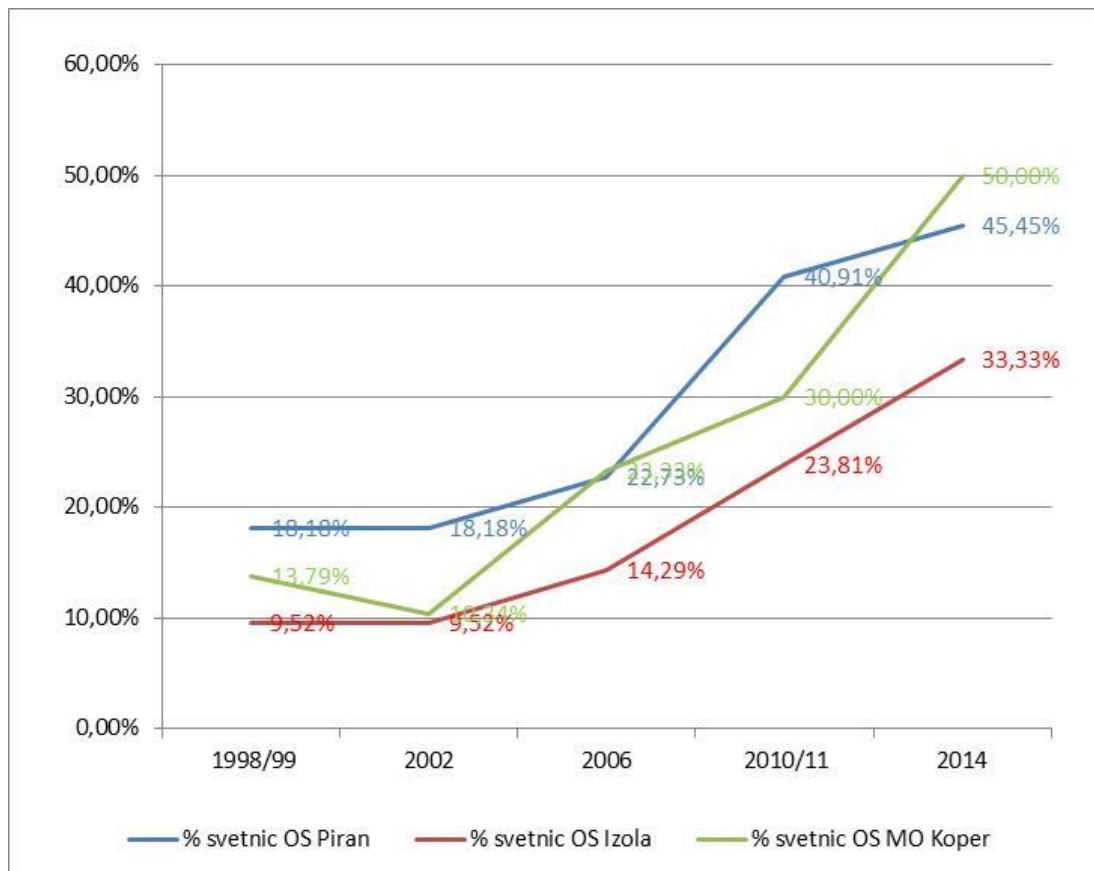
Slika 5.10: Delež žensk na kandidatnih listah in delež izvoljenih svetnic na lokalnih volitvah v letih 1998/1999, 2002, 2006, 2010/2011 in 2014 v treh obalnih občinah

Vir: Občina Izola, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014); Občina Piran, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014); Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija (1999; 2002; 2006; 2011; 2014).

Tudi z analizo volilnih podatkov o kandidatnih listah in izvoljenih svetnicah na ravni treh obalnih občin lahko ugotovimo, da se je število občinskih svetnic v obalnih občinah povečalo sorazmerno enako in celo nekoliko preseгло zakonsko predpisane spolne kvote na kandidatnih listah za lokalne volitve. V letu 2006 je delež izvoljenih svetnic za 0,55 % presegl 20-odstotno spolno kvoto na kandidatnih listah, leta 2010 je za 1,51 % presegl 30-odstotno spolno kvoto in leta 2014 je za 3,84 % presegl predpisano spolno kvoto 40 %.

Slika 5.11: Delež izvoljenih svetnic v občinske svete v letih 1998/99, 2002, 2006, 2010/11 in 2014 v treh obalnih občinah

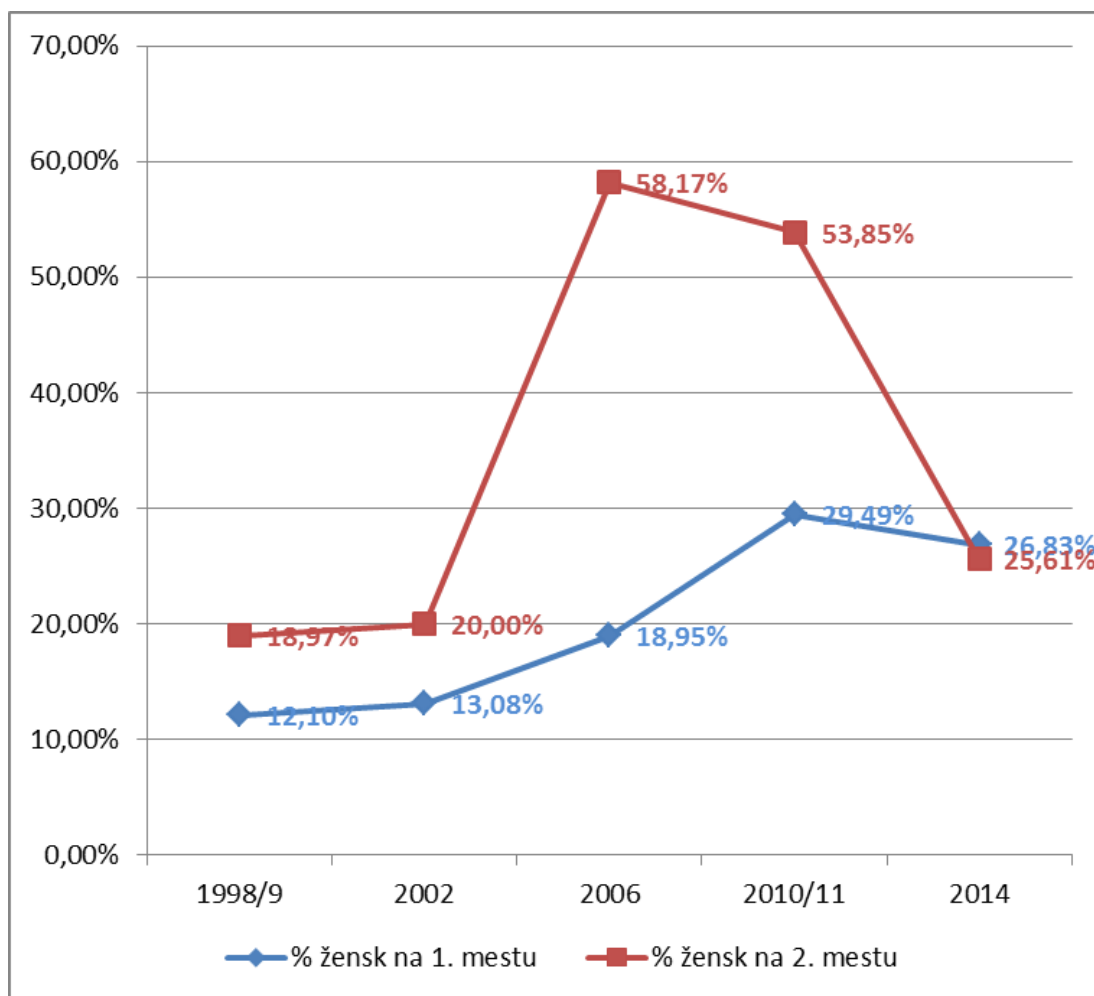
Vir: Občina Izola, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014); Občina Piran, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014); Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija (1999; 2002; 2006; 2011; 2014).

Iz podatkov o kandidatnih listah v treh obalnih občinah ugotavljamo, da delež žensk, ki so na kandidatnih listah uvrščene na drugo mesto, z leti raste. V letih 2006 in 2010 je bil ta delež bistveno višji od deleža žensk na prvem mestu kandidatne liste, vendar sta se deleža leta 2014 skoraj izenačila (Slika 5.12). Še več, leta 2014 je število žensk na prvem mestu preseglo število žensk na drugem mestu kandidatne liste za 1,22 %.

Ti podatki kažejo, da se tudi v političnih strankah spreminja odnos do žensk v politiki. Murko Pleš in drugi (2015) v svoji raziskavi ugotavljajo, da se postopoma oblikuje politična kultura enakih možnosti, ki podpira spolno uravnoteženo politično predstavništvo tako moških kot žensk. K boljšim rezultatom za ženske prispeva tudi proporcionalni volilni sistem. Ugotavljajo tudi, da je bilo število svetnic, izvoljenih s preferenčnim glasom, zanemarljivo (prav tam). To še dodatno podpira upravičenost uvedbe zakonskih kvot, saj brez njih ženske ne bi bile izvoljene v občinske svete v takšnem deležu, kot kažejo rezultati volitev.

V treh obalnih občinah so stranke pretežno sredinske oziroma levsredinske, kar je gotovo eden izmed dejavnikov, ki prispeva k zgodovinsko večji odprtosti do enakih možnosti žensk in moških.

Slika 5.12: Delež žensk na prvem in drugem mestu glede na možna prva in druga mesta na kandidatnih listah v letih 1998/99, 2002, 2006, 2010/11 in 2014 v treh obalnih občinah

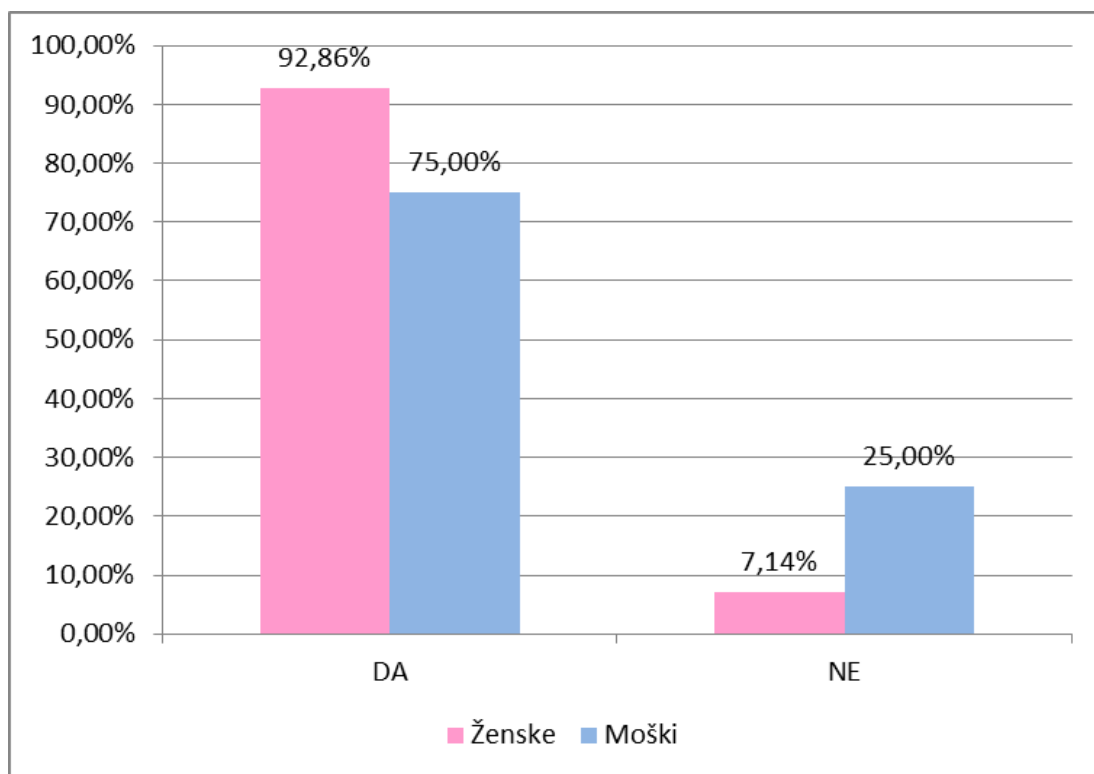

Vir: Občina Izola, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014); Občina Piran, Občinska volilna komisija (1998; 2002; 2006; 2010; 2014); Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija (1999; 2002; 2006; 2011; 2014).

6 REZULTATI RAZISKAVE O STALIŠČIH OBČINSKIH SVETNIC IN SVETNIKOV O SPOLNIH KVOTAH

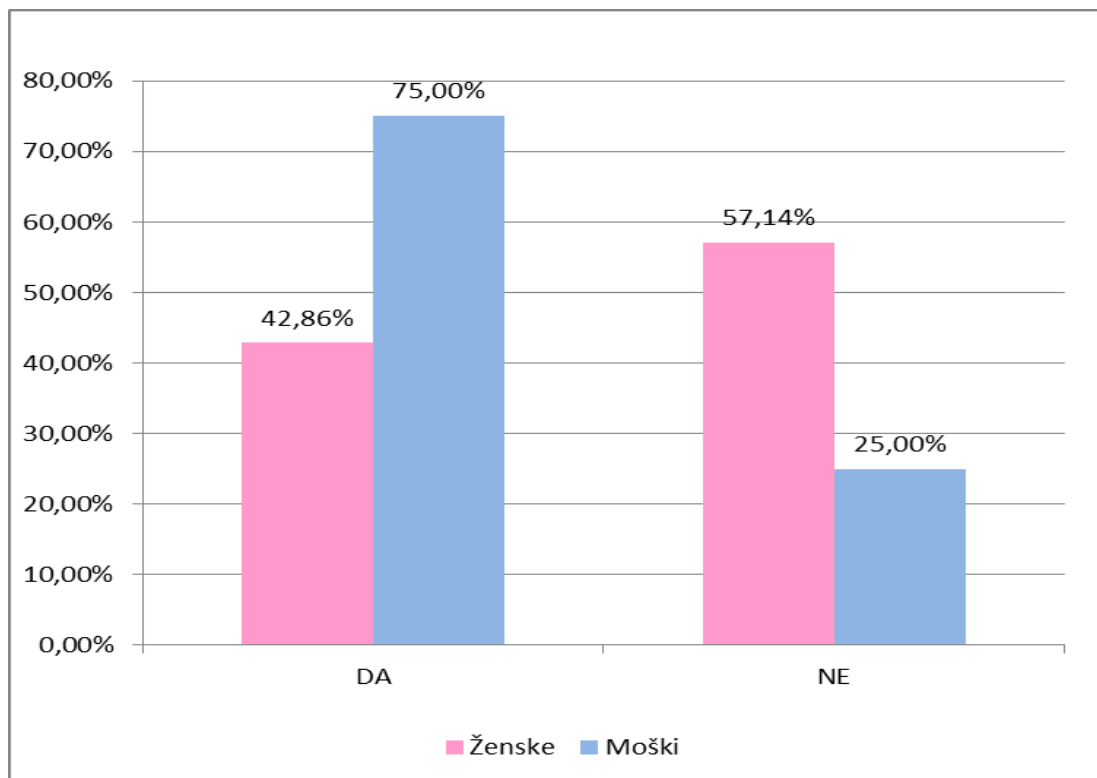
Rezultati raziskave so predstavljeni po vprašanjih v takem zaporedju, kot so razvrščena v vprašalniku. Nekatera vprašanja so oblikovana različno za moške in ženske, a smisel je isti.

Slika 6.1: Zadovoljstvo s členom ZLV, ki uvaja »ženske kvote«

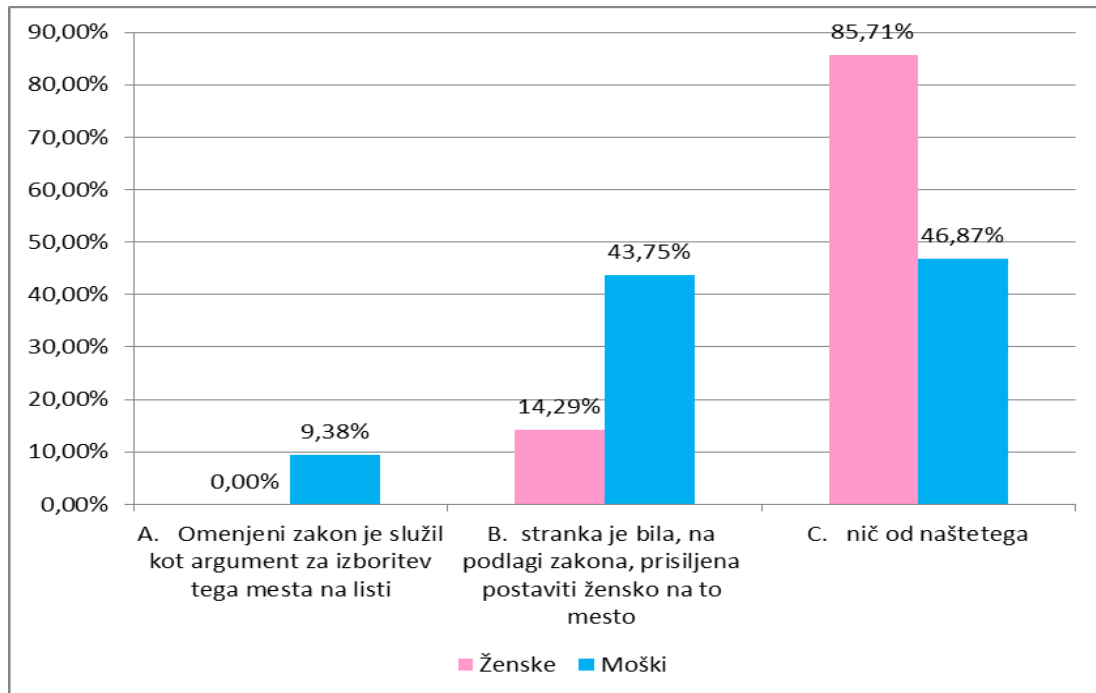
Pri prvem vprašanju smo anketirance vprašali, ali so zadovoljni s členom zakona, ki uvaja »ženske kvote«. Pritrdilno je odgovorilo 92,86 % žensk in 75,00 % moških; nezadovoljnih je 7,14 % žensk in 25,00 % moških (Slika 6.1). Odgovore anketirancev lahko razumemo kot izraz visoke podpore zakonskemu ukrepu uvedbe spolnih kvot.

Slika 6.2: Ali je zakonska določba prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto

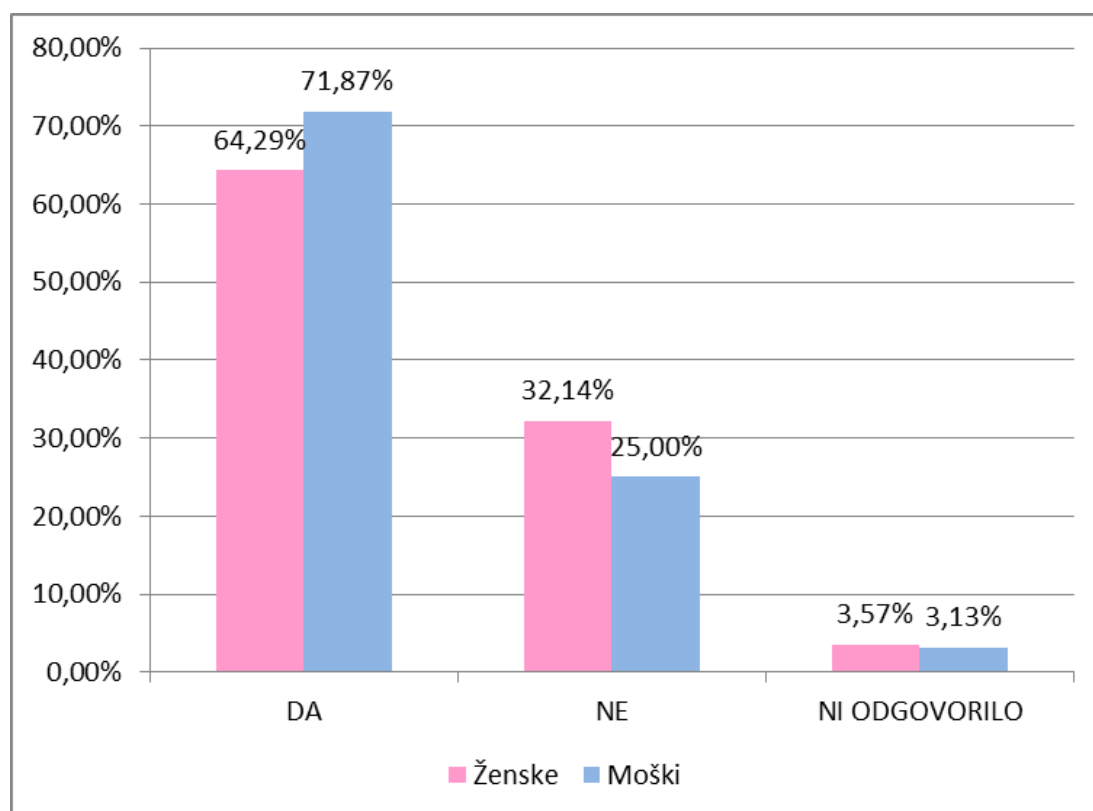
Anketirance smo vprašali, ali menijo, da je ta zakonska določba prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi pripadajoče stranke. Pritrdilno je odgovorilo 42,86 % žensk in 75,00 % moških; 57,14 % žensk in 25,00 % moških meni, da zakonska določba o spolnih kvotah ni prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na kandidatni listi stranke (Slika 6.2). Iz odgovorov je možno razbrati, da imajo moški bolj izoblikovano mnenje glede zakonske določbe o ženskih kvotah, saj velika večina anketirancev meni, da je zakonska določba vplivala na postavitve ženske kandidatke na izvoljivo mesto na listi stranke.

Slika 6.3: Kako je zakonsko določilo o »ženskih kvotah« prispevalo k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi

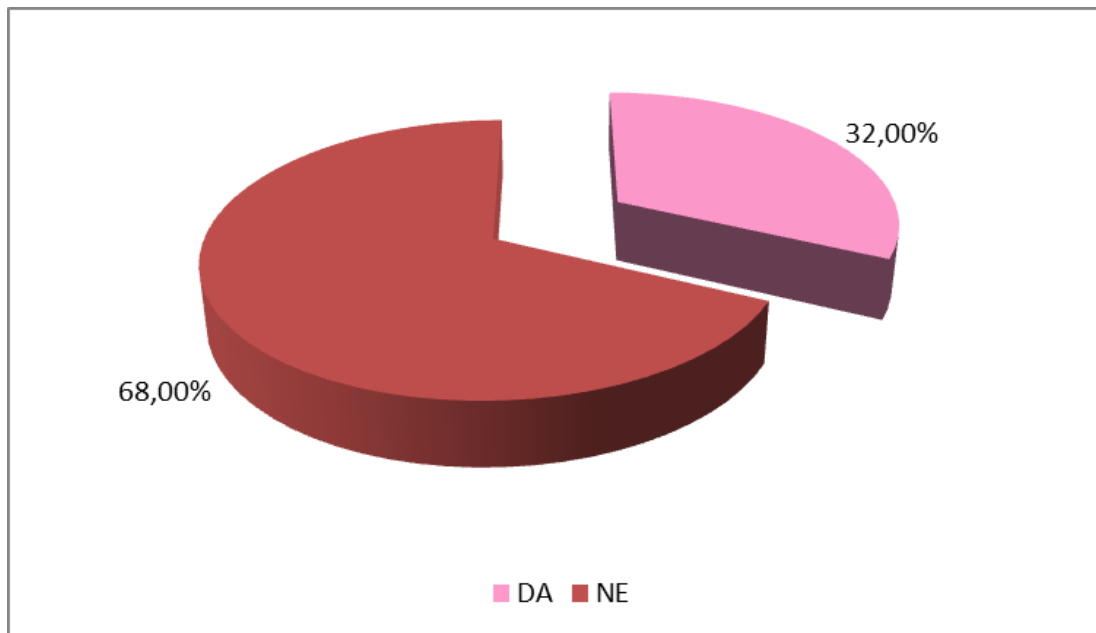
Tretje vprašanje je nadaljevanje drugega v primeru, ko so anketiranci nanj odgovorili pritrdilno. Zanimalo nas je mnenje anketirancev, kako je zakonska določba prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi stranke za volitve v občinski svet. 9,38 % moških svetnikov meni, da so ženske uporabile zakon o »ženskih kvotah« kot argument za zasedbo mesta na vrhu liste. Zanimivo je, da tako ne misli nobena ženska. 43,75 % moških meni, da je bila stranka na podlagi zakona prisiljena postaviti žensko predstavnico na izvoljivo mesto na listi. Le 14,29 % žensk meni, da je stranka bila prisiljena s strani zakona k njihovi postavitvi na izvoljivo mesto na listi. Največ, kar 85,71 %, jih je namreč izbralo odgovor »nič od naštetega«; enako meni tudi 46,87 % moških (Slika 6.3).

Slika 6.4: Ali bi ženske postavili na izvoljivo mesto, če ne bi obstajale kvote

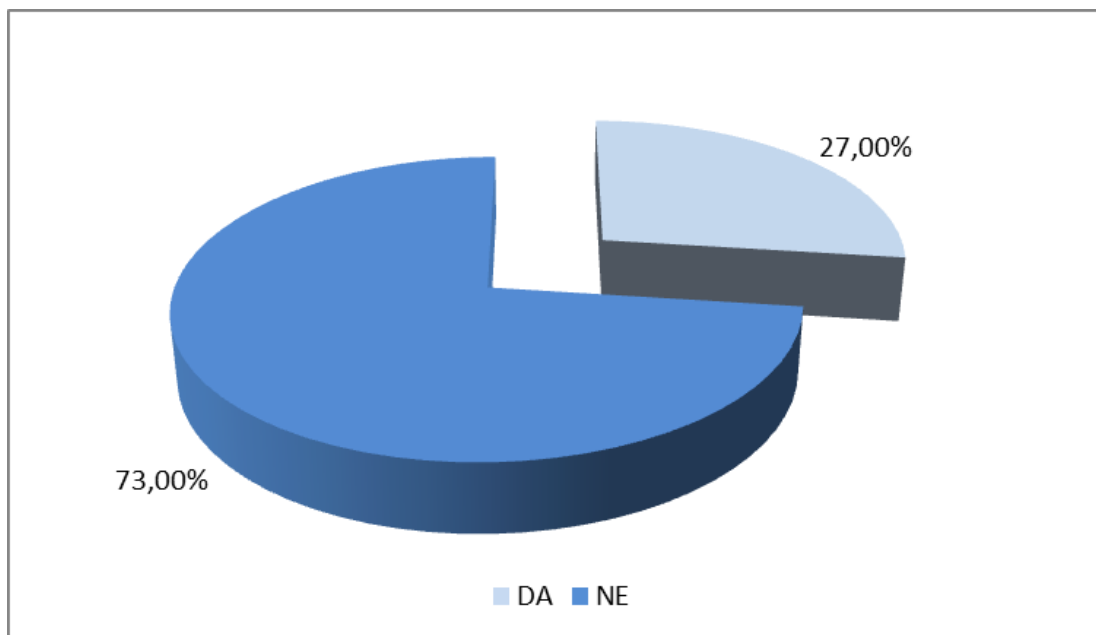

Iz ocene anketirancev, ali bi stranke postavile ženske na izvoljivo mesto, če ne bi obstajale kvote, lahko ugotovimo, ali anketiranci doživljajo kvote kot nekaj nujno potrebnega za postavitev žensk na izvoljiva mesta na listah strank (Slika 6.4). Zanimiv je rezultat, po katerem 71,87 % moških meni, da bi stranke postavile ženske na izvoljivo mesto, tudi če kvote ne bi obstajale. Njihovo mnenje je torej, da so odnosi v strankah večinoma enakopravni in da imata oba spola enake možnosti za candidature na izvoljivih mestih. Nekoliko manjši je odstotek žensk (64,29 %), ki so takega mnenja. 32,14 % žensk meni, da stranke ne bi postavile ženske na izvoljivo mesto na kandidatni listi, če jih v to nebi prisilile »ženske kvote«. To vprašanje je kontrolno vprašanje predhodnemu, tretjemu vprašanju. Na tretje vprašanje, kako je zakonska določba prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi, je 14,29 % žensk odgovorilo, da so stranke bile na podlagi zakona prisiljene k postavitvi žensk na to mesto. Na smiselno enako četrto vprašanje (ali bi stranke postavile ženske na izvoljivo mesto, če ne bi obstajale »ženske kvote«) pa je še enkrat toliko žensk (32,14 %) odgovorilo, da brez »kvot« ženske ne bi bile na izvoljivih mestih list.

Slika 6.5: Mnenje o diskriminatornosti »ženskih kvot« do žensk (odgovori žensk)

Slika 6.6: Mnenje o diskriminatornosti »ženskih kvot« do moških (odgovori moških)

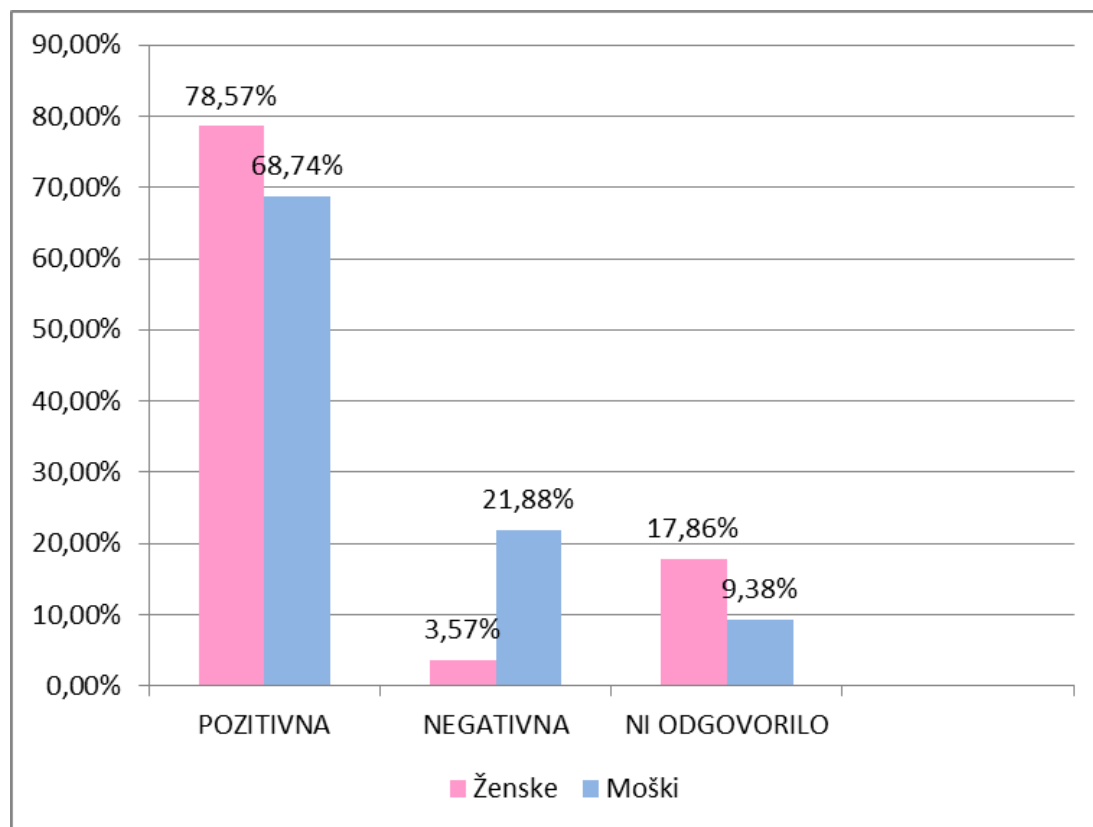

Anketirance smo spraševali po občutku diskriminacije, ki jih zakon o »ženskih kvotah« morebiti prinaša (Slika 6.5 za odgovore žensk; Slika 6.6 za odgovore moških).

Anketiranci so dali približno enake odgovore. Večina obeh spolov (68 % žensk in 73 % moških) meni, da so »kvote« diskriminatorne. Moški verjetno menijo, da so onemogočile moškega kandidata, da zasede izvoljivo prvo ali drugo mesto, čeprav je morebiti boljši

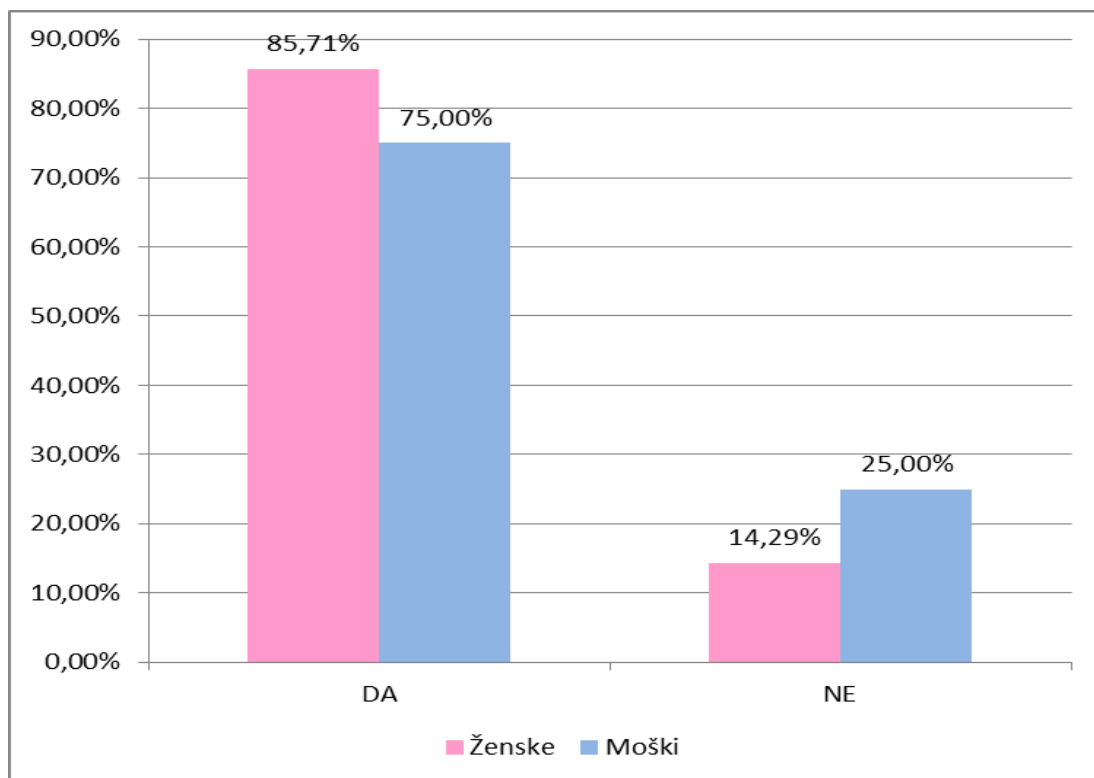
kandidat, ženske morda spremlja občutek, da so kvote edini način za »osvojitve« kandidature na izvoljivem mestu na kandidatni listi. 27 % moških anketirancev in 32 % žensk meni, da »ženske kvote« niso diskriminatorne.

Slika 6.7: Vrsta diskriminacije

Anketirance smo vprašali, ali menijo, da gre za pozitivno ali negativno vrsto diskriminacije. 78,57 % žensk in 68,74 % moških meni, da gre za pozitivno diskriminacijo. Le 3,57 % žensk meni, da gre pri tem za negativno diskriminacijo. Istega mnenja je nekoliko več moških (21,88 %). Na vprašanje ni odgovorilo 17,86 % žensk in 9,38 % moških (Slika 6.7). Odgovor na to vprašanje je konsistenten z argumenti »za« in »proti« kvotam, saj spolne kvote nasprotniki vidijo kot negativno diskriminacijo, medtem ko zagovorniki spolnih kvot te vidijo kot pozitivno diskriminacijo in možnost za enakopravno sodelovanje na volitvah, ki jo zakon omogoča ženskam kot podzastopanemu spolu (Jalušič in Antić Gaber 2001; Gortnar 2004; Krook 2006). Zanimivo je, da moški diskriminacijo zaradi spolnih kvot večinoma vidijo kot pozitivno in ne kot »obrnjeno diskriminacijo«, pri kateri naj bi spolne kvote izključevale moške kandidate, ki bi sicer bili izvoljeni, kar izpostavljajo nasprotniki spolnih kvot (Dahlerup in Freidenvall 2008).

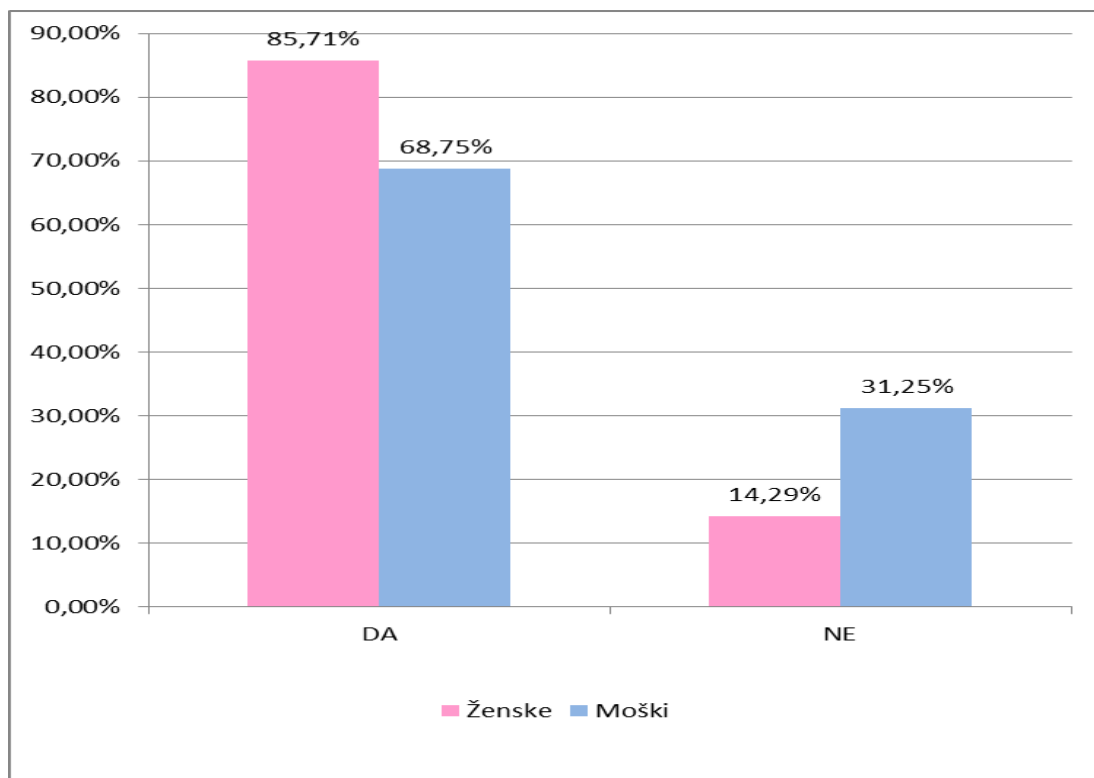
Slika 6.8: Ali se je število žensk, ki so kandidirale na lokalnih volitvah, povečalo zaradi uvedbe »ženskih kvot«

Na vprašanje, ali se je število žensk, ki so kandidirale na lokalnih volitvah, povečalo zaradi uvedbe »ženskih kvot«, sta oba spola odgovorila pritrdilno. 85,71 % žensk in 75 % moških namreč meni, da so »ženske kvote« prispevale k povečanju števila kandidatk na lokalnih volitvah (Slika 6.8).

Iz analize podatkov o lokalnih volitvah v treh obalnih občinah smo ugotovili, da se je delež kandidatk na kandidatnih listah povečeval več kot sorazmerno s predpisanimi spolnimi kvotami, kar govori o tem, da so spolne kvote dosegle namen zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov, predvsem podzastopani skupini, kot so ženske (Dahlerup in Freidenvall 2008; Murko Pleš in drugi 2015).

Slika 6.9: Ali se je število žensk, izvoljenih v občinski svet, povečalo po uvedbi »ženskih kvot«

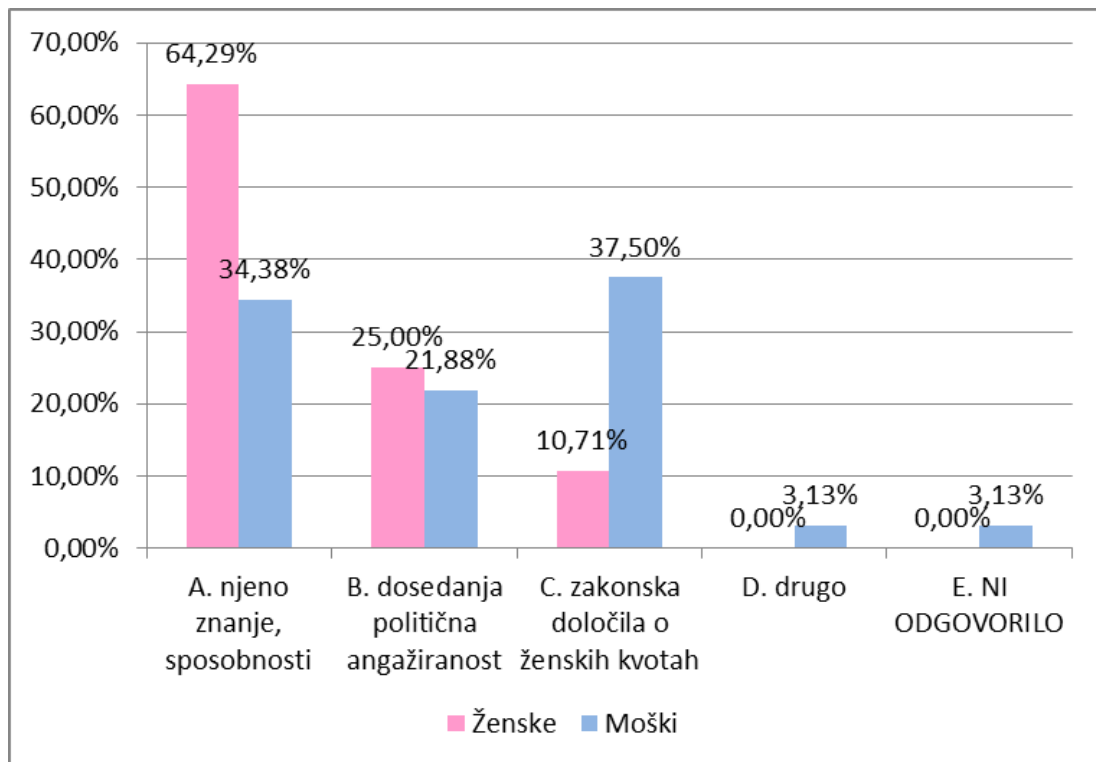

Pri osmem vprašanju (Slika 6.9) smo anketirance spraševali, ali so mnenja, da se je število žensk, izvoljenih v občinski svet, povečalo po uvedbi »ženskih kvot«. Velika večina žensk (85,71 %) meni, da se je to število povečalo. Enako meni 68,75 % moških anketirancev. 31,25 % moških anketirancev meni, da se to število ni povečalo zaradi uvedbe »ženskih kvot«, istega mnenja je 14,29 % žensk.

Iz analiziranih podatkov o lokalnih volitvah v treh obalnih občinah smo ugotovili, da se je število izvoljenih svetnic povečalo več kot sorazmerno predpisanim spolnim kvotam. Iz odgovorov anketirank in anketirancev je razvidno, da se njihova večinska percepcija o povečanju števila žensk na podlagi uveljavitve »ženskih kvot« ujema z dejanskim stanjem.

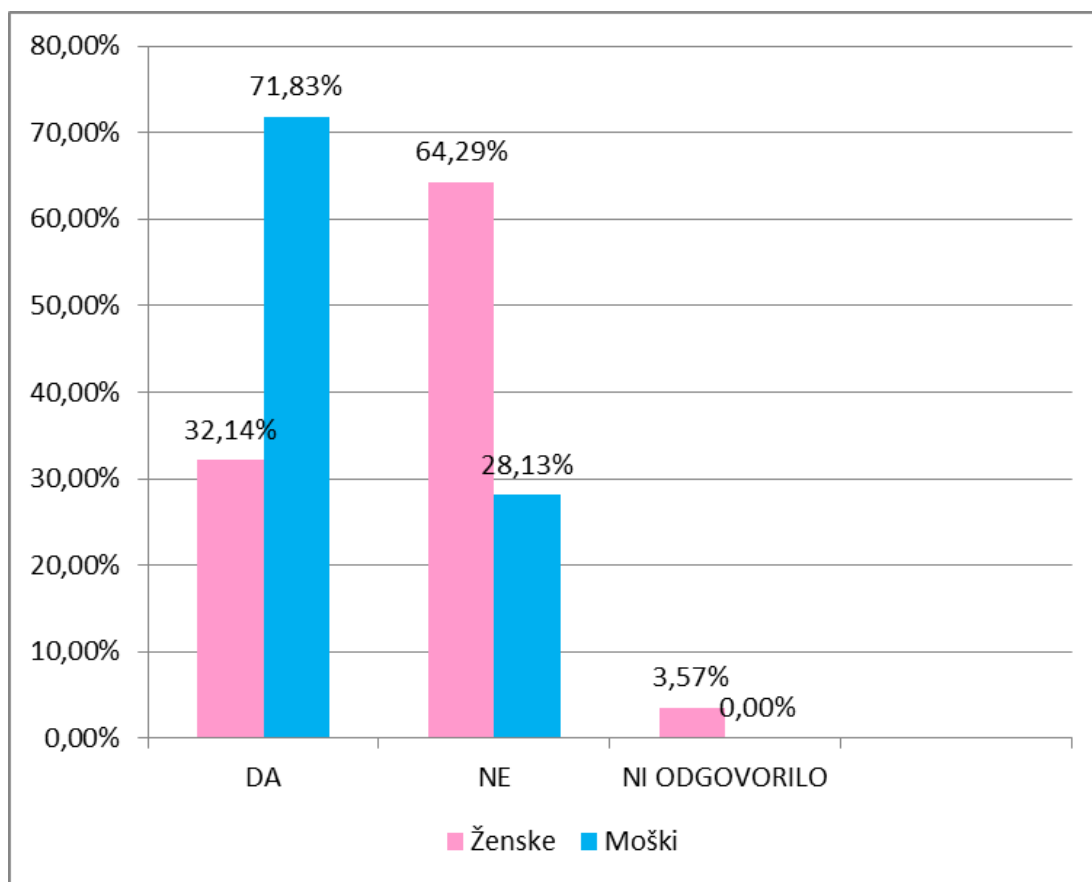
Število žensk se je dejansko povečalo in iz trenda rasti zastopanosti žensk je možno to povečanje povezati z zakonsko predpisanimi ukrepi (Murko Pleš in drugi 2015).

Slika 6.10: Kaj je najbolj vplivalo na odločitev stranke, da uvrstijo ženske na izvoljivo prvo ali drugo mesto na kandidatni listi

Na deveto vprašanje (Slika 6.10), kaj je najbolj vplivalo na odločitev stranke, da kandidatko uvrstijo na izvoljivo prvo ali drugo mesto na listi, je kar 64,29 % žensk odgovorilo, da se je stranka odločila zanjo zaradi njenega znanja in sposobnosti, in samo 10,71 % je mnenja, da je to posledica zakonske določbe o ženskih kvotah. Pri moških anketirancih so mnenja skoraj enakomerno razporejena med tri možne odgovore. Največ (37,50 %) jih je odgovorilo, da je na odločitev stranke vplivala določba o ženskih kvotah, da je stranka bila v to prisiljena. 34,38 % moških jim pripiše ta položaj na podlagi njihovega znanja in sposobnosti, 21,88 % pa zaradi poprejšnje politične angažiranosti kandidatke. Ženske na splošni ravni razmišljanja kvotam pripisujejo vpliv na porast števila svetnic. Zanimivo pa je, da pri razmišljanju na osebni ravni največ žensk svojo kandidaturo pripiše svojim sposobnostim, znanju in izkušnjam, saj jim je to dejstvo tudi najbolj znano. Tako so spolne kvote le »pripomoček« v smislu pozitivnih ukrepov za povečanje zastopanosti žensk (Bacchi 1996; Antić Gaber 1998).

Slika 6.11: Ali so volili stranko prav zaradi njenega/njegovega imena na listi

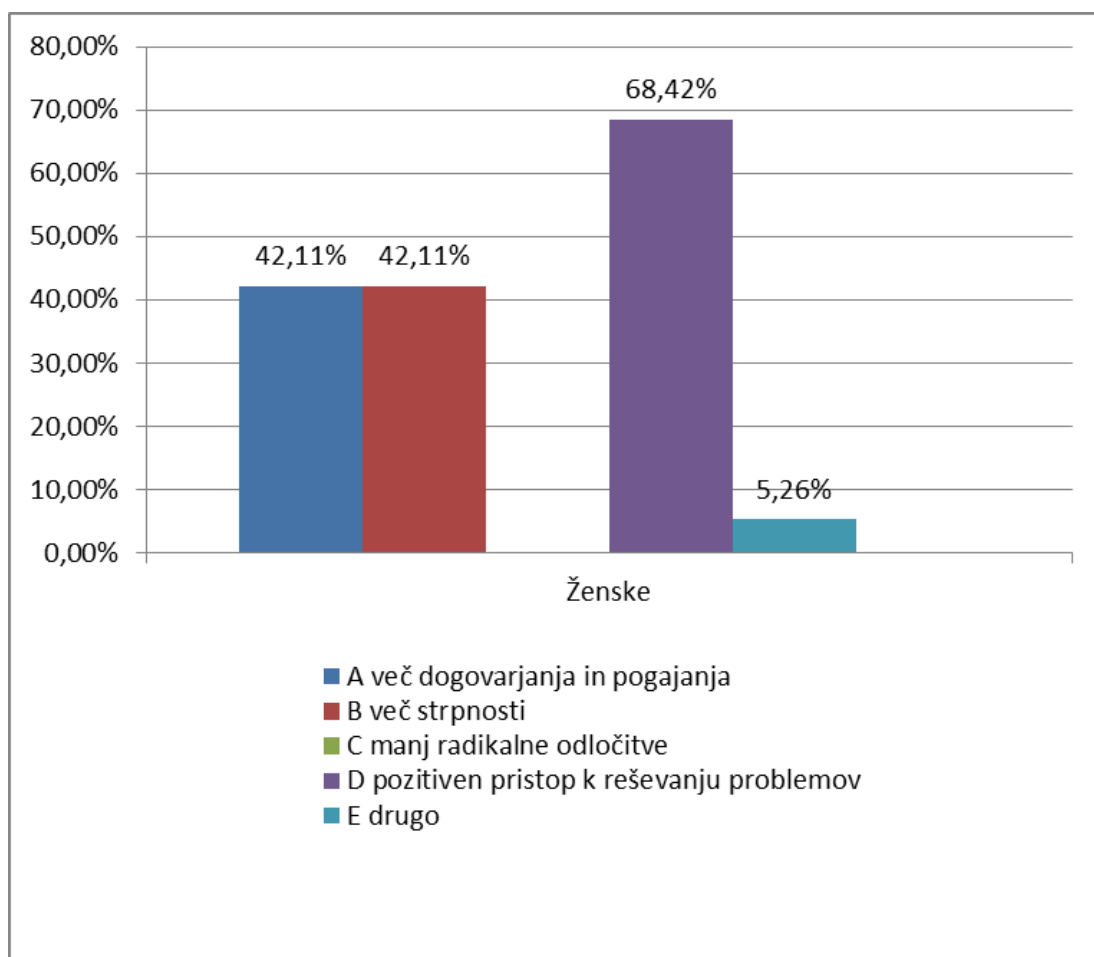
Z desetim vprašanjem (Slika 6.11) smo od svetnic in svetnikov želeli izvedeti, ali menijo, da so volivci volili stranko prav zaradi njihovega imena na listi. Kar 71,83 % moških je prepričanih, da so oni tisti, ki so pritegnili volivce in njihove glasove. Istega mnenja je le 32,14 % žensk. Velika večina anketirank (64,29 %) je mnenja, da ni bilo njihovo ime tisto, ki je vplivalo na izbiro volivcev. Enakega mnenja je 28,13 % moških.

Pri odgovorih na vprašanje o mnenju občinskih svetnic, ali so volivci volili njihovo stranko prav zaradi njihovega imena na kandidatni listi, smo zasledili nekoliko nizko politično samozavest pri občinskih svetnicah. Rezultati so namreč obratno sorazmerni. Moški so trdno prepričani, da so prav oni tisti, ki so stranki prinesli pomembne glasove. Mogoče bi ženske bile prepričljivejše kandidatke, če bi se držale tistega, kar so povedale pri devetem vprašanju. Velika večina jih je namreč mnenja, da so si mesto na listi zaslužile z znanjem, sposobnostjo in dosedanjim političnim udejstvovanjem.

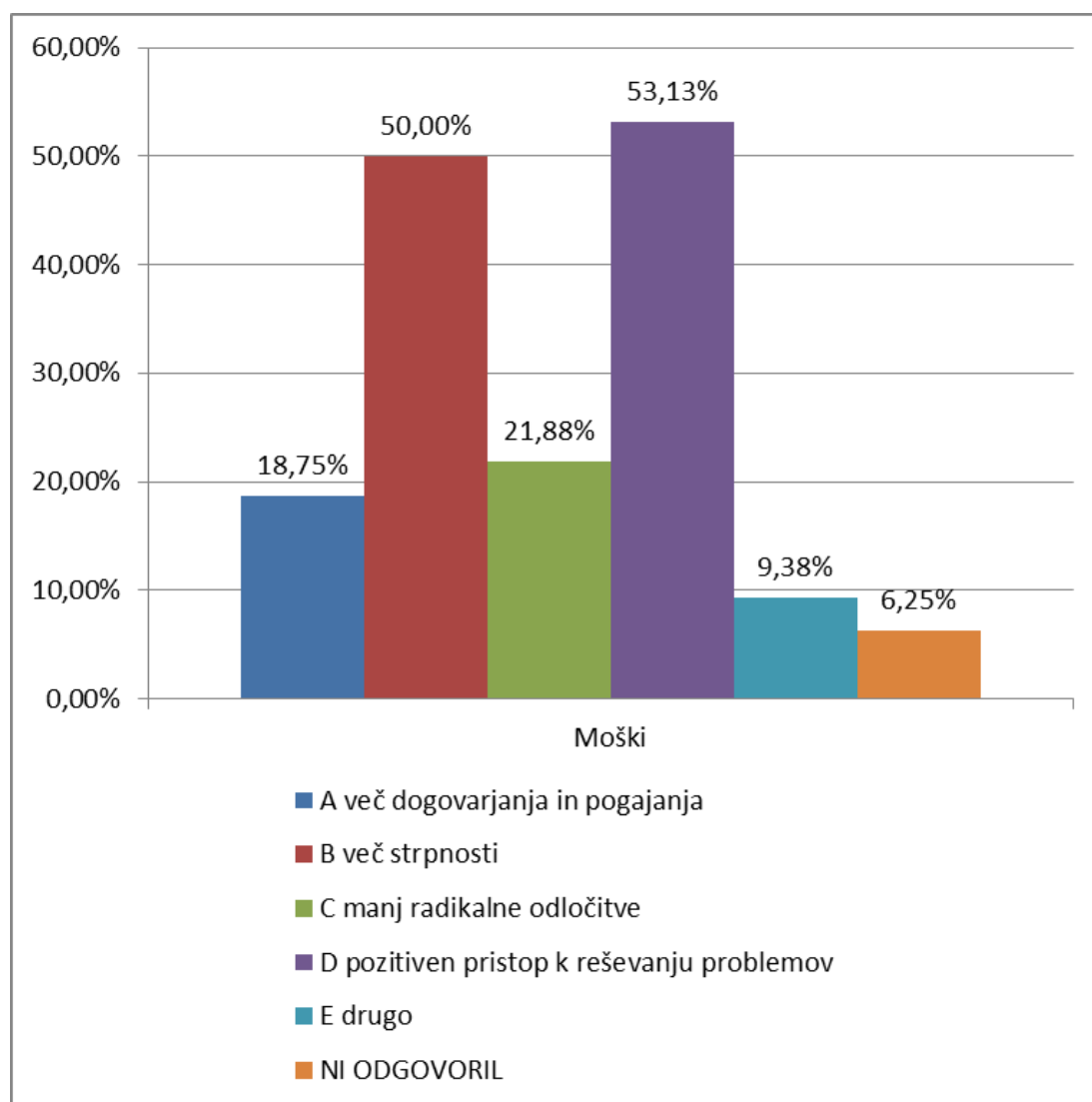
Antić Gaber (2013) meni, da je politika tradicionalno moška zadeva z značilno klasično hegemonsko moškostjo. »To je izobražen, ekonomsko uspešen, heteroseksualen moški,

poročen, z urejenim družinskim življenjem, z visokim družbenim statusom in močjo, ki ga pozicionira v javnem in političnem prostoru. S tem dajejo signal, kdo lahko postane dober politik. [...] Ženske vstopajo v politiko s konkretnimi načrti, najpogosteje na področjih, kjer so prej delale. V politiko gredo zato, da bi jih uresničile, manj pogosto iz kakšnih načelnih ali ideoloških razlogov. Ko so v njej, se znajo tudi dobro povezati, vendar se jim postavlja vrsta ovir« Antić Gaber (2013). Morda je možno razloge za nizko samozavest žensk, ki so vstopile v politiko, iskati prav v tem, da se počutijo nemočne uresničiti svoje načrte, ker je slovenska politika tipično moška zadeva, v kateri prevladujejo moške teme. O tem Antić Gaber (2013) meni, da ženske niso udeležene v »resnih političnih igrah«, ko se delijo pomembne pozicije, saj zasedejo manj pomembne asistentske položaje. »Ženske same pristanejo na drugo vrsto, saj si morda predstavljajo, da bodo kasneje lahko zahtevale več« (Antić Gaber 2013).

Slika 6.12: Kaj lahko ženska prinese v tipično moški svet politike (odgovori žensk)

Slika 6.13: Kaj lahko ženska prinese v tipično moški svet politike (odgovori moških)

Pri enajstem vprašanju (Slika 6.12 za odgovore žensk; Slika 6.13 za odgovore moških) je bilo možnih več odgovorov. Spraševali smo po tem, kaj lahko ženska prinese v tipično moški svet politike. Odgovori, ki so bili na razpolago, so izrazito pozitivno naravnani in označujejo pozitivne in konstruktivne lastnosti, ki bi jih moral vsak politik imeti. Strpnost, zmernost, posluh za soljudi, kar obsega tudi pripravljenost za dogovarjanje in pogajanje. Iz odgovorov je zaslediti, da so vse našete lastnosti del ženskega principa delovanja. Moški so tako večinoma odgovorili, da je ženski doprinos pozitiven pristop k reševanju problemov in več strpnosti, tem sledijo manj radikalne odločitve in več dogovarjanja in pogajanja. Ženske so si pripisale pozitiven pristop k reševanju problemov, nato več strpnosti in zmožnost pogajanja in dogovarjanja. V zvezi z ženskimi lastnostmi v politiki je Antić Gaber (2003) z raziskavo v slovenskem parlamentu ugotovila, da ženske postavljajo v ospredje drugačna vprašanja kot

moški. Med tem ko moške bolj zanimajo zunanja politika, finančna vprašanja in čisto politične teme, se ženske zanimajo za konkretne probleme s področja kulture, družine, okolja, šolstva in socialnih vprašanj. Bahovec in Šetinc (2006, 133–139) tudi navajata, da se ženski in moški pogled na življenje in svet razlikujeta. Ženske ne zanimajo toliko teme, ki se nanašajo npr. na NATO, bolj jih zanimajo teme, ki se nanašajo na šolstvo, zdravstvo, socialo. Ženski glas je bolj življenjski in usmerjen v rešitve vsakdanjih problemov. Prav tako navajajo mnenje poslanke prvega sklica slovenskega parlamenta Spomenke Hribar, da je ženski način bolj spravljiv, išče kompromisne rešitve, kar pripisuje zgodovinski dediščini povezovanja feminizma in ženskih gibanj. Po njenem mnenju »Ženska ve, da ni močna, da se ne more tepsti, zato ima druge prijeme« (Bahovec in Šetinc 2006, 133–139). Gaber Antić (2013) meni, da ženske spreminjajo politiko na več ravneh, čeprav morajo spoštovati že izoblikovana moška pravila. Ko enkrat zasedejo visoke politične položaje, lahko pravila tudi spreminjajo in prav v tem je vrednost ženske prisotnosti v politiki. S tega vidika lahko razumemo in strnemo tudi odgovore svetnikov in svetnic v besede: več strpnosti, več dogovarjanja in pogajanja, pozitiven pristop k reševanju problemov.

Moški in ženske so različno odgovarjali na naslednja vprašanja: Kako je zakonsko določilo o »ženskih kvotah« prispevalo k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi? — Kaj je najbolj vplivalo na stranke, da vas (moške in ženske) uvrstijo na prvo ali drugo mesto? — So volili vašo stranko/listo prav zaradi vašega imena na njej? — Kaj ženska lahko prinese v tipično moški svet politike? Pri drugih zastavljenih vprašanjih odgovori na vprašanja niso bistveno različni.

Na podlagi pridobljenih odgovorov lahko ugotovimo, da večina občinskih svetnic v občinskih svetih Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola meni, da so zasedle izvoljivo mesto na kandidatni listi svoje stranke zaradi svojih sposobnosti in ne zaradi spolnih kvot. *Hipotezo H3a lahko potrdimo.*

Večina izvoljenih svetnikov v občinskih svetih Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola meni, da so se ženske na izvoljivo mesto na kandidatni listi uvrstile zaradi predpisanih spolnih kvot. *Hipoteze H3b na podlagi ugotovitev iz ankete ne moremo potrditi.*

7 SKLEPNE UGOTOVITVE

Iz proučene literature je razvidno, da si ženske skozi zgodovino ves čas prizadevajo za družbeno enakost spolov in enakopravno sodelovanje pri političnem odločanju o vseh družbenih zadevah, ki se nanašajo tudi nanje kot podzastopano družbeno skupino (Antić Gaber 1998; Jogan 2004; Krook 2006; Lokar 2004; Dahlerup 2006; Paxton in drugi 2010; Topolinjak 2013; Antić Gaber 2015). V svetovnih razmerah so enake možnosti moških in žensk določene z deklaracijami in konvencijami o človekovih pravicah in pravicah žensk do enakih možnosti politične udeležbe žensk pri odločanju. EU z direktivami in strateškimi dokumenti usmerja države članice v sprejemanje zakonodaje, ki omogoča odpravljanje spolne diskriminacije na podlagi spola s spolno specifičnimi ukrepi in integracijo enakih možnosti spolov na vsa družbena področja (Jogan 2004). Slovenija je s sprejemom zakonskih pozitivnih ukrepov za zagotavljanje enakih možnosti moških in žensk z zakonsko predpisanimi spolnimi kvotami ustvarila temeljne pogoje za večje vključevanje žensk v politiko (Murko Pleš in drugi 2015). Spolne kvote oziroma »ženske kvote« so med sprejemanjem zakonodaje sprožale različne odmeve družbenega odobravanja in nasprotovanja, še posebej v političnih strankah, vendar so zagovorniki bili številčnejši (Jogan 2004; Lokar 2004; Antić Gaber 2008, 2011, 2015). Čas od sprejema zakonodaje v letu 2005 do zadnjih lokalnih volitev leta 2014 je pokazal, da je uzakonitev spolnih kvot ženskam omogočila večjo udeležbo v predstavniških političnih telesih in s tem pri političnem odločanju o najpomembnejših družbenih zadevah (Antić Gaber 2015; Murko Pleš in drugi 2015).

V diplomskem delu smo proučevali, kako so spolne kvote kot zakonski ukrep pozitivne diskriminacije žensk kot družbene skupine vplivale na povečanje zastopanosti žensk v lokalni politiki, in sicer v treh obalnih občinah, MO Koper, Občini Izola in Občini Piran.

Prvo hipotezo (H1) – število/delež žensk v občinskih svetih treh obalnih občin se je po uvedbi spolnih kvot povečalo, vendar se ni povečalo sorazmerno enako ali več kot je določeno z zakonskim predpisom o spolnih kvotah na kandidatnih listah za lokalne volitve, lahko na podlagi analiziranih volitev v letih 1998/1999, 2002, 2006, 2010/2011 in 2014 – *zavrnamo*.

Izkazalo se je namreč, da sta se delež in število izvoljenih svetnic v treh obalnih občinah povečala več kot sorazmerno glede na predpisane zakonske kvote. Iz tega bi lahko sklepali, da spolne kvote vplivajo na povečanje možnosti žensk za uvrstitev na izvoljiva mesta na kandidatnih listah. V letu 2014, ko je v celoti veljal 70.a člen ZLV-UPB3, je delež žensk v

občinskih svetih treh obalnih občin v povprečju presegele 40 %, posamično pa je ta delež bil v MO Koper 50-odstotni in kot takšen najvišji v državi med mestnimi občinami (Murko in drugi 2015). V Občini Piran je v letu 2014 znašal delež svetnic 45,45 % in v Občini Izola 33,33 %. Med volilnima letoma 2010 in 2014 je delež svetnic, razporejeno po posameznih letih, na ravni treh obalnih občin zrasel za 3,08 % na leto, na državni ravni je ta delež v istem obdobju zrasel za 2,3 % letno. Raziskovalci (Paxton in drugi 2010) so z analizo udeležbe žensk v političnih telesih v 110 raziskovanih državah sveta ugotovili, da je rast ženskega predstavnštva v političnih telesih v razponu od 2 % do 3,5 % značilna za države s proporcionalnim volilnim sistemom v kombinaciji s spolnimi kvotami. Kot je razvidno, je delež žensk v občinskih svetih obalnih občin tudi med najvišjimi v primerjavi z navedeno raziskavo. Murko Pleš in drugi (2015) poleg spolnih kvot in proporcionalnega volilnega sistema poudarjajo tudi pomen velikosti volilnih enot, saj so za ženske najugodnejši volilni rezultati v občinah z eno veliko volilno enoto, kar se izkazuje tudi na primeru MO Koper skozi leta, najbolj pa v volilnem letu 2014. Sodeč po predstavljenih podatkih bi lahko sklepali, da so se spolne kvote na primeru treh obalnih občin izkazale kot povsem učinkovit spodbujevalni pozitivni ukrep za zagotavljanje enake možnosti obeh spolov na področju udeležbe pri političnem odločanju.

Drugo hipotezo (H2) – na kandidatnih listah političnih strank je bil delež žensk na drugem mestu večji od deleža na prvem mestu lahko – potrdimo.

Na podlagi analize volilnih rezultatov v treh obalnih občinah smo ugotovili, da je ta delež v volilnih letih pred uvedbo spolnih kvot (1998 in 2002) enakomerno nizek (pod 20 %) in da je več žensk bilo na drugem mestu kandidatnih list. Skozi leta je skupni delež žensk naraščal skladno ali še bolj, kot predpisujejo spolne kvote, vendar je bil delež žensk bistveno višji na drugem mestu kot na prvem mestu kandidatnih list. V letu 2006, na prvih volitvah po uzakonitvi spolnih kvot, ko je bilo treba na kandidatne liste uvrstiti 20 % žensk, je ta razkorak največji. Na prvih mestih kandidatnih list je bilo žensk le 18,95 %, na drugih pa 58,17 %. To kaže predvsem na razmere v političnih strankah, ki so sicer sprejele in upoštevale zakonska določila, vendar strankarske elite žensk še niso spustile v prve vrste.

Zanimivo pa je, da je v treh obalnih občinah v povprečju delež žensk na prvih mestih kandidatnih list v letu 2014 (26,83 %) presegele delež žensk na drugih mestih kandidatnih list (25,61 %), kar tudi govori v prid razvoju demokratičnosti znotraj strank.

Na podlagi ugotovitev analize stališč anketiranih občinskih svetnic in svetnikov lahko *hipotezo H3a* – večina občinskih svetnic v občinskih svetih MO Koper, Občine Piran in Občine Izola meni, da so zasedle izvoljivo mesto na kandidatni listi svoje stranke zaradi svojih sposobnosti in ne zaradi spolnih kvot – *potrdimo*.

Hipotezo H3b – večina izvoljenih svetnikov v občinskih svetih Mestne občine Koper, Občine Piran in Občine Izola meni, da so se ženske na izvoljivo mesto na kandidatni listi uvrstile zaradi predpisanih spolnih kvot – *zavrremo*.

Tako moški kot ženske menijo, da so kvote kot ukrep pozitivne diskriminacije žensk prispevale k uvrstitvi žensk na kandidatne liste, vendar menijo tudi, da so bile uvrščene na izvoljiva mesta zaradi njihovega znanja in sposobnosti in dotedanje politične angažiranosti. Kot kaže, moški ne doživljajo ženske kvote kot ukrep obrnjene diskriminacije, ki bi moškim zmanjševala izvolitvene možnosti.

Na podlagi analize rezultatov volitev v treh obalnih občinah v času od leta 1998 do leta 2014 ugotavljamo, da dosledno spoštovanje zakonsko predpisanih spolnih kvot pomembno prispeva k dvigu deleža žensk v občinskih svetih. Prav tako ugotavljamo, da se skozi leta politična kultura razvija in oblikuje v kulturo enakih možnosti moških in žensk, ki se tudi dejansko kaže v politiki kandidiranja znotraj posameznih strank, kakor tudi v demokratizaciji družbe na splošno. Ne glede na vse to pa ugotavljamo tudi, da so ženske kljub napredku, tudi s pomočjo predpisanih spolnih kvot, še vedno pretežno »v drugi vrsti«, vendar se vse bolj vztrajno in samozavestno prebijajo v prve vrste, o čemer govorijo zelo visoki deleži žensk v občinskih svetih treh obalnih občin.

8 LITERATURA

1. Allen, Peter, David Cutts in Rosie Campbell. 2016. Measuring the quality of politicians elected by gender quotas – are they any different? *Political Studies* 64 (1): 143–163.
2. Antić Gaber, Milica. 1998. *Ženske v parlamentu*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
3. --- 2003. *Ženske v slovenskem parlamentu: pod kritično maso zastopanosti*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
4. --- 2008. Slovenia: from voluntary to legislated quotas. V *Electoral gender quota systems and their implementation in Europe*, ur. Drude Dahlerup in Lenita Freidenvall, 82–92. Brussels: European Parliament. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200903/20090310ATT51390/20090310ATT51390EN.pdf> (15. julij 2016).
5. --- ur. 2011. *Ženske na robovih politike*. Ljubljana: Sophia.
6. --- 2013. Dr. Milica Antić Gaber: »Ženske vse pogosteje rečejo, ne bomo čakale, zahtevamo zdaj, v tem trenutku je treba opozoriti na to, ker bo sicer prepozno.« Intervjujal Klemen Košak. *Mladina*, 5. april. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/142710/dr-milica-antic-gaber-zenske-vse-pogosteje-recejo-ne-bomo-cakale-zahtevamo-zdaj-v-tem-tr/> (16. avgust 2016).
7. --- 2015. The structuring of Slovenian society and gender as the structured and the structuring structure. V *Gender structuring of contemporary Slovenia*, ur. Milica Antić Gaber, 9–22. Frankfurt am Main: Peter Lang.
8. Bacchi, Carol Lee. 1996. *The politics of affirmative action, »women«, equality & category politics*. London: Sage.
9. Bahovec, Eva D. in Katarina Šetinc. 2006. *Demokracija je ženskega spola. Feministične vaje v slogu*. Ljubljana: Društvo za kulturološke raziskave.
10. Bush, Sarah Sunn. 2011. International politics and the spread of quotas for women in legislatures. *International Organization* 65 (1): 103–37.
11. Dahl, Robert Alan. 2000. *On democracy*. New Haven: Yale University Press.
12. Dahlerup, Drude, ur. 2006. *Gender, quotas and politics*. London: Routledge.
13. Dahlerup, Drude in Lenita Freidenvall, ur. 2008. *Electoral gender quota systems and their implementation in Europe*. Brussels: European Parliament. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/200903/20090310ATT51390/20090310ATT51390EN.pdf> (15. julij 2016).
14. Fink Hafner, Danica in Alenka Krašovec. 2000. Dejavniki strankarske podpore kandidatkam na lokalni in nacionalni ravni političnega sistema. *Družboslovne razprave* 16: 141–165.
15. Fink Hafner, Danica, Alenka Krašovec, Tomaž Deželan in Simona Topolinjak. 2011. Politične stranke in ženske v času tranzicije. V *Ženske na robovih politike*, ur. Milica Antić Gaber, 187–208. Ljubljana: Sophia.
16. Gerhard, Ute. 2003. Die Europäische Union als Rechtsgemeinschaft und politische Gelegenheitsstruktur – Feministische Anfragen und Visionen. V *Europas Tochter*:

- Traditionen, Erwartungen und Strategien von Frauenbewegungen in Europa*, ur. Ingrid Miethe in Silke Roth, 41–61. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
17. Gortnar, Maruša. 2004. Razprave o kvotah v slovenskem parlamentu. *Teorija in praksa* 41 (5–6): 1034–1050.
 18. Grad, Franc in Pavle Svete. 2006. *Lokalne volitve 2006. Zakon o lokalnih volitvah s komentarjem*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
 19. Hočevar, Barbara. 2015. *Ženske v politiki: na oblast pridejo v času krize*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/assets/info5/20150307/enakopravnost-spolov/do/sklop1-1.html> (16. avgust 2016).
 20. Humer, Živa. 2007. Europeanization and the equal opportunities policy in Slovenia. V *Globalization: perspectives from Central and Eastern Europe*, ur. Katalin Fábrián, 305–326. Amsterdam: Elsevier.
 21. Humer, Živa in Saša Panič. 2015. *Politika enakosti spolov*. Bruselj: Evropska unija. Dostopno prek: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/510010/IPOL_STU\(2015\)510010_SL.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/510010/IPOL_STU(2015)510010_SL.pdf) (15. julij 2016).
 22. Inter-Parliamentary Union. 2016. *Women in national parliaments*. Dostopno prek: <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm> (15. junij 2016).
 23. Jalušič, Vlasta in Milica Antić Gaber. 2001. *Ženske, politike, možnosti: perspektive politike enakih možnosti v Srednji in Vzhodni Evropi*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
 24. Jogan, Maca. 2004. Slovenska (postmoderna) družba in spolna neenakost. *Teorija in praksa* 41 (1–2): 361–376.
 25. Kabeer, Naila. 2005. Gender equality and women's empowerment: a critical analysis of the third millennium development goal 1. *Gender & Development* 13 (1): 13–24.
 26. Krook, Mona Lena. 2006. Reforming representation: the diffusion of candidate gender quotas worldwide. *Politics & Gender* 2 (3): 303–327.
 27. --- 2009. Gender quotas, norms, and politics. *Politics & Gender* 2 (1): 110–118.
 28. Krook, Mona Lena in Pippa Norris. 2014. Beyond quotas: strategies to promote gender equality in elected office. *Political studies* 62 (1): 2–20.
 29. Lokar, Sonja. 2004. A short history of quotas in Slovenia. V *The implementation of quotas: European experiences*, ur. Julie Ballington in Francesca Binda, 118–125. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance. Dostopno prek: http://www.idea.int/publications/quotas_europe/upload/Idea_quota_low.pdf (15. julij 2016).
 30. Mestna občina Koper, Občinska volilna komisija. 1999. *Poročilo o izidu rednih volitev župana in članov občinskega sveta mestne občine Koper, št. K0067-1/99*. Koper: interno gradivo.
 31. --- 2002. *Poročilo o izidu rednih volitev župana in članov občinskega sveta mestne občine Koper, št. K0067-1/2002*. Koper: interno gradivo.
 32. --- 2006. *Poročilo o izidu rednih volitev župana in članov občinskega sveta mestne občine Koper, št. 041-1/2006*. Koper: interno gradivo.
 33. --- 2011. *Poročilo o izidu rednih volitev župana in članov občinskega sveta mestne občine Koper, št. N.041-1/2011*. Koper: interno gradivo.

34. --- 2014. *Poročilo o izidu rednih volitev župana in članov občinskega sveta Mestne občine Koper, dne 5. oktobra 2014, št. 041-1/2014*. Koper: interno gradivo.
35. Mestna občina Koper. 2016. *Osnovni statistični podatki*. Dostopno prek: http://www.koper.si/index.php?page=static&item=57&tree_root=345 (30. julij 2016).
36. Murko Pleš, Angela, Metka Roksandić in Tanja S. Pleš. 2015. *Vpliv sistema spolnih kvot na vključevanje načela enakosti spolov pri političnem odločanju na lokalni ravni*. Ljubljana: Ženski lobi Slovenije. Dostopno prek: http://www.zenskilobi.si/images/zadnja_analizaOPENNfinal_primerjalna_analiza_volitev2002_2014.pdf (19. avgust 2016).
37. Murray, Rainbow, Mona Lena Krook in Katherine A. Opello. 2012. Why are gender quotas adopted? Party pragmatism and parity in France. *Political Research Quarterly* 65 (3): 529–543.
38. Norris, Pippa. 1996. Women politicians: transforming Westminster. *Parliamentary Affairs* 49 (1): 89–103.
39. Občina Izola, Občinska volilna komisija. 1998. *Lokalne volitve 1998, št. 006-07/98*. Izola: interno gradivo.
40. --- 2002. *Lokalne volitve 2002, št. 041-6/2002*. Izola: interno gradivo.
41. --- 2006. *Lokalne volitve, št. 041-7/2006*. Izola: interno gradivo.
42. --- 2010. *Lokalne volitve, št. 041-8/2010*. Izola: interno gradivo.
43. --- 2014. *Lokalne volitve, št. 041-7/2014*. Izola: interno gradivo.
44. *Občina Izola*. 2016. Dostopno prek: <http://www.izola.si> (15. maj 2016).
45. Občina Piran, Občinska volilna komisija. 1998. *Lokalne volitve 1998, št. 00601-0001/1998*.
46. --- 2002. *Lokalne volitve 2002, št. 00601-0001/2002*. Piran: interno gradivo.
47. --- 2006. *Lokalne volitve 2006, št. 041-0002/2006*. Piran: interno gradivo.
48. --- 2010. *Lokalne volitve 2010, št. 041-0005/2006*. Piran: interno gradivo.
49. --- 2014. *Lokalne volitve 2014, št. 041-0001/2014*. Piran: interno gradivo.
50. Občina Piran. 2016. *O občini*. Dostopno prek: <http://www.piran.si/index.php?page=static&item=1> (20. avgust 2016).
51. *Splošna deklaracija človekovih pravic*. 1948. OZN. Dostopno prek: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic/> (15. julij 2016).
52. --- 1979. *Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I_CEDA_W_-_Konvencija_o_odpravi_vseh_oblik_diskriminacije_zensk.pdf (15. julij 2016).
53. Paxton, Pamela, Melanie M. Hughes in Matthew A. Painter. 2010. Growth in women's political representation: a longitudinal exploration on democracy, electoral system and gender quotas. *European Journal of Political Research* 49 (1): 25–52.
54. Pikalo, Jernej. 2009. Kozmopolitska demokracija: včeraj, danes, jutri, nikoli več? *Teorija in praksa* 46 (5): 559–576.

55. --- 2010. Državljska vzgoja za sodobni svet. Predgovor. V *Državljanstvo in globalizacija: k državljanski vzgoji za sodobni svet*, ur. Jernej Pikalo, vii–ix. Ljubljana: Sophia.
56. Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005–2013. *Ur. l. RS*, 100/05.
57. Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 (ReNPEMŽM15-20). *Ur. l. RS*, 84/15.
58. Skornšek Pleš, Tanja, Klara Nahtigal in Angela Murko Pleš. 2013. *Ženske v politiki v Sloveniji: analiza stanja*. Ljubljana: Inštitut za družbeno kreativnost. Dostopno prek: <http://www.idk.si/docs/analiza%20stanja.docx> (16. avgust 2016).
59. Šinko, Marjeta. 2006. Političke stranke i regrutacija žena u parlamente: primjena kvota u zemljama Evropske Unije. *Politička misao* 43 (4): 46–68.
60. Topolinjak, Simona. 2013. Dejavniki izvajanja mehke zakonodaje EU na področju enakosti spolov – primer uravnotežene zastopanosti žensk in moških v procesih odločanja. *Družboslovne razprave* 29 (73): 121–144.
61. *Ustava Republike Slovenije* (URS). *Ur. l. RS* 33/1991, 42/1997, 66/2000, 24/2003, 69/2004. Dostopno prek: http://www.us-rs.si/index.php?sv_path=3583,3519,3520,4297&lang=0 (30. avgust 2016).
62. *Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije* (UZ43). *Ur. l. RS* 69/2004. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=49904> (30. avgust 2016).
63. Vlada Republike Slovenije. 2014. *Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2012 in 2013*. Dostopno prek: http://eige.europa.eu/docs/6_SI.pdf (30. avgust 2016).
64. *Zakon o enakih možnostih žensk in moških* (ZEMŽM). *Ur. l. RS* 59/2002. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=37329> (30. avgust 2016).
65. *Zakon o lokalni samoupravi – uradno prečiščeno besedilo* (ZLS-UPB2). *Ur. l. RS* 94/2007. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=82670> (30. avgust 2016).
66. *Zakon o lokalnih volitvah – uradno prečiščeno besedilo* (ZLV-UPB3). *Ur. l. RS* 94/2007. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=82671> (30. avgust 2016).
67. *Zakon o političnih strankah* (ZPolS). *Ur. l. RS* 100/2005. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4585> (30. avgust 2016).
68. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o lokalnih volitvah* (ZLV-E). *Ur. l. RS* 72/2005 (29. julij 2005).
69. *Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament – uradno prečiščeno besedilo* (ZVPEP-UPB1). *Ur. l. RS* 40/2004 (20. april 2004).
70. *Zakon o volitvah v državni zbor - uradno prečiščeno besedilo in 54/07 – odl. US* (ZVDZ-UPB1). *Ur. l. RS* 109/2006. Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO185> (30.08.2016).

PRILOGE

PRILOGA A: Vprašalnik o stališčih občinskih svetnic v zvezi z »ženskimi kvotami«

OBČINSKI SVET

Datum

Spol: ŽENSKI

Spoštovana gospa svetnica, v letu 2005 so v Zakonu o lokalnih volitvah začele veljati spolne kvote, bolj znane kot »ženske kvote«, ki so veljale že pri lokalnih volitvah 2006. V zvezi s tem me v mojem diplomskem delu z naslovom UDELEŽBA ŽENSK V POLITIKI V TREH OBALNIH OBČINAH (MESTNA OBČINA KOPER, OBČINA IZOLA, OBČINA PIRAN) PRED IN PO UVEDBI ŽENSKIH KVOT (VOLITVE 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014) poleg dejanskih podatkov o udeležbi žensk na navedenih lokalnih volitvah zanimajo tudi Vaša stališča glede »ženskih kvot«.

Vprašalnik je anonimen.

Izpolnite ga tako, da obkrožite ustrezen odgovor ali pripišete Vaše mnenje oziroma stališče.

IZPOLNJEN VPRAŠALNIK, PROSIM, VLOŽITE V PRILOŽENO KUVERTO Z ZNAMKO IN JO POŠLJITE PO POŠTI.

Uvodoma Vam predstavljam celotno besedilo 70.a člena Zakona o lokalnih volitvah z določbami o kvotah.

70.a člen Zakona o lokalnih volitvah – ZLV-UPB3 (Ur. l. RS 94/07)

»Politična stranka ali volivci, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, morajo določiti kandidate oziroma kandidatne liste tako, da pripada vsakemu od obeh spolov najmanj 40 % kandidatur oziroma mest na kandidatni listi, ter svoje kandidate oziroma kandidatke na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu. Določba prvega odstavka tega člena ne velja za kandidatne liste, na katerih so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov.«

Uvedbo tega člena si v družbi razlagamo kot uvedbo tako imenovanih »ženskih kvot«.

1. Ali ste zadovoljni z navedenim 70.a členom ZLV, ki uvaja »ženske kvote«?

DA NE

2. Ali menite, da je ta zakonska določba prispevala k vaši uvrstitvi na izvoljivo mesto na listi vaše stranke?

DA NE

3. Če da, kako je prispevala?

- a. Uporabila sem omenjeni zakon kot argument, da si izborim to mesto.
 - b. Stranka me je bila, na podlagi zakona, prisiljena postaviti na to mesto.
 - c. Nič od naštetega (napišite svoje mnenje).
-
-

4. Ali ocenjujete, da bi vas stranka postavila na izvoljivo mesto na kandidatni listi, če ne bi obstajale ženske kvote?

DA NE

5. Ali menite, da so ženske kvote diskriminatorne do žensk? (Edini način, da se stranko prisili k postavitvi ženske na izvoljivo prvo oz. drugo mesto kandidatne liste.)

DA NE

6. Po vašem mnenju, gre za pozitivno ali negativno vrsto diskriminacije?

POZITIVNA NEGATIVNA

7. Ali menite, da se je število žensk, ki so kandidirale na lokalnih volitvah, povečalo zaradi uvedbe ženskih kvot?

DA NE

8. Ali menite, da se je število žensk, izvoljenih v občinski svet, po uvedbi ženskih kvot povečalo?

DA NE

9. Kaj mislite, da je najbolj vplivalo na odločitev stranke, da vas uvrsti na izvoljivo prvo ali drugo mesto kandidatne liste? (Možen je le en odgovor.)

- a. Moje znanje, sposobnosti.
- b. Dosedanja politična angažiranost.
- c. Zakonska določba o ženskih kvotah.
- d. Drugo

10. Ali menite, da so volili vašo stranko/listo prav zaradi vašega imena na njej?

DA NE

11. Kaj lahko vi kot ženska prinesete v tipično moški svet politike?

- a. Več dogovarjanja in pogajanja.
- b. Več strpnosti.
- c. Manj radikalne odločitve.
- d. Pozitiven pristop k reševanju problemov.
- e. Drugo.....

Zahvaljujem se Vam za prijazno sodelovanje.

Marjana Maslo Vidmar, absolventka politologije, FDV Ljubljana

PRILOGA B: Vprašalnik o stališčih občinskih svetnikov v zvezi z »ženskimi kvotami«

OBČINSKI SVET

Datum

Spol: MOŠKI

Spoštovani gospod svetnik, v letu 2005 so v Zakonu o lokalnih volitvah začele veljati spolne kvote, bolj znane kot »ženske kvote«, ki so veljale že pri lokalnih volitvah 2006. V zvezi s tem me v mojem diplomskem delu z naslovom UDELEŽBA ŽENSK V POLITIKI V TREH OBALNIH OBČINAH (MESTNA OBČINA KOPER, OBČINA IZOLA, OBČINA PIRAN) PRED IN PO UVEDBI ŽENSKIH KVOT (VOLITVE 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014) poleg dejanskih podatkov o udeležbi žensk na navedenih lokalnih volitvah zanimajo tudi Vaša stališča glede »ženskih kvot«.

Vprašalnik je anonimen.

Izpolnite ga tako, da obkrožite ustrezen odgovor ali pripišete Vaše mnenje oziroma stališče.

IZPOLNJEN VPRAŠALNIK, PROSIM, VLOŽITE V PRILOŽENO KUVERTO Z ZNAMKO IN JO POŠLJITE PO POŠTI.

Uvodoma Vam predstavljam celotno besedilo 70.a člena Zakona o lokalnih volitvah z določbami o kvotah.

70.a člen Zakona o lokalnih volitvah – ZLV-UPB3 (Ur. l. RS 94/07)

»Politična stranka ali volivci, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, morajo določiti kandidate oziroma kandidatne liste tako, da pripada vsakemu od obeh spolov najmanj 40 % kandidatur oziroma mest na kandidatni listi, ter svoje kandidate oziroma kandidatke na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu. Določba prvega odstavka tega člena ne velja za kandidatne liste, na katerih so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, pri čemer mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj en predstavnik vsakega od spolov.«

Uvedbo tega člena si v družbi razlagamo kot uvedbo tako imenovanih »ženskih kvot«.

1. Ali ste zadovoljni z navedenim 70.a členom ZLV, ki uvaja »ženske kvote«?

DA NE

2. Ali menite, da je ta zakonska določba prispevala k uvrstitvi žensk na izvoljivo mesto na listi vaše stranke?

DA NE

3. Če da, kako je prispevala?

- a. Ženske so uporabile omenjeni zakon kot argument, da so si izborile to mesto.
- b. Stranka jih je bila, na podlagi zakona, prisiljena postaviti na to mesto.
- c. Nič od naštetega (napišite svoje mnenje).

.....
.....

4. Ali ocenjujete, da bi v stranki postavili žensko na izvoljivo mesto, če ne bi obstajale »ženske kvote«?

DA NE

5. Ali menite, da so spolne kvote diskriminatorne do moških? (S postavitvijo ženske na izvoljivo prvo oz. drugo mesto liste se onemogoči moškega kandidata na tem mestu, čeprav je morebiti boljši kandidat.)

DA NE

6. Po vašem mnenju, gre za pozitivno ali negativno vrsto diskriminacije?

POZITIVNA NEGATIVNA

7. Ali menite, da se je število žensk, ki so kandidirale na lokalnih volitvah, povečalo zaradi uvedbe »ženskih kvot«?

DA NE

8. Ali menite, da se je število žensk, izvoljenih v občinski svet, po uvedbi kvot povečalo?

DA NE

9. Kaj mislite, da je najbolj vplivalo na odločitev stranke, da uvrsti žensko na izvoljivo prvo ali drugo mesto liste? (Možen je le en odgovor.)

- a. Njeno znanje, sposobnosti.
- b. Dosedanja politična angažiranost.
- c. Zakonska določba o ženskih kvotah.
- d. Drugo

10. Ali menite, da so volili vašo stranko/listo prav zaradi Vašega imena na njej?

DA NE

11. Kaj menite, da je lahko ženski doprinos v tipično moški svet politike?

- a. Več dogovarjanja in pogajanja.
- b. Več strpnosti.
- c. Manj radikalne odločitve.
- d. Pozitiven pristop k reševanju problemov.
- e. Drugo.....

Zahvaljujem se Vam za prijazno sodelovanje.

Marjana Maslo Vidmar, absolventka politologije, FDV Ljubljana

PRILOGA C: Podatki o volitvah v Mestni občini Koper

Podatki o volitvah v Mestni občini Koper					
Leto	1999	2002	2006	2011	2014
Število volilnih enot	1	1	1	1	1
Število strank in list	28	22	19	14	17
Skupno število kandidatov	469	389	396	283	339
Skupaj moški	400	273	281	178	190
Skupaj ženske	69	116	115	105	149
Delež skupaj moški	85,29%	70,18%	70,96%	62,90%	56,05%
Delež skupaj ženske	14,71%	29,82%	29,04%	37,10%	43,95%
Število žensk na 1. mestu	1	2	3	4	6
Število žensk na 2. mestu	5	7	7	4	10
Število žensk na preostalih mestih	63	107	105	97	133
Število možnih 1. mest	28	22	19	14	17
Delež žensk na 1. mestih	3,57%	9,09%	15,79%	28,57%	35,29%
Število možnih 2. mest	28	22	19	14	17
Delež žensk na 2. mestih	17,86%	31,82%	36,84%	28,57%	58,82%
Delež žensk na preostalih mestih	78,57%	59,09%	47,37%	42,86%	5,88%
REZULTATI VOLITEV					
Skupno število svetnikov	29	29	30	30	30
Št. izvoljenih svetnic na 1. mestu	1	0	1	2	4
Št. izvoljenih svetnic na 2. mestu	2	0	0	1	4
Št. izvoljenih svetnic - ostala mesta	1	3	6	6	7
Svetnice skupaj	4	3	7	9	15
Delež članic OS	13,79%	10,34%	23,33%	30,00%	50,00%
Delež žensk izvoljenih					
Delež žensk izvoljenih na 1. mestu	100,00%	0,00%	33,33%	50,00%	66,67%
Delež žensk izvoljenih na 2. mestu	40,00%	0,00%	0,00%	25,00%	40,00%
Delež žensk izvoljenih na ostalih mestih	1,59%	2,80%	5,71%	6,19%	5,26%

PRILOGA Č: Podatki o volitvah v Občini Piran

Podatki o volitvah v Občini Piran					
Leto volitev	1998	2002	2006	2010	2014
Število volilnih enot	4	4	4	4	4
Število strank in list	14	15	20	13	13
Skupno število kandidatov	247	248	336	210	177
Skupaj moški	179	182	219	126	95
Skupaj ženske	68	66	117	84	82
Delež skupaj moški	72,47%	73,39%	65,18%	60,00%	53,67%
Delež skupaj ženske	27,53%	26,61%	34,82%	40,00%	46,33%
Število žensk na 1. mestu	11	11	16	17	15
Število žensk na 2. mestu	11	8	18	9	19
Število žensk na preostalih mestih	46	47	83	58	48
Število možnih 1. mest	56	60	80	52	52
Delež žensk na 1. mestih	19,64%	18,33%	20,00%	32,69%	28,85%
Število možnih 2. mest	48	60	80	52	52
Delež žensk na 2. mestih	22,92%	13,33%	22,50%	17,31%	36,54%
Delež žensk na preostalih mestih	57,44%	68,33%	57,50%	50,00%	34,62%
REZULTATI VOLITEV					
Skupno število svetnikov	22	22	22	22	22
Št. izvoljenih svetnic na 1. mestu	4	4	4	9	8
Št. izvoljenih svetnic na 2. mestu	0	0	0	0	2
Št. izvoljenih svetnic - ostala mesta	0	0	1	0	0
Svetnice skupaj	4	4	5	9	10
Delež članic OS	18,18%	18,18%	22,73%	40,91%	45,45%
Delež žensk izvoljenih					
Delež žensk izvoljenih na 1. mestu	36,36%	36,36%	25,00%	52,94%	53,33%
Delež žensk izvoljenih na 2. mestu	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	10,53%
Delež žensk izvoljenih na ostalih mestih	0,00%	0,00%	1,20%	0,00%	0,00%

PRILOGA D: Podatki o volitvah v Občini Izola

Podatki o volitvah v Občini Izola					
Leto volitev	1998	2002	2006	2010	2014
Število volilnih enot	4	3	3	1	1
Število strank in list	10	16	18	12	13
Skupno število kandidatov	176	233	272	220	195
Skupaj moški	135	184	182	142	113
Skupaj ženske	41	49	90	78	82
Delež skupaj moški	76,70%	78,97%	66,91%	64,55%	57,95%
Delež skupaj ženske	23,30%	21,03%	33,09%	35,45%	42,05%
Število žensk na 1. mestu	3	4	10	2	1
Število žensk na 2. mestu	6	11	10	0	10
Število žensk na preostalih mestih	32	34	70	76	71
Število možnih 1. mest	40	48	54	12	13
Delež žensk na 1. mestih	7,50%	8,33%	18,52%	16,67%	7,69%
Število možnih 2. mest	40	48	54	12	13
Delež žensk na 2. mestih	15,00%	22,92%	18,52%	0,00%	76,92%
Delež žensk na preostalih mestih	77,50%	68,75%	62,96%	83,33%	15,38%
REZULTATI VOLITEV					
Skupno število svetnikov	21	21	21	21	21
Št. izvoljenih svetnic na 1. mestu	1	1	3	1	1
Št. izvoljenih svetnic na 2. mestu	1	1	0	0	4
Št. izvoljenih svetnic - ostala mesta	0	0	0	4	2
Svetnice skupaj	2	2	3	5	7
Delež članic OS	9,52%	9,52%	14,29%	23,81%	33,33%
Delež žensk izvoljenih					
Delež žensk izvoljenih na 1. mestu	33,33%	25,00%	30,00%	50,00%	100,00%
Delež žensk izvoljenih na 2. mestu	16,67%	9,09%	0,00%		40,00%
Delež žensk izvoljenih na ostalih mestih	0,00%	0,00%	0,00%	5,26%	2,82%

PRILOGA E: Podatki o volitvah skupaj za MO Koper, Občino Izola in Občino Piran

Podatki o volitvah skupaj za MO Koper, Občino Izola in Občino Piran					
Leto	1998/99	2002	2006	2010/11	2014
Število volilnih enot	9	8	8	6	6
Število strank in list	52	53	57	39	43
Skupno število kandidatov	892	870	1004	713	711
Skupaj moški	714	639	682	446	398
Skupaj ženske	178	231	322	267	313
Delež skupaj moški	80,04%	73,45%	67,93%	62,55%	55,98%
Delež skupaj ženske	19,96%	26,55%	32,07%	37,45%	44,02%
Število žensk na 1. mestu	15	17	29	23	22
Število žensk na 2. mestu	22	26	35	13	39
Število žensk na preostalih mestih	141	188	258	231	252
Število možnih 1. mest	124	130	153	78	82
Delež žensk na 1. mestih	12,10%	13,08%	18,95%	29,49%	26,83%
Število možnih 2. mest	116	130	153	78	82
Delež žensk na 2. mestih	18,97%	20,00%	22,88%	16,67%	47,56%
Delež žensk na preostalih mestih	68,94%	66,92%	58,17%	53,85%	25,61%
REZULTATI VOLITEV					
Skupno število svetnikov	72	72	73	73	73
Št. izvoljenih svetnic na 1. mestu	6	5	8	12	13
Št. izvoljenih svetnic na 2. mestu	3	1	0	1	10
Št. izvoljenih svetnic - ostala mesta	1	3	7	10	9
Svetnice skupaj	10	9	15	23	32
Delež članic OS	13,89%	12,50%	20,55%	31,51%	43,84%
Delež žensk izvoljenih					
Delež žensk izvoljenih na 1. mestu	40,00%	29,41%	27,59%	52,17%	59,09%
Delež žensk izvoljenih na 2. mestu	13,64%	3,85%	0,00%	7,69%	25,64%
Delež žensk izvoljenih na ostalih mestih	0,71%	1,60%	2,71%	4,33%	3,57%